

*Konfiantza sortzea,
laguntza, babesa eta
justizia eskainiz*

Espainia

Lehen ebaluazio-
txosten tematikoa

GREVIO

Emakumeen aurkako
indarkeriaren eta
etxeko indarkeriaren
aurkako ekintzari
buruzko aditu-taldea

Europako Kontseiluaren
Hitzarmena, emakumeen
aurkako indarkeriaren eta
etxeko indarkeriaren
aurkako
prebentzioari eta
borrokari buruzkoa
(Istanbulgo
Hitzarmena)

GREVIO(2024)

Lehen ebaluazio-txosten tematikoa

**Konfiantza sortzea,
laguntza, babesa eta justizia
eskainiz**

ESPAINIA

Emakumeen aurkako
indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren
aurkako ekintzari buruzko aditu-taldea
(GREVIO)

GREVIO(2024)11

GREVIOk onartua 2024ko urriaren 18an

2024ko azaroaren 21ean argitaratua

Emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren aurkako
prebentzioari eta borrokari buruzko Europako Kontseiluaren Hitzarmenaren
jarraipen-mekanismoaren idazkaritza
F-67075 Estrasburgo Cedex
Frantzia

www.coe.int/conventionviolence

Edukiak

Laburpen exekutiboa	4
Sarrera	7
I. Joera berriak emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren esparruetan.	9
II. Aldaketak definizioetan, politika global eta koordinatuetan, finantzaketan eta datu-bilketan emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren eremuan	12
A. Definizioak (3. artikulua).....	12
B. Politika globalak eta koordinatuak (7. artikulua).....	13
C. Finantza-baliabideak (8. artikulua).....	16
D. Datu-bilketa (11. artikulua)	17
III. Prebentzioaren, babesaren eta auzipetzearen arloko lehentasunezko eremuetan hautatutako xedapenen aplikazioa aztertzea	21
A. Prebentzioa	21
1. Betebehar orokorrak (12. artikulua).....	21
2. Hezkuntza (14. artikulua)	23
3. Profesionalen prestakuntza (15. artikulua)	24
4. Prebentziosko esku-hartze programak eta tratamendua (16. artikulua).....	28
B. Babesa eta laguntza.....	29
1. Betebehar orokorrak (18. artikulua).....	30
2. Laguntza-zerbitzu orokorrak (20. artikulua).....	32
3. Laguntza-zerbitzu espezializatuak (22. artikulua).....	35
4. Sexu-indarkeriaren biktimei laguntzea (25. artikulua)	36
C. Zuzenbide substantiboa	37
1. Zaintza, bisita-eskubideak eta segurtasuna (31. artikulua).....	37
2. Gatazkak modu alternatiboan ebazteko nahitaezko prozesuak edo epaiak debekatzea (48. artikulua).....	41
D. Ikerketa, epaitzea, prozesu-zuzenbidea eta babes-neurriak.....	43
1. Betebehar orokorrak (49. artikulua) eta berehalako erantzuna, prebentzioa eta babes (50. artikulua)	43
2. Arriskuen ebaluazioa eta kudeaketa (51. artikulua).....	47
3. Larrialdiko debeku-aginduak (52. artikulua).....	49
4. Urruntzeko edo babesteko aginduak (53. artikulua)	49
5. Babes-neurriak (56. artikulua).....	51
I. eranskina: GREVIOren proposamenen eta iradokizunen zerrenda	53
II. eranskina. GREVIOk kontsultak egiteko erabili zituen agintari nazionalen, beste erakunde publiko batzuen, gobernuz kanpoko erakundeen eta gizarte zibileko erakundeen zerrenda.	59

Laburpen exekutiboa

Ebaluazio-txosten honek emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren biktimei laguntza, babesa eta justizia emateko egindako aurrerapenak jorratzen ditu, emakumeen aurkako indarkeria eta etxeko indarkeria prebenitzeari eta borrokatzeari buruzko Europako Kontseiluaren Hitzarmenaren (Istanbulgo Hitzarmena) zenbait xedapenen arabera. Emakumeen aurkako Indarkeriaren eta Etxeko Indarkeriaren aurkako Ekintzari buruzko Europako Kontseiluaren Aditu Taldeak (GREVIO) egindako ebaluazioa eskaintzen du. Talde hori giza eskubideak zaintzeko organo independentea da, eta hitzarmenaren aplikazioa gainbegiratzeaz arduratzen da. GREVIOren ondorioek 2020ko azaroaren 25ean Espainiari buruzko erreferentziazko ebaluazio-txostena argitaratu zenetik izan diren aurrerapenak identifikatzen dituzte, eta gaikako ebaluazioaren lehen prozeduran lortutako informazioan oinarritzen dira, hitzarmenaren 68. artikuluan ezartzen den bezala. Txosten horiek idatzizko txostenak jasotzen dituzte (Espainiako agintariak aurkeztutako estatu-txostena eta honako hauek aurkeztutako informazio gehigarria: «Cedaw-Estambul-Pekin Itzalaren Plataforma», nazioarteko itunen arabera itzaleko txostenak ematen dituen aterki-erakundea; AIETI (Latinoamerikarekin zerikusia duten gaietarako buruzko ikerketak egiten dituen erakundea), Emakume Karibear eta Latinoamerikarren sarea eta Aspacia Fundazioa; akademiko talde bat; eta Lesbiana, Gay, Transexual, Bisexual, Intersexualen eta gehiagoren Espainiako Federazioa (FELGBTI+), bai eta sei eguneko ebaluazio-bisita bat ere Espainiara. II. gehigarrian, GREVIOk elkartrukeak izan zituen erakunde eta entitateen zerrenda agertzen da.

Txostenak Espainiako agintariak emakumeen aurkako indarkeria eta etxeko indarkeria prebenitzeko eta biktimei babesa, laguntza eta justizia eskaintzeko hartutako neurri ugari ebaluatzen ditu. Gai hori aukeratu du GREVIOk bere lehen ebaluazio-txosten tematikorako. Emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren aurkako prebentzioan eta borrokan sortzen ari diren joerak identifikatzean, GREVIOk konbentzio hori aplikatzeko egindako ahalegin laudagarriak argitzen ditu. Gainera, informazio xehatua ematen du prebentzioaren, babesaren eta epaitzearen eremuetan xedapen jakin batzuk aplikatzeari buruz, emakumeen aurkako indarkeria-mota desberdinei erantzun globala emateko elementu gisa, biktimgan konfiantza sortzeko.

Ilde horretan, GREVIOren ustez, Espainiako agintariak legegintza- eta politika-esparrua zabaltzen jarraitu dute emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko, bereziki 2022an sexu-indarkeriari buruzko lege aitzindari bat onartuz. Lege horrek delitu gisa tipifikatzen du baimenik eman ez duen pertsona batekin egindako sexu-ekintza oro. Gainera, Emakumeen Aurkako Indarkeriari buruzko Urte Anitzeko Plan Bateratua (2023-2027) onartu zen, Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna aplikatzean erakunde eta administrazio guztien erantzun iraunkorra eta koordinatua bermatzeko. Halaber, funtsezko neurriak hartu dira politiken eta zerbitzuen irismena zabaltzeko emakumearen aurkako beste indarkeria-mota batzuetara, bikotekidearenetik kanpo, eta agintariak neurriak hartu dituzte herrialde osoan sexu-indarkeriaren biktimentzako 24 orduko laguntza integraleko zentroak sortzeko. Gainera, emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko funtsen esleipenak gora egiten jarraitu du etengabe.

Gainera, agintariak urrats garrantzitsuak egin dituzte haurren eta haien amen segurtasuna hobetzeko zaintzari eta bisita-eskubideei buruzko erabakietan, etxeko indarkeriaren aurrekariak dituzten kasuetan, zaintza etetearen printzipioa eta bisita-eskubideak txertatuz, haurrak etxeko indarkeriaren eraginpean egon diren kasuetan. Era berean, legez debekatuta dago guraso-alienazioaren sindromea erabiltzea.

Oro har, nabarmen hobetu da segurtasun-indarrak indarkeriaren biktima diren emakumeengana hurbiltzeko prozesua, bereziki unitate espezializatuen artean.

Hitzarmenaren aplikazioan Espainian egindako aurrerapenak alde batera utzita, GREVIOk agintarien presazko jarduera eskatzen duten eremuak identifikatu ditu, Hitzarmenaren xedapenak erabat betetzeko. Bereziki, Espainiako agintariak emakumeen aurkako indarkeriaren biktimekin eta egileekin lan egiten duten profesional guztien prestakuntza hobetu behar dute, baita epaileena ere, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztiei buruz eta talde kalteberetako emakumeen behar espezifikoetarako buruz. Halaber, neurri berriak hartu behar dira lituzkete emakumearen aurkako indarkeria-mota guztien biktimak ofizialki aitortzeko prozesua

sinplifikatzeko eta bateratzeko, herrialde osoan babes- eta laguntza-zerbitzuetarako sarbide azkarra eta eraginkorra bermatzeko.

Gainera, GREVIOk adierazi zuen kezkatuta zegoela hainbat eskualdetan ezarritako familia-koordinazioko sistemarekin, «gatazka handiko banantze-prozesuan» dauden familiei laguntza emateko erabaki judizialak aplikatzean. Agintariek ziurtatu behar dute sistema hori ez dela nahitaezkoa bikotean indarkeria-aurrekariak dituzten kasuetan. Gainera, funtsezkoa da ikerketetan zehar indarkeriaren biktima diren emakumeen bigarren mailako biktimizazioan laguntzen duten faktore legegileak eta prozesalak identifikatzea eta horiei heltzea, eta genero-indarkeriako kasuetan higadura eragiten duten faktoreei buruzko ikerketak abiaraztea.

Azkenik, neurriak hartu beharko lirateke agintariek larrialdietarako urruntze-aginduak eskura izatea bermatzeko, biktima diren emakumeen eta haien seme-alaben segurtasuna etxean bertan bermatzeko. Halaber, herrialdeko zenbait lekutan babes-aginduak ukatzeko tasa nabarmen handienen arrazoiak aztertu beharko lirateke.

GREVIOk hainbat gai gehigarri identifikatu ditu, emakumeen aurkako indarkeria-ekintzei babesa, babesa eta justizia emanez konfiantza eraginkortasunez sortzeko ekintza iraunkorrak behar dituztenak. Zerikusia dute behar hauekin:

- emakumeen aurkako genero-indarkeriari aurrea hartzeko eta aurre egiteko dauden politikak modu koherente eta koordinatuan aplikatzen direla bermatzeko ahaleginak areagotzea, nazio-, eskualde- eta toki-mailan;
- emakumeen aurkako indarkeriari buruzko datuen bilketa hobetzen jarraitzea, bereziki legea betearazteko ardura duten erakundeen eta botere judizialaren arteko datu-bilketa harmonizatuz, kondenaren, higaduraren eta berrerortzearen indizeak ebaluatu ahal izateko;
- hurrei sexu-harremanetan askatasunez emandako adostasunaren nozioa irakasteko ahaleginak areagotzea eta pornografia bortitzaren ondorio kaltegarriez kontzientziaztea;
- erasotzaileentzako programak biktimei laguntzeko zerbitzuekin lankidetzan estuan aplikatzen direla bermatzea;
- herrialde osoan, erakundeen arteko lankidetzaren mekanismoak ezartzea, emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiak barne hartuko dituztenak eta erakunde egoki guztiek parte hartuko dutenak, laguntza-zerbitzu espezializatuak ematen dituzten GKEak barne;
- sexu-indarkeriaren biktima guztiek auzitegiko frogak doan eta karguak aurkezteko betebeharrak gabe jasotzeko eta biltegitratzeko laguntza-zerbitzuak eskura dituztela bermatzea.
- biktimen eta haien seme-alaben segurtasuna bermatzeko ahaleginetan jarraitzea, indarkeria-aurrekariak dituzten gurasoen banantze-kasuetan epaileak zaintza eta bisita-eskubideak kentzera behartzen dituzten lege-xedapenei dagokienez jardun judizialaren berrikuspena eginez; ikuskatutako bisita-zentroek baliabide egokiak dituztela eta emakumeen eta seme-alaben segurtasunean oinarritzen direla bermatzea;
- emakumeek eta neskek emakumeen aurkako indarkeriaren esperientziak salatzea eragozten duten faktoreei heltzea legea betearazteko ardura duten organismoek, eta bermatzea legea betearazteko ardura duten agintari guztiek badituztela beharrezko baliabideak, ezagutzak eta eskumenak emakumeen aurkako indarkeria mota guztiei azkar eta genero-ikuspegiarekin erantzuteko.

Gainera, GREVIOk beste arlo batzuk identifikatu ditu, eta horietan hobekuntzak egin behar dira, konbentzioaren betebeharrak erabat betetzeko, erronda honen gaiaren esparruan. Besteak beste, Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna aplikatzeko jasotako funtsen erabilari buruz tokiko eta eskualdeko agintariei emandako orientazioa indartu behar da, eta finantzaketa iraunkorra bermatu behar zaie indarkeria mota guztien biktima diren emakumeentzako laguntza-zerbitzu espezializatuak kudeatzen dituzten emakumeen GKEei. Funtsezkoa da, halaber, neurri azkarrak hartzea Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren xedapenak erabat aplikatzeko, eta bermatzea genero-indarkerian espezializatutako auzitegiek eta beste organo judizial batzuek beharrezko baliabideak dituztela sexu-indarkeria mota guztiak ikertu eta epaitu ahal izateko. Gainera, agintariek neurri gehigarriak hartu behar dituzte Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztien biktima diren emakumeek, emakumeen genitalen mutilazioa eta behartutako ezkontza barne, laguntza-zerbitzu espezializatu irigarriak eta kalitatezkoak benetan

eskura dituztela bermatzeko.

Azkenik, GREVIOk gorabidean dauden hainbat joera aipatu ditu. Horien artean, emakumeen aurkako indarkeria ukatzen duten eta genero-berdintasuna sustatzeko eta emakumeenganako indarkeriari aurre egiteko politiken beharra zalantzan jartzen duten diskurtsoen gorakada nabarmentzen da, Espainian genero-berdintasunaren arloan egindako aurrerapenetan eragin negatiboa izaten ari baitira.

Sarrera

Europako Kontseiluaren Hitzarmena, emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren aurkako prebentzioari eta borrokari buruzkoa (JANAAS, 210. zk., «Istanbulgo Hitzarmena»), emakumeen aurkako indarkeriari eta etxeko indarkeriari aurre egiteko nazioarteko itun garrantzitsua da.

Jarraipen-mekanismo bat ezartzen du, bi zutabetan oinarritua, alderdiek zenbateraino aplikatzen duten ebaluatzeko: Emakumeen aurkako Indarkeriaren eta Etxeko Indarkeriaren aurkako Ekintzari buruzko Adituen Taldea (GREVIO), adituen organo independentea, eta Alderdien Batzordea, hitzarmenaren alderdien ordezkari ofizialek osatutako organo politikoa. Hitzarmenaren 68. artikularekin bat etorritik, GREVIOk, 2017az geroztik, ikuskapen-txostenak egiten ditu herrialdeka, oinarritzko ebaluazio-prozeduraren arabera. Espainiari buruzko oinarritzko ebaluazio-txostena, hitzarmenaren aplikazioari buruzko ebaluazio osoa eskaintzen duena, 2020ko azaroaren 25ean argitaratu zen, Espainiak 2014ko apirilaren 10ean Istanbulgo Hitzarmena berretsi ondoren. Espainiak ez zuen inolako erreserbarik egin hitzarmena berresteko tresna gordailutu zuenean.

Txosten hau GREVIOren gaikako ebaluazioaren lehen txandaren esparruan egin da. 2023an hasi zen, eta laguntza, babeseta eta justizia ematearen bidez konfiantza sortzeari buruzkoa da. Gai orokor horri heltzeko, herrialdean emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren aurkako prebentzioaren eta borrokaren eremuetan sortzen ari diren joerak deskribatzen dira. Bigarren atalak funtsezko arloetan egindako aurrerapenak identifikatu nahi ditu, hala nola politika integralak eta koordinatuak, finantzaketa eta erreferentziazko ebaluazio-prozedura amaitu ondoren izandako datu-bilketa. Hirugarren atalak informazio zehatzagoa ematen du prebentzioaren, babesaren eta epaiketaren arloko xedapen jakin batzuen aplikazioari buruz, kontuan hartuta erronka esanguratsuak eta erreferentziazko ebaluazio-prozedurak agerian uzten dituzten neurri berrien beharra eta Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordearen gomendioen aplikazioari buruzko ondorioak.

Espainiari dagokionez, gaikako ebaluaziorako lehen prozedura hitzarmenaren 68. artikularen arabera hasi zen, gutun bidez eta GREVIOren lehen galdetegi tematikoa bidaliz, 2023ko uztailaren 4an. Ondoren, Espainiako agintariek 2024ko otsailaren 12an aurkeztu zuten estatu-txostena. Espainiako estatu-txostenaren aurretiazko azterketa egin ondoren, GREVIOk ebaluazio-bisita bat egin zuen Espainiara, 2024ko otsailaren 24tik martxoaren 1era. Honako hauek osatzen zuten ordezkariak:

- Laura Albu, GREVIOko kidea
- Ivo Holc, GREVIOko kidea
- Anna Matteoli, nazioarteko aditua, Frantzia
- Françoise Kempf, Istanbulgo Hitzarmenaren jarraipen-mekanismoaren administratzailea Idazkaritzan

Ebaluazio-bisitan, emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioan eta horren aurkako borrokan lan egiten duten gobernuko eta gobernuz kanpoko hainbat ordezkariarekin bildu zen ordezkariak. GREVIOk Espainiako agintariekin izandako trukaketa konstruktiboak nabarmendu nahi ditu, bereziki Aina Calvo Sastre, Berdintasun eta Genero Indarkeriaren Estatu idazkaria, Carmen Martínez Perza, Genero Indarkeriaren aurkako Gobernuaren ordezkaria, eta Tània Verge I Mestre, Kataluniako Generalitateko Berdintasun eta Feminismoko sailburua. Txosten honen II. gehigarrian, bilerak egin ziren agintari nazionalen, gobernuz kanpoko erakundeen eta beste pertsona batzuen zerrenda bat ageri da. GREVIOk eskertu egin du horiek guztiek emandako informazio baliotsua. Ebaluazio-prozedura osoan zehar emandako lankidetzeta eta laguntzagatik, zure esker ona helarazi nahi diezu Daniela Rodríguez-Salinas eta Paula Roche Paredesi, harremanetarako pertsona izendatu baitituzte. Estatuko txostena eta gizarte zibilak aurkeztutako ekarpen idatziak eskuragarri daude Istanbulgo Hitzarmeneko herrialdekako jarraipenaren webgunean.¹

1. Ikus www.coe.int/en/web/istanbul-convention/spain.

Ebaluazio hau GREVIOren erantzukizun eksklusiboaren pean egin da, eta ebaluazio-prozeduraren etapetan bildutako informazioan oinarritzen da. Erreferentziako ebaluazio-txostenetan hartutako ikuspegiarekin bat etorriz, ondorioek larrialdi-maila desberdinak islatzen dituzte, lehentasun-ordenaren arabera, aditz hauen bidez adierazita: «beharrezkoa», «biziki animatzen du», «animatzen du» eta «gonbidatzen du».

Elkarrizketa konfidentzialeko prozesu baten ondorioz, aztertutako alderdiaren testuinguru nazionalean herrialde bakoitzerako hobekuntza-proposamen eta -iradokizun espezifikoak eskaintzeko helburuarekin, txosten honek GREVIOk 2024ko ekainaren 21era arte ikusitako egoera deskribatzen du. Hala badagokio, 2024ko urriaren 18ra arteko bilakaera ere hartu da kontuan.

Hitzarmenaren arabera, estatuetako parlamentuek agintari nazionalen eskutik jasoko dute txosten hori (70. artikulua, 2. paragrafoa). GREVIOk agintari nazionaleri eskatzen die txosten hau beren hizkuntza nazional ofizialera/ofizialetara itzul dezatela, eta zabal zabal hedatzea berma dezatela, ez soilik maila guztietako estatu-erakundeen artean (nazionala, eskualdekoa eta tokikoa), bereziki gobernuaren, ministerioen eta botere judizialaren artean, baita GKEen eta emakumeen aurkako indarkeriaren eremuan lan egiten duten gizarte zibileko beste erakunde batzuen artean ere.

I. Joera berriak emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren esparruetan

1. Erreferentziazko ebaluazio-txostena egin ondorengo aldian, GREVIOk hainbat joera identifikatu zituen Espainian emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioaren eta borrokari dagokionez. Joera horietako batzuk gizarte-mugimendu zabalagoek bultzatutako legegintza-aurrerapenekin lotuta zeuden; beste batzuk, berriz, emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko jarreretan eta ikuspegietan izandako aldaketekin.

Emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzian eta horren aurkako borrokan aurrera egiteko lege-esparrua zabaltzea

2. Espainia aitzindaria izan da emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko lege eta politika integralak ezartzen, 2004an Genero Indarkeriaren aurkako Babes Integraleko Neurriei buruzko 1/2004 Lege Organikoa onartu zenetik (aurrerantzean, «Genero Indarkeriari buruzko 1/2004 Lege Organikoa»), eta etengabe zabaltzen ari da lege- eta politika-esparrua, Istanbulgo Hitzarmena gehiago bete dadin. Hartutako ikuspegiak globala izaten jarraitzen du, genero-gaiekiko sentikorra eta biktimengan zentratua, Istanbulgo Hitzarmenaren printzipioekin bat etorritik, eta GREVIOk pozik ikusten du hori.

3. GREVIOk 2020an Espainiari buruzko erreferentziazko ebaluazioa egin zuenetik izan diren lege-garapenen artean, GREVIOk bereziki gogobetetzen ditu lege hauek: 2/2020 Lege Organikoa, legez ezgaituta dauden pertsonen nahitaezko esterilizazioa edo baimenik gabeko esterilizazioa erauzten duena; Hezkuntzari buruzko 3/2020 Lege Organikoa, hezkuntzaren esparruan emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa hobetzeko esparrua ematen duena; eta Haurrak eta Nerabeak Indarkeriaren aurka Osorik Babesteko 8/2021 Lege Organikoa (aurrerantzean «Haurrak Babesteko 8/2021 Lege Organikoa», «LOPIVI» ere esaten zaiona), emakumeen aurkako indarkeriaren eraginpean dauden haurren babesa areagotzera bideratutako hainbat aldaketa garrantzitsu sartu zituen.²

4. Gainera, sexu-indarkeriaren aurka emakumeentzako babes handiagoa eskatzen zuen gizarte-mugimendu zabal baten ondorioz, Espainiak lege aitzindari bat hartu zuen sexu-indarkeriaren arloan (10/2022 Lege Organikoa, Sexu Askatasunaren Berme Integralari buruzkoa, aurrerantzean «Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa»). Lege horrek delitu gisa tipifikatzen du baimenik eman ez duen pertsona batekin egindako sexu-ekintza oro. Aurrerapen hori ere goraiatu zuen Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordeak, Espainiari buruz hartutako gomendioen aplikazioari buruzko ondorioetan.³ Legeak barne hartzen ditu bortxaketa eta sexu-indarkeria, bai eta emakumeen genitalen mutilazioa (EMG), ezkontza behartua, sexu-jazarpena, adingabeen aurkako sexu-indarkeria, sexu-esplotaziorako gizakien salerosketa eta eremu digitalean emakumeen aurka egindako sexu-indarkeria ere. «Feminizidio sexualaren» delitua sortzen du. Sexu-indarkeriaren definizioan eta ikuspegi juridikoan paradigma-aldaketa bat sartzeaz gain, legeak esparru integral bat eskaintzen du sexu-indarkeria prebenitzeko eta hari aurre egiteko eta biktimei babesa eta erreparazioa emateko.

5. Gainera, GREVIOk interes handiz ikusten du zer ahalegin egiten ari diren emakumeen aurkako indarkeriaren definizioak zabaltzeko. Eskualdeetako lege batzuk aldatu egin dira emakumeen aurkako genero-indarkeria mota gehiago sartzeko, hala nola indarkeria instituzionala, indarkeria obstetrikoa, bigarren mailako indarkeria⁴ emakumeen aurkako indarkeria politikan edo emakumeen osasunaren eta sexu- eta ugalketa-eskubideen urraketa. Indarkeria instituzionalaren nozioari buruz egiten ari diren eztabaiden helburua da, bereziki, agintariekin harremanetan jartzen direnean emakumeen

2. Legeak, halaber, aurreikusten du, besteak beste, agintariek arreta espezifiko eta laguntza ematea bikote-indarkeriaren eraginpean dauden haurrei, protokoloak egitea hezkuntzako profesionalek aurre egin diezaieten abusuari, tratatu txarrei eta genero- eta sexu-indarkeriari, eta indarkeriaren biktima diren emakumeentzako zerbitzuek esku har dezatela haurren aurkako indarkeria-susmoen kasuetan.

3. Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordeak Espainiari buruz emandako gomendioen aplikazioari buruzko ondorioak, 2024ko maiatzaren 31n onartuak.

4. Kataluniako 5/2018 Legeak honela definitzen du bigarren mailako indarkeria: «indarkeria fisikoa edo psikologikoa, errepresaliak, umiliazioak eta genero-indarkeriaren biktimei laguntzen dieten pertsonen aurkako jazarpena. Genero-indarkeriako egoeran dauden emakumeen prebentzioa, detekzioa, arretoa eta oneratzeari eragozten duten ekintzak biltzen ditu».

bigarren mailako biktimizazioa eragin dezaketen hainbat faktore atzematea, zerbitzu-hornitzaileetatik hasi eta agintaritzak polizial eta judizialez, eta emakumeak babesteko sistema batek batzuetan emakumeen aurka nola itzul daitekeen eta indarkeria gehiago nola jasan dezakeen argitzea.⁵

6. Legegintzako aurrerapen horiek agerian uzten dute Espainiako agintariek etengabeko borondatea dutela emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta hari aurre egiteko eta Istanbulgo Hitzarmenaren oinarriko printzipioekin bat egiteko. Hala ere, GREVIOk uste du funtsezkoa dela egungo esparru juridiko eta politiko zabala erabat aplikatzea eta esanahi praktikoa ematea indarreko legeek eta azken bi hamarkadetan garatutako babes-sistemak emakume eta neskatu guztiei eskaintzen dizkieten eskubideei eta babesari.

Hazi egin da genero-berdintasuna sustatzearen aurkako diskurtsoa, eta emakumeen aurkako indarkeria ukatzen du

7. Emakumeen aurkako indarkeriaren existentzia ukatzen duen eta genero-berdintasuna sustatzeko eta emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko politiken beharra zalantzan jartzen duen diskurtsoa hazten ari da Espainian. Fenomeno hori herrialde askotan emakumeen eskubideetan atzera egiteko ahalegin zabalagoen testuinguruan ikus daiteke, baina GREVIOk ikusi du eragin negatiboa duela Espainiako genero-berdintasunaren lorpenetan. Emandako informazioak adierazten du diskurtso horiek eragin berezia izan dutela gizon gazteengan.⁶ 2023ko iritzi-inkesta baten arabera, 18 eta 24 urte arteko gizon gazteen % 65ek uste zuten genero-berdintasunak txikiak zirela edo ez zirela existitzen, eta % 52k uste zuten genero-kalitateko politikak urrunegi joan zirela eta gizonak diskriminatzen zituztela.⁷

8. GREVIOk kezkatu egiten du iritzi horiek gazteen artean duten prebalentzia mehatxua izatea azken bi hamarkadetako lorpenetarako, genero-berdintasuna sustatzearen eta emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeari eta haren aurka borrokatzearen eremuan. Funtsezkotzat jotzen du nagusitasun- eta zuzenbide-sentimendua sortzen duten jarreraren hedapena geldiaraztea. Sentimendu hori, azken batean, bi sexu-etako gazteek egindako sexu-delituen haztegi izan daiteke.

Taldeko bortxaketak eta emakume gazteen aurkako sexu-indarkeria eta bortxazko pornografiaren zeregina

9. Azken urteotan, bi gizonak edo gehiagok emakume gazteen aurka egindako sexu-indarkeriaren hainbat kasu salatu dira. Eskura ditugun datuek adierazten dute kasu horien kopuruak gora egin duela, batez ere bi erasotzailek edo gehiagok egindako bortxaketak, baina badirudi delitu horien proportzioak ez duela bilakaera esanguratsurik izan sexu-indarkeriako delituen guztizko kopuruan.⁸ Hala ere, GREVIOk kezka handiz ikusten du taldeko sexu-bortxaketen eta -erasoen egileak eta biktimak oso gazteak izaten direla, askotan adingabeak, eta delitu horiek indarkeria fisikoa erabiltzea ekarri ohi dutela.⁹ Joera hori adingabeek egindako sexu-delituen eta eremu digitalean egindako sexu-indarkeriaren hazkunde globalak markatutako testuinguru batean gertatzen da.¹⁰ Egoera horren aurrean, agintariek ingurune digitalean adingabeak babesteari buruzko lege-proiektu bat prestatu zuten 2024an.¹¹

10. Indarkeria-pornografiak horrelako delituak egiten dituzten gazteengan duen eragina gero eta nabarmenagoa da Espainian eta beste leku batzuetan. Haur eta gazte helduek pornografia (indarkeriaduna) kontsumitzea gero eta gehiago lotzen da neska eta emakume gazteen aurkako sexu-indarkeriaren gero eta indize handiagoekin. Pornografia ikusten eta partekatzen duten haur eta gazte helduak, ikusten dutena testuinguruan jartzeko edo ulertzeko gaitasunik gabe, GREVIOk Konbentzioaren beste leku batzuetan ere ikusi duen fenomeno da.¹²

5. Ikus, halaber, 31. artikulua, Zaintza, bisita-eskubideak eta segurtasuna.

6. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, 12. artikulua, Prebentzioaren arloko betebeharrak orokorrak.

7. Ikerketa Soziologikoen Zentroa (CIS), «Percepciones sobre la igualdad entre hombres y mujeres y estereotipos de

género», 2023ko azaroa, 2024ko apirilean argitaratua.

8. 2016an taldeko 371 bortxaketa izan ziren, eta 2022an, berriz, 632. Ikus Barne Ministerioa, «Espainian sexu-askatasunaren aurka egindako delituei buruzko txostena», 2022.

9. Ikus Barne Ministerioa «Violencia sexual ejercida en grupo, Análisis epidemiológico y aspectos criminológicos en España», 2023.

10. Ikus RTVE: «La Fiscalía alerta de un 'preocupante' aumento, del 45%, de las agresiones sexuales de menores en 2022», 2023ko irailaren 7an argitaratua.

11. Adingabea Ingurune Digitalean Babesteko Lege Organikoaren proiektua, Egunkari Ofizialaren 2024ko otsailaren 10eko Ebazpena.

Ikerketek berresten dute pornografiak ondorio suntsitzaileak izan ditzakeela haurren buruan, eta lotura ezartzen du adingabeen sexu-portaera kaltegarriarekin.¹³ Hori are larriagoa da sexualitateari, genero-berdintasunari, estereotipatu gabeko genero-rolari, elkarrekiko errespetuari, emakumeen aurkako genero-indarkeriari eta osotasun pertsonalerako eskubideari buruzko testuinguru-eztabaidetarako sarbidea mugatua denean.

11. Gero eta haur, nerabe eta heldu gazte gehiagok kontsumitzen dutenez pornografia, bortitza barne, ezinbestekoak dira lineako pornografiaren eskuragarritasunari, horrek haurren buruan duen eragin kaltegarriari eta adostasunean oinarritutako sexu-harreman osasungarriak ezartzeko gaitasunean duen eragin kaltegarriari buruz gurasoak kontzientziatzeko eta babesteko neurriak. GREVIO kezkatuta dago pornografiaren eraginpean egoteak haurrei eragin diezaiekeen kaltegarritasunetik eta harreman osasungarriak ezartzeko gaitasunagatik, eta oso garrantzitsutzat jotzen du loturak sexu-indarkeria prebenitzeko estrategia zabalagoetan lantzea.

Espainiara asilo-eskatzailerik gehiago iristearekin lotutako erronkak

12. Espainiak aurrekaririk gabeko asilo-eskaeren kopuru bat jaso du azken urteotan, eta horrek larriagotu egin ditu dauden arazoak.¹⁴ Horien artean daude, bereziki, emakumeak asilo-prozedurara eta ostatu seguru batera iristea eta emakumeen aurkako genero-indarkeriaren aurrean babesa behar duten asilo-eskatzailerik identifikatzea.¹⁵ Asilo-eskatzailerik gero eta gehiago izateaz gain, herrialdeak aldi baterako babesa eman die Errusiak Ukrainaren aurka izandako eraso-gerratik ihes egiten zuten 200.000 pertsona ingururi, eta ¹⁶ hori GREVIO elogiak egin du. Ukrainatik iritsitakoen ia erdia emakumeak ziren. Sexu-indarkeriaren edo gizakien salerosketaren biktima izan zitezkeen pertsonak aitortzeko prozedura espezifiko bat sortu zen, eta, horri esker, laguntza-zerbitzuak baliatu ahal izan zituzten.

13. GREVIOk kezka ikusi du asilo-prozeduran sartzeko atzerapen luzeek asiloa eskatzen duten emakumeei laguntza-zerbitzuak kentzen dizkietela oraindik, eta emakumeen aurkako genero-indarkeriaren aurrean oso kaltebera bihurtzen dituztela.¹⁷ Ostatu-instalazioei dagokienez, hutsune larriak salatzen dira oraindik ere, askotan ez baitute babes egokirik eskaintzen emakumeen aurkako indarkeriaren aurrean, batez ere itsasoz gehiago iristen direlako. Zaurgarritasunak hautematea kezkatzeko beste arrazoi bat da, baita genero-indarkeriaren biktimak identifikatzeari dagokionez ere. Bi protokolo ezarri dira genero-indarkeriaren biktima diren emakumeen identifikazioa eta laguntza hobetzeko, hurrenez hurren 2021ean, asiloa hartzeko instalazioetan bikote-indarkeriari dagokionez, eta 2023an, lehen lehen harrera-instalazioetan, itsasoz eta lehorrez iristeko genero-indarkeria mota guztiei dagokienez. GREVIOk onartzen ditu asilo-eskatzailerik lehen etorrerako herrialde gisa Espainiak dituen erronkak eta egoera horri aurre egiteko egindako ahaleginak. Hala ere, uste du funtsezkoa dela identifikazio-prozedura eraginkorrak eta genero-gaiekiko sentikorrek abian jartzea, bai eta genero-indarkeriaren mota guztien biktima diren emakumeak babes eta laguntza eraginkorra emango dieten zerbitzuetara bideratzeko mekanismoak ere.

12. Ikus, adibidez, GREVIOk Austriari buruz egindako lehen txosten tematikoa, 2024ko ekainaren 21ean onartua. Ikus, halaber, Erresuma Batuko Haurtzaroaren komisarioa, «Evidence on pornography 's influence on harmful sexual behaviour among children» (2023), hemen eskuragarri:

<https://assets.childrenscommissioner.gov.uk/wpuploads/2023/05/Evidence-on-pornographys-influence-on-harmful-sexual-behaviour-among-children.pdf>.

13. Ibídem, Erresuma Batuko Haurtzaroaren komisarioa

14. 163.220 pertsonak eskatu zuten asiloa Espainian 2023an, hau da, 2022an baino % 37 gehiagok eta orain arte erregistratutako asilo-eskaera gehienek; ikus Asilo eta Babes Bulegoa, Datuak eta estatistika-informazioa: <https://proteccion-asilo.interior.gob.es/es/datos-e-informacion-estadistica/ultimos-datos/>.

15. Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordeak Espainiari buruz emandako gomendioen aplikazioari buruzko

ondorioak, 2024ko maiatzaren 31n onartuak.

16. 194.953 pertsonak 2022ko martxotik; ikus: <https://proteccion-asilo.interior.gob.es/es/datos-e-informacion-estadistica/informacion-estadistica-en-formato-reutilizable/>.
17. Ikus 20. artikulua ere, Laguntza-zerbitzu orokorrak.

II. Aldaketak definizioetan, politika global eta koordinatuetan, finantzaketan eta datu-bilketan emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren eremuan

14. Istanbulgo Hitzarmenaren I. kapituluak printzipio orokorrak ezartzen ditu, II. kapitulutik VII. kapitulura bitarteko artikulua substantibo guztiei aplikatzen zaizkienak, eta, beraz, genero-indarkeriaren biktima izateko arriskuan dauden edo indarkeria hori jasan duten emakume eta neska guztiei laguntza, babesa eta justizia ematea bermatuko duen erantzun integral eta egoki baterako oinarriak ezartzen dituzte. Besteak beste, ezartzen dute oinarritzko giza eskubidea dela guztiontzat, batez ere emakumeentzat, indarkeriarik gabeko bizitza bat bizitzea, bai eremu publikoan, bai pribatuan; Hitzarmena inolako diskriminaziorik gabe aplikatu behar dela, eta diskriminazio mota anitzen aukerak eta ondorioak kontuan hartu behar direla. Halaber, ezartzen dute genero-ikuspegia hitzarmenaren aplikazioan eta haren eraginaren ebaluazioan txertatu behar dela. Istanbulgo Hitzarmenaren II. kapituluak emakumeen aurkako indarkeriari erantzun holistikoa emateko oinarritzko baldintza ezartzen du: Estatuaren politika eraginkorrak, integralak eta koordinatuak behar dira, beharrezkoak diren egitura instituzionalek, finantzarioek eta antolamendukoek oinarrituak.

A. Definizioak (3. artikulua)

15. Istanbulgo Hitzarmenaren 3. artikulua hura aplikatzeko funtsezkoak diren kontzeptuen funtsezko definizioak ezartzen ditu. «Emakumearen aurkako indarkeria» da «emakumearengan oinarritutako indarkeria-ekintza oro, ondorio gisa emakumearentzako kalte edo sufrimendu fisiko, sexual, psikologiko edo ekonomikoa duena edo izan dezakeena, bai eta ekintza horien mehatxuak, derrigortzea edo askatasuna arbitrarioki kentzea ere, bizitza publikoan zein pribatuan gertatzen badira»; «etxeko indarkeria» esamoldeak, berriz, «famiaren edo etxeko unitatearen barruan edo ezkontideen edo aurreko edo egungo bikoteen artean gertatzen diren indarkeria fisiko, sexual, psikologiko edo ekonomikoko ekintza guztiak» esan nahi du, egileak biktimarekin bizileku bera partekatzen edo partekatzen duela alde batera utzita». 3. artikuluko *d'* idatz-zatian ageri den «emakumeen aurkako genero-indarkeria» ren definizioak argitasun handiagoa bermatu nahi du aurreikusitako indarkeriaren izaerari buruz, «emakume izateagatik edo emakumei neurritz kanpo eragiten dielako emakume baten aurka bideratutako indarkeria» dela azalduta.

16. GREVIOk erreferentziazko ebaluazio-txostenean adierazi zuen bezala, Espainian emakumeen aurkako indarkeriari buruzko hainbat lege autonomiko daude, eskualde bakoitzean emakumeen aurkako indarkeria-mota desberdinak biltzen dituztenak.¹⁸ Horiez gain, Estatu mailako bi lege organiko daude, Genero Indarkeriari buruzko 1/2004 Lege Organikoa eta berriki onartutako Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa, bikote-indarkeriari eta sexu-indarkeriari buruzko definizioak ematen dituztenak, hurrenez hurren. GREVIOk interes handiz ikusten du eskualdeetako lege batzuk aldatu egin direla genero-indarkeria mota berriak sartzeko, etxeko indarkeriatik harago.¹⁹

17. Hala ere, GREVIOk ikusi du Estatuan eta autonomia-erkidegoan emakumeen aurkako indarkeria-mota desberdinak jorratzen dituzten legeak eta arau-esparru eta esparru politiko desberdinak aldi berean egoteak desadostasunak sortzen dituela oraindik Istanbulgo Hitzarmena lurralde osoan aplikatzeari dagokionez.²⁰ Kezkaz ikusten du autonomia-erkidegoen artean dauden desberdintasunak indarkeriaren biktima diren emakumeen babes- eta laguntza-maila desberdinak eragiten dituztela, bizilekuaren arabera. Espainiako agintariek GREVIOri jakinarazi zioten, legegintza-eskumenak banatzeko sistema dela eta, ez dagoela aurreikusita dauden definizioak harmonizatzea.

18. GREVIOk kezkaz ikusten du horrek adar larriak izan ditzakeela etxeko indarkeriaren biktimentzat. Eskualde batzuek, adibidez, beren definizio ofizialetan indarkeria ekonomikoa sartzten dute,

-
18. Autonomia-erkidego guztiek onartu dituzte genero-berdintasunari eta emakumeen aurkako indarkeriari buruzko eskualdeetako legeak.
19. Ikus, adibidez, 17/2020 Legea, abenduaren 22koa, Emakumeek Kataluniako Autonomia Erkidegoan genero-indarkeria desagerrarazteko duten eskubideari buruzko 5/2008 Legea aldatzen duena.
20. Ikus 7. artikulua, Politika integralak eta koordinatuak, eta 18. artikulua, Babesa eta laguntza, Betebehar orokorrak, eta beste batzuek, berriz, ez.²¹ GREVIOk bikotearen aurkako indarkeriari buruzko ebazpen judizialetan gero eta gehiago kontuan hartzen den kontzeptua dela dioen arren, definizioak eta ikuspegiak bateratzearen garrantzia azpimarratu du, herrialde osoan babes- eta laguntza-maila koherenteak bermatzeko.²² Testuinguru horretan, GREVIOk ospatzen du Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategiak (2022-2025) hainbat lan-definizio izatea, indarkeria mota batzuk barne, hala nola indarkeria ekonomikoa, indarkeria bikarioa, indarkeria instituzionala edo teknologiak emandako indarkeria. Garrantzitsua iruditzen zaio herrialde osoan modu koherentean erabiltzen dela bermatzea.

19. Emakumeen aurkako indarkeriaren genero-izaera ukatzen duen eta emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko politika espezifikoek beharra zalantzan jartzen duen diskurtso gero eta handiagoa ikusita, are garrantzitsuagoa da emakumeen aurkako indarkeriaren genero-ulermenean oinarritutako lege- eta politika-esparru sendo bat izatea, Istanbulgo Hitzarmenak aldarrikatzen duen bezala.²³ Genero-indarkeriaren prebentzioaren eta horren aurkako borrokaren arloan Espainiak duela bi hamarkada onartu zuen ikuspegi aitzindariak aukera eman du emakumeak genero-indarkeriaren aurka babesteko funtsezko urratsak emateko. Funtsezkoa da lorpen horiek sendotzen jarraitzea eta edozein erregresiotik babestea.

20. Definizioak Istanbulgo Hitzarmeneko betekizunekin harmonizatzeko egindako aurrerapenak onartuta, baina eskualdeen arteko aldaketa iraunkorrak kontuan hartuta, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu legegintza-neurri berriak edo beste mota batekoak hartzera, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako indarkeria-moduen definizioak Espainiako Hitzarmenaren 3. artikuluan aurreikusitako definizioekin harmonizazio handiagoa bermatzeko.

B. Politika globalak eta koordinatuak (7. artikulua)

21. Istanbulgo Hitzarmenaren 7. artikulua aldee eskatzen die neurri koordinatuak eta globalak har ditzatela emakumeen aurkako indarkeria mota guztiak prebenitzeko eta borrokatzeko. Politikak lankidetzara eraginkorra bermatu behar dute, eta biktimen eskubideak erdigunean jarri. Horren barruan sartzen da kontuan hartzea eta jorratzea bereizkeria-mota askoren eraginpean edo arriskuan dauden emakumeek jasaten dituzten inguruabar eta oztopo espezifikoak,²⁴ Hitzarmenaren 4. artikuluko 3. paragrafoarekin bat etorritik. Zerbitzuak ematea, babes eraginkorra eta justizia bermatzea, gurutzatzen diren diskriminazio moduen ulermen integralarekin, funtsezko elementua da emakume eta neska guztien artean konfiantza sortzeko.

22. GREVIOk pozik ikusten du erreferentziazko ebaluazio-txostenetik Espainiako agintariak emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko politikak garatzen jarraitu dutela, baita Covid-19aren pandemiaren ostean emakumeen aurkako indarkeria-kasuek izandako gorakadari erantzuteko, agintariak premiazko hainbat neurri hartu zituzten, genero-indarkeriari emandako erantzuna hobetzeko eta modernizatzeko planaren barruan.

23. 2021ean, Genero Indarkeriaren aurkako 2017ko Estatu Itunaren helburuekiko konpromisoa berretsi zuten Legebiltzarrean ordezkariak zuten alderdi politiko gehienek. Estatu Ituna berritzearekin batera, 2022an, Emakumearen aurkako Indarkeriaren aurkako Urte Anitzeko Plan Bateratua (2023-2027) onartu zen, Estatu Ituna aplikatzeko nazioko eta eskualdeko mailen arteko lankidetzara-esparru egonkor bat ezartzeko eta erakunde eta administrazio egoki guztien erantzun jasangarri eta koordinatua bermatzeko. GREVIOk bereziki gogobetetzen du, Urte Anitzeko Plan Bateratuaren zati gisa, emakumeen aurkako

21. Emakumeen aurkako indarkeriari buruzko hamaika lege autonomikok indarkeria ekonomikoaren definizio bat

jasotzen dute; ikus «Violencia económica contra las mujeres en sus relaciones de pareja o expareja», Berdintasun Ministerioa, 2023.

22. Ikus, adibidez, Auzitegi Gorenaren 914/2021 Epaia, 2021eko martxoaren 17koa, non Auzitegi Gorenak ebatzi baitzuen mantenu-pentsioak ez ordaintzea ezkontide ohiaren eta haren seme-alaben aurkako indarkeria ekonomikoaren modu bat zela.

23. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, I. kapitulua, 2. paragrafotik 6.era bitartekoak.

24. Besteak beste, gutxiengo nazional eta/edo etnikoetako emakumeak, emakume erromaniak, emakume migratzaileak, asilo-eskatzaileak eta errefuxiatuak, desgaitasuna duten emakumeak, egoitza-baimenik ez duten emakumeak, LGBTI emakumeak, landa-eremueta emakumeak, prostituzioan aritzen diren emakumeak eta mendekotasun-arazoak dituzten emakumeak dira.

indarkeriaren arloko politiken eta zerbitzuen erreferentziarako katalogo bat hartzea, inplikaturako administrazio-maila guztiek eman beharko dituzten gutxienerako zerbitzuak bermatzeko helburuarekin.

24. GREVIOk bereziki gogobetetzen ditu politiken eta zerbitzuen irismena bikote-indarkeriaz bestelako indarkeria mota batzuetara zabaltzeko hartutako neurri garrantzitsuak, bereziki sexu-indarkeriara. GREVIOk erreferentziako ebaluazio-txostenean adierazitako kezkei erantzunez (aurreko estatu-estrategiak batez ere bikote-indarkeriaz arduratzen zela), 2022-2025erako Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategia berriak esplizituki jorratzen ditu Istanbulgo Hitzarmenean jasotako genero-indarkeria mota guztiak. Gainera, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa indarrean sartu ondoren, Sexu Indarkeria Prebenitzeko Plan Estrategikoa onartu zen 2023-2027rako, Barne Ministerioak egina eta administrazioaren maila guztiak hartzen dituena. 2024ko ekainean, Sexu Indarkeriaren aurkako Bulego Nazionala sortu zen, Sexu Indarkeria Prebenitzeko Plan Estrategikoan jasotako neurrien aplikazioa inplementatu, koordinatu eta gainbegiratzeko. Dauden zerbitzuek, hala nola 016 arreta-telefonoak eta funtsezko tresna instituzionalek, hala nola Emakumearen Aurkako Indarkeriaren Estatuko Behatokiak, emakumeen aurkako indarkeria mota guztiak barne hartzeko eskumenak zabaldu dituzte.

25. Gainera, GREVIOk pozik hartu du 2020tik aurrera Espainiako agintariak beren ikuspegia indartu izana, elkarrekin lotutako diskriminazio-moduen arriskuan dauden emakume eta neskatuei babesa eta laguntza bermatzeko. Hainbat lege eta politikek erabat berresten dute interseksionalitate-printzipioa emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioan eta haren aurkako borrokan. Horixe da, hain zuzen ere, 2022-2025erako Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategiaren kasua. Estrategia horrek funtsezko kontzeptu gisa aitortzen du agintarien erantzuna egokitu beharra, diskriminazio interseksionala jasateko arriskuan dauden emakumeen behar espezifikoetara. Gainera, GREVIOk pozik ikusten du populazio-talde espezifikoek zuzendutako estrategia nazionalak, hala nola Ijitoen Berdintasun, Inklusio eta Partaidetzarako Estrategia Nazionalak (2021-2030) eta Desgaitasunaren Espainiako Estrategiak (2022-2030), Haurren eta Nerabeen aurkako Indarkeria Desagerrarazteko Estrategiak eta Etxegabetasunaren aurka Borrokatzeko Estrategia Nazionalak (2023-2030), ikuspegi espezifiko bat biltzen dutela populazio-talde horietako emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko.²⁵

26. Praktikan, ordea, GREVIOk adierazten du genero-indarkeriaren biktimak diren emakumeek eta bereizkeria interseksionalaren eraginpean daudenek funtsezko oztopoak izaten jarraitzen dutela babesa eta babesa lortzeko. Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordeak ere gai hori planteatu zuen, Espainiari buruz hartutako gomendioen aplikazioari buruzko ondorioetan.²⁶ GREVIOk kezka bereziz ikusten du emakume migratzaileak eta desgaitasuna duten emakumeak neurritz kanpo ordezkaturik daudela genero-indarkeriaren biktimen artean, horrekin lotutako hilketak barne.²⁷ Landa-eremueta bizi diren emakumeak ere neurritz kanpo agertzen dira genero-indarkeriaren biktimak diren emakumeen artean.²⁸ Emakume-talde horiekin lan egiten duten GKEetako ordezkariak kezkatuta agertu ziren populazio eta talde demografiko guztietan dauden politikak erabat ez aplikatzeagatik. Gainera, badirudi profesional askok interseksionalitatearen alderdi bakar bat ulertzen dutela, eta horrek arreta diskriminazio-faktore bakar batera murrizten duela, kasu indibidualei emandako erantzunetan emakume askok jasaten dituzten edo jasaten dituzten diskriminazio-modu anitz eta gurutzatuei heldu beharrean.²⁹ Hori bereziki nabarmena da emakume migratzaileen, prostituzioan aritzen diren emakumeen, LGBTI emakumeen edo desgaitasunen bat duten emakumeen kasuan, genero-indarkeriaren biktimak direnean eta diskriminazioaren alderdi batek baino gehiagok eragiten dietenean. Beraz, GREVIOk

25. Etxegabetasunaren aurkako Estrategia Nazionalak (2022-2030) ere genero-indarkeriaren arteko harremana nabarmentzen du.
26. Istanbulgo Hitzarmeneko Alderdien Batzordeak Espainiari buruz emandako gomendioen aplikazioari buruzko ondorioak, 2024ko maiatzaren 31n onartuak.
27. Genero-arrazoiengatik hilketak 2023an, % 32,7 2022an eta % 45 2021ean (Genero Indarkeriarako Gobernu Ordezkaritzaren estatistikak). 2023an, genero-indarkerian espezializatutako epaitegiek izapidetutako prozeduren % 35 emakume atzerritarrei buruzkoak ziren (Botere Judizialaren Kontseilu Nagusia, Genero Indarkeriari buruzko Urteko Txostena 2023). Desgaitasuna duten emakumeentzat, ikus «Informe sobre violencia contra las mujeres con discapacidad a partir de la explotación de los datos de la macroencuesta de violencia contra la mujer 2019 de la DGVG», CERMI Mujeres Fundazioa, 2022.
28. 2022an erregistratutako 50 feminizidioetatik, 15 20.000 biztanletik beherako hiri eta herrietan bizi diren emakumeen aurka egin ziren, Estatuko Fiskaltza Nagusia eta 2023ko Gobernuaren Memoria.
29. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus 22. artikulua ere, Laguntza-zerbitzu espezializatuak.

eskatu du aitor daitezela hainbat jatorritako emakumeek izan ditzaketan diskriminazio-modu anitzak eta elkarri lotutakoak, babesa eta laguntza jasotzeko aukera bermatze aldera.³⁰

27. Nazio-mailan emakumeen aurkako indarkeriari ematen zaion erantzunaren koordinazioa hobetzeko ahaleginak egin arren, GREVIOk ikusten du koordinazio falta etengabea dagoela nazioko, eskualdeko eta tokiko mailen artean eta autonomia-erkidegoen artean. GREVIOrekin bildu ziren gizarte zibileko erakundeetako ordezkari batzuek nabarmendu dutenez, Estatu Ituna aplikatzeko lehentasunik ez dago, eta hori da, hain zuzen ere, eskualdeetan ituna modu desorekatuan eta osatugabean aplikatzeko arrazoietako bat. Gainera, badirudi Emakumeen aurkako Indarkeriaren aurkako Koordinazio Unitateek (MKUE) funtsezko zeregina betetzen dutela autonomia-erkidego bakoitzeko Estatuko agintarien ekintzaren koordinazioan, eta baliabide gehiago beharko lituzketela beren lana eraginkortasun handiagoz egin ahal izateko.³¹

28. Laburbilduz, GREVIOri kezka sortzen zaio, emakumeen aurkako indarkeria-mota desberdinei buruzko irismen handiko politikak dauden arren, indarkeriaren biktima diren emakumei ematen zaizkien erantzun indibidualak eraginkortasunik ez izatea, eskualdeen arabera aldatu egiten direlako eta koordinazio nahikoa ez dutelako.

29. GREVIOri adierazitako kezkatzeko beste arrazoi bat da azken bi hamarkadetan Espainian onartutako eta aplikatutako politika eta programa ugariak eta garrantzitsuak etengabe ez ebaluatzea. Testuinguru horretan, GREVIOk adierazi du 2023an Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Itunaren aplikazioa ebaluatu zuela Genero Indarkeriarako Gobernu Ordezkaritzak 2018-2022rako.³² 2017an Estatu Ituna onartu zenetik egindako lehen ebaluazioa zen; izan ere, adierazlerik ez zegoenez eta inplikaturako eragileei erantzukizunik esleitu ez zitzaenez, aplikazioa gainbegiratzeaz eta ebaluatzeaz arduratzen zen Legebiltzarreko batzordeak ezin izan zuen lan hori zehatz-mehatz bete. Horregatik, GREVIOk ospatzen du Indarkeria Matxistari Aurre Egiteko Estatuko Estrategia berriak (2022-2025) adierazleak eta aldizkako ebaluazio-sistema izatea. Halaber, gogoan hartu du Berdintasun Ministerioak Estatu Itunaren aplikazioa eta eskumen-maila guztietako politika eta zerbitzu publikoen erreferentziazko katalogoa ebaluatzeko sistema informatiko bat abiarazi duela. ³³ Aurrerapen positibo horiek gorabehera, GREVIOri kezkarria iruditzen zaio emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko legeen, politiken eta neurrien ebaluazio sistematiko, zehatz eta independente bat ez egitea funtsezko erroka dela herrialde osoan, eta horrek zaildu egiten duela eraginkortasunaren eta konpondu beharreko edozein zailtasunen ikuspegi orokorra lortzea. Espainiako Kontuen Auzitegiak ere kezka hori nabarmendu zuen 2023an.³⁴

30. Gainera, GREVIOk azpimarratu nahi du emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioan eta horren aurkako borrokan inplikaturak dauden gizarte zibileko erakundeek ekarpen handia egin diezaioketela dauden politikak ebaluatzeari eta politikak prestatzeari, ezagutza espezializatuak dituztelako eta genero-indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten esperientzia dutelako. Emakumeen eskubideen aldeko GKEetako ordezkariak GREVIOri adierazi zioten kezkatuta zeudela gai horietan agintariekin lankidetzan aritzeko dituzten aukera urriengatik, eta nabarmendu zuten ez zegoela instituzionalizatutako kanalik haien parte-hartze erregularrerako. Hori bereziki azpimarratu zen gurutzatzen diren diskriminazio-moduen eraginpean dauden emakume biktimekin zuzenean lan egiten duten GKEei dagokienez.

30. Ikus, halaber: Lorena Sosa eta Ruth M. Mestre I Mestre, Ensuring the non-discrimination implementation of measures against violence against women and domestic violence: Istanbulgo Hitzarmenaren 4. artikularen 3. paragrafoa, Europako Kontseilua, 2022.

31. Espainiako Kontu Auzitegia, 1536., 2023., II.1.4. txostena.

32. Ikus <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/pacto-de-estado-contra-la-violencia-de-genero-2/informe-de-evaluacion-del-pacto-de-estado-contra-la-violencia-de-genero/>.

33. Ikus 18. artikulua, Babesa eta laguntza, Printzipio orokorrak.

34. Espainiako Kontu Auzitegia, (Informe de fiscalización de las actuaciones para la prevención integral de la violencia de género 1536 zk.ko txostena 2018-2022, 2023, 4. gomendioa).

31. GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak ahalegin handiagoa egin dezaten emakumeen aurkako genero-indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko dauden politikak modu koherentean aplikatzen direla bermatzeko, eremu nazionalan, eskualdekoan eta tokikoan bereziki, hau eginez:

- a. indarkeriaren biktima diren eta bereizkeria intersektionalaren eraginpean dauden emakumeen behar espezifikoak asetzerantz bideratutako politika eta neurrien aplikazioa bermatuz;
- b. bere politikak aldizka ebaluatzea, Istanbulgo Hitzarmenak eskatzen duen ikuspegi politiko global eta koordinatua lortzeko. Ebaluazio horiek aurrez definitutako adierazleetan oinarrituta egin beharko lirateke, haien eragina ebaluatzeko eta politikak datu fidagarrietan oinarritzen direla bermatzeko;
- c. genero-indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten GKEek politikak egiten eta politiken eta neurrien jarraipena eta ebaluazioa egiten aldizka parte hartzen dutela bermatzea.

C. Finantza-baliabideak (8. artikulua)

32. Istanbulgo Hitzarmenaren 8. artikularen xedea da agintari publikoek eta gobernuz kanpoko erakundeek eta gizarte zibilak egiten dituzten jardueretarako finantza- eta giza baliabide egokiak ematen direla bermatzea.³⁵

33. GREVIOk bereziki pozik hartu du erreferentziazko ebaluazio-txostenetik emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko funtsen esleipenak etengabe gora egin izana. Emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko Berdintasun Ministerioaren aurrekontuaren zatia 160 milioi eurotik 320 milioi eurora igaro zen 2020 eta 2023 artean. Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna aplikatzeko autonomia-erkidegoei esleitutako funtsak urtean 200 milioi eurotik 240 milioira igo dira 2023an, eta 2.308 milioi euro bideratu dira, guztira, Indarkeria Matxistaren aurkako Estatu Estrategia aplikatzeko. Horrek esan nahi du nabarmen handitu dela genero-indarkeriaren aurka borrokatzeko aurreko estrategia nazionalarekin alderatuta.³⁶ Gainera, GREVIOk ospatzen du Espainiak EB-19aren ondoren esleitutako EBko funtsen zati bat genero-indarkeriari buruzko ekintza espezifikoetara bideratu izana.³⁷ Gainera, pozik ikusten du 2022tik genero-ikuspegidun aurrekontuak erabiltzen direla Estatuko aurrekontuak egiteko.³⁸

34. Hala ere, GREVIOk deitoratu egiten du Espainiako agintariak emakumeen aurkako indarkeriari erantzuteko egindako inbertsio handiak praktikan izan duen eragina mugatu izana, Estatu Ituna aplikatzeko funtsak erabiltzeari lehentasuna eman ez zaiolako. GREVIOren erreferentziazko ebaluazioan nabarmendu zen bezala, hutsune horrek neurri zatikatuak eta babes-maila desberdinak ekarri zituen, eta funtsen erabilerari buruzko kontuak ematea zaildu zuen, bereziki eskualdeko eta tokiko agintariei transferitutakoak.³⁹ Zoritxarrez, arazo horiek bere horretan diraute. Gainera, GREVIOk jakinarazi duen informazioaren arabera, Estatuko agintarizetatik datorren finantziarioa handitu egin da, eta eskualdeko agintari batzuek murriztu egin dute emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko ekintzetan egiten duten finantza-inbertsioa.⁴⁰ GREVIOk funtsezkotzat jotzen du eskualdeko eta tokiko agintariei orientabide gehiago ematea, Estatu Itunarekin eta Istanbulgo Hitzarmenarekin bat datozen lehentasunezko ekintzak eta gastuak ezartzeko beharra konbinatuz eta eskualdeen behar espezifikoak asetzeko helburuarekin.⁴¹

-
35. Istanbulgo Hitzarmenaren azalpen-txostena, 66. atala.
36. Ikus Estatuaren txostena, 23-24. or.
37. «Espainiak indarkeria matxistaren aurka babesten zaitu» programaren bidez.
38. Estatu Aurrekontu Orokorren 11/2020 Legeak genero-eraginari buruzko informazioa emateko betebeharra ezarri zuen.
39. Ikus 7. artikulua, Politika globalak eta koordinatuak.
40. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.
41. 2022an eskualdeko eta tokiko agintarientzako gida bat argitaratu zen, Estatu Itunaren esparruan funtsak eskatzeko moduari buruzkoa. Hala ere, prozeduraren alderdi teknikoetara mugatzen da; ikus Berdintasun Ministerioa, Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna garatzeko toki-erakundeei egindako transferentzia ekonomikoak aurkezteko eta justifikatzeko gida, 2022.

35. Emakumeen aurkako indarkeriaren esparruan lan egiten duten GKEei esleitutako funtsei dagokienez, GREVIOk adierazi du kezkatuta dagoela, GKEei emandako dirulaguntzak oro har handitu diren arren, sistemak erakunde handienen alde egiten jarraitzen duelako, oinarri komunitarioko GKE txikiaren kaltetan, esperientzia zuzena baitute indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten.⁴² Horrek bereziki eragiten die emakume etorkin eta errefuxiatuekin lan egiten duten erakundeei, landa-eremuetako emakumeei, LGBTI emakumeei eta indarkeria-moduetan lan egiten dutenei, hala nola ezkontza behartuan eta EMGn. Gainera, GREVIO kezkatuta dago, Estatu Ituneko funtsak eskualdeko eta tokiko agintaritzetara iristeko orduan askotan atzerapenak izaten direlako, zerbitzuak lizitazio publikoen bidez ematen dituzten GKEen azpikontratazioa oso urte amaieran gertatzen delako, eta horrek zailtasun praktikoa eragiten dizkielako GKE horiei ematen dituzten zerbitzuen jarraipena bermatzeko orduan. Erronka hori larriagotu egiten da finantzaketa epe laburretarako (urtebete) ematen delako, nahiz eta eskualde batzuek dirulaguntzen iraupena luzatu duten.⁴³

36. GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean azpimarratzen denez, zerbitzu espezializatu gehienak GKEen bidez ematen dira, kontratazio publikoan oinarrituta. GREVIOk kezka ikusten du zerbitzu horietako langileen lan-baldintzak sarritan prekarioak direla. Dirudenez, horren arrazoia da lizitazio publikoek oraindik ere lizitatzailer baxuenei mesede egiten dietela, eta zerbitzu-hornitzaileak langileen kostuak eta proposatutako zerbitzuen kalitatea murriztera behartzen dituztela. GREVIOren hasierako ebaluazio-txostenean azpimarratzen den bezala, ikuspegi horrek, askotan, espezializatu gabeko erakundeei mesede egiten die, indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten ezagutza eta esperientzia sakonak dituzten erakundeen kaltetan.⁴⁴ Hainbat eskualdetan kontratazio publikoaren baldintza kualitatiboak lehentasuna ematen zaien arren, ez da gauza bera gertatzen eskualde guztietan.

37. Azkenik, GREVIOk kezka hartu ditu jakinarazi zaizkion informazioak; izan ere, zenbait eskualdetan murriztu egin dira emakumearen eskubideen defentsarako erakundeei esleitutako funtsak, laguntza espezializatuko funtsezko zerbitzuak ematen dituzten erakundeak barne. Aipatutako arrazoiak lotuta daude emakumeen aurkako indarkeriaren genero-izaera eta, beraz, zerbitzu horien beharra ukatzen duen diskurtsoarekin.⁴⁵

38. **Espainian emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko funts-esleipen garrantzitsua aitortzearekin batera, Espainiako agintariak lehentasunak eta gastu-helburuak ezartzeko neurriak hartzera animatu ditu GREVIOk, bereziki honako hauen bidez:**

- a. **tokiko eta eskualdeko agintariei emandako orientabideak indartuz, Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna aplikatzeko jasotako funtsen erabilerrari dagokionez;**
- b. **finantzaketa egokia eta iraunkorra bermatzea indarkeria mota guztien biktima diren emakumeei laguntzeko zerbitzu espezializatuak kudeatzen dituzten emakumeen GKEentzat, oinarri komunitarioko GKE txikiak barne, zerbitzuak etengabe ematea ahalbidetzen duten finantzaketa-aukeren bidez, hala nola epe luzerako dirulaguntzak. zerbitzu horiek kontratatzekeko prozeduretan, hautaketa-irizpide gisa, eskakizun kualitatiboak sartu behar dira, hala nola emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren ikuspegi sentikorra bermatzeko beharra, bai eta zerbitzuak ematen esperientzia izatea ere.**

D. Datu-bilketa (11. artikulua)

39. Emakumeen aurkako indarkeriari eta etxeko indarkeriari aurrea hartzeko eta aurre egiteko, frogetan oinarritutako politikak egin behar dira. Dagozkion administrazio-iturri guztien datu sistematikoak eta alderagarriak biltzea funtsezkoa da horri dagokionez, baita emakumeen aurkako indarkeria-mota guztien prebalentziari buruzko informazioa ere.

40. Erreferentziazko ebaluazio-prozeduratik, Espainiak emakumeen aurkako indarkeriari buruzko datu sorta zabala biltzen eta argitaratzen jarraitu du, eta hori goraipatzen du GREVIOk. Eskuragarri dauden datuen aberastasuna

42. 2022tik 2023ra % 7,7ko igoera; ikus estatuko txostena, 48. or.

43. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Katalunian, GREVIOri jakinarazi zioten funtsak bi urterako ematen direla orain.

44. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

45. Ikus Plataforma CEB Sombra Cedaw-Estambul-Pekin GKEaren aurkezpena, 2023ko abendua, 29-30. orrialdeak.

funtsezkoa da emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko legeen eta politiken eragina eta etengabeko hobekuntza aztertzeke. Datu horiek emateak ere berebiziko garrantzia du gizartea gai horren inguruan kontzientziazteko orduan. GREVIOk interes bereziz aztertzen du 2022tik «feminizidio» terminoa erabiltzea, lehen erabilitako genero-arrazoiengatiko emakumeen hilketen definizioa zabaltzen baitu. GREVIOk ere termino hori erabiltzen du. GREVIOk pozik hartu du azken urteetako bilakaera, eta definizio hori zabaltzera eraman du, orain bikote intimoek eta familiarrek egindako hilketak eta testuinguru horietatik kanpo egindakoak, sexu-indarkeriarekin lotutako hilketak eta bikarioen feminizidioak,⁴⁶ haurrenak barne.⁴⁷ GREVIOk ere pozik ikusten du feminizidio kopurua jaitsi dela adierazten duen informazioa, 2003an 71 izatetik 2021ean eta 2022an 49 izatera igaro baita. 2023an, ordea, 58 feminizidio erregistratu ziren.⁴⁸

41. Sexu-indarkeriaren biktimen kopuruari buruzko gero eta informazio gehiago dagoen arren,⁴⁹ GREVIOk dio EMGri eta behartutako ezkontzari buruzko datuak oraindik ez daudela jendearen eskura.⁵⁰ EMG eta behartutako ezkontza Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoan jasotako delituak dira, eta horiei buruzko datuak gehiago bildu beharko lirateke.⁵¹

1. Ordenaren indarrak eta sektore judiziala

42. GREVIOk erreferentziazko ebaluazio-txostenean adierazi zuen bezala, sektore polizial eta judizialek emakumeen aurkako indarkeriari buruzko informazio-sorta zabala bildu dute. Horren barruan sartzen dira, 2023tik aurrera, genero-indarkeria jasaten duten adingabeak.⁵² Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak (BJKN) bikote-indarkeriari buruzko informazio eguneratua ematen jarraitzen du. Eskura dauden datuek honako hauek biltzen dituzte: auzipetze- eta kondena-tasak, emandako urruntze- eta presazko babes-aginduen kopurua, aginduak ez betetzeagatik ezarritako zehapenak eta zaintza- eta/edo bisita-eskubideak etetea eragin duten babes-neurrien kopuruari buruzko informazioa. Genero-arrazoiengatiko hilketen biktima izan diren eta babes-agindu bat eman zaien emakumeen kopuruari buruzko informazioa ere badago. Gainera, Fiskaltzak feminizidioei eta feminizidio-saiakerei, bikote-harremanetako sexu-indarkeriari eta eraildako alboko biktimei (biktimaren senideak edo lagunak) buruzko datuak biltzen eta argitaratzen ditu aldizka. Datu horiek desgaitasunaren eta biktimaren jatorriaren arabera banakatuta daude. 2022an, halaber, web-atari bat sortu zen, emakumeen aurkako genero-indarkeriari buruzko datu ofizialak ematen dituena.⁵³ GREVIOk pozik hartu du prozedura judizialari buruzko datuen aberastasun hori, baina deitoratu du oraindik ere ezinezkoa dela emakumeen aurkako indarkeria-kasuen jarraipena egitea, polizia-agintarien aurkako salaketatik epailearen erabakiraino, feminizidioen kasuan izan ezik. GREVIOk ikusi du, halaber, hainbat erakunderen arteko datu-bilketaren zatiketak zaildu egiten duela emakumeen aurkako indarkeriaren egoeraren ikuspegi orokorra lortzea, baita uzte-tasen kasuan ere.⁵⁴

43. Barne Ministerioaren VioGén sistemak (Genero Indarkeriako Kasuen Jarraipenerako Sistema Integratua), bikotearen indarkeria-kasuei buruzko informazioa biltzen duenak, hilerok argitaratzen ditu bikotearen aurkako indarkeria-kasu salatuei buruzko estatistikak, arrisku-mailaren arabera sailkatuta, baita genero-indarkeriaren eraginpean dauden adingabeei buruzkoak ere.

GREVIOk, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa onartu ondoren, arreta handiz hartu du kontuan

46. Indarkeria bikarioa emakumearen aurkako indarkeria-mota bat da, eta familiako kideen aurka egiten da, bereziki seme-alaben aurka, kalte egiteko. Bertan sartzen dira haurren edo beste senide batzuen hilketak. Ikus Indarkeria Matxistaren aurkako Borrokarako Estrategia Nazionala, 2022-2025, 3. eranskina.

47. Feminizidio bikarioetan, emakume baten eta/edo egile batek beste emakume bati kalte egiteko egindako hilketak sartzen dira. Ikus:

www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/igualdad/Paginas/2021/201221-feminicidios_contabilizacion.aspx.

48. Genero Indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritza, hileroko estatistika buletina, 2023ko abendua. GKEek feminizidioei buruzko datuak ere biltzen dituzte, estatistika ofizialek baino zifra handiagoak ematen dituztenak, prostituzioaren aritzen diren emakumeen hilketak barne; ikus <https://feminicidio.net/>.

49. Ikus, bereziki, «Emakumeen aurkako indarkeriari buruzko makroinkesta», 2019.

50. Espainiako agintariak adierazi zuten, indarkeria-mota horiei buruzko datuak jaso eta erregistratu egiten dira, baina ez dira banakatuta argitaratzen.

51. 10/2022 Lege Organikoa, Sexu Askatasunari buruzkoa, 4.1 artikulua.

52. Bikoteko indarkeriaren testuinguruan eta beste egoera batzuetan.

53. Ikus <https://datos.justicia.es/analisis-violencia-de-genero>.

54. Ikus, halaber, 50. artikulua, Berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa.

sexu-indarkeriako kasuak erregistratzeko, jarraipena egiteko eta prebenitzeko eta arrisku-ebaluazioak egiteko abian dauden lanei buruz agintariak emandako informazioa.

44. Nahiz eta ordena-indarrek eta botere judizialak datu asko eman bikoteko indarkeriari buruz, GREVIOk deitoratu egiten du sexu-indarkeriari buruzko informazioak mugatzen jarraitzea ordena-indarrek erregistratutako kasuen kopurura eta sexu-delituengatik kondenatutako pertsonen estatistiketara, nazionalitatearen, sexuaren eta adinaren arabera banakatuta, eta sexu-delituengatik emandako epaiei buruz.⁵⁵ Agintariak GREVIOri jakinarazi diotenez, prozedura judizialaren faseetan sexu-delituen tratamenduari buruzko informazioa administrazio-laguntzako erregistroen sisteman (SIRAJ) erregistratzen da. Hala ere, badirudi informazio hori ez dagoela eskuragarri eztabaida publikoetarako eta probetan oinarritutako politikak egiteko. Bereziki, badirudi ez dagoela jendearen eskura epaiak eragiten dituzten salatutako kasuen kopuruari buruzko informaziorik, ezta horri buruzko prozedura judizialen emaitzari buruzko informaziorik ere, eta horrek zaildu egiten du botere judizialak sexu-indarkeriari ematen dion erantzuna ebaluatzea eta dauden hutsuneak identifikatzea. GREVIOren ustez, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa erabat aplikatzeak, ikerketari eta datu-bilketari buruzko xedapena barne,⁵⁶ hutsune hori betetzea ahalbidetu beharko luke. 10/2022 Lege Organikoaren xedapenak azkar aplikatzeko eta sexu-indarkeriari buruzko datuen bilketa garatzeko neurriak hartzea espero du.

2. Osasun-sektorea

45. 2020tik, Espainiako agintariak osasun-sisteman atzemandako genero-indarkeriaren kasuei buruzko informazioa biltzen jarraitu dute, eta hori pozik hartu du GREVIOk. Hala ere, erreferentziako ebaluazio-txostenean azpimarratu zuen bezala, GREVIOk uste du oraindik zaila dela autonomia-erkidegoek bildutako datuen alderagarritasuna bermatzea, normalizazioa hobetzeko ahaleginak egin arren. Gainera, bildutako informazioak Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria mota guztiak xehatu gabe jarraitzen du. EMGri buruzko datuak bereziki urriak dira oraindik.

3. Gizarte zerbitzuak

46. Genero Indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritzak zerbitzu espezializatu jakin batzuen erabilerari buruzko informazioa biltzen eta argitaratzen du aldizka, bereziki laguntza-lineei eta biktimei informazioa emateko zerbitzuei buruzkoa. Gainera, genero-indarkeriaren biktimek indarkeriaren biktimei premiazko telefono bidezko arreta emateko ATENPRO zerbitzua erabiltzeari, babes-aginduen⁵⁷ jarraipen elektronikoiari eta zerbitzu espezializatuei buruzko informazioa ematen du, hala nola harrera-zentroetan dauden plazen kopuruari buruzkoa. Hala ere, badirudi informazioa ez dagoela beti eguneratuta.

47. Hala ere, gizarte-zerbitzuen erabiltzaile kopuruari buruz bildutako datuek ez dute informaziorik ematen genero-indarkeriaren biktimei diren emakumeek zerbitzuak nola erabiltzen dituzten jakiteko.

48. **GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean argitaratutako emaitzak gogoratuz, eta datuak biltzeko ahaleginak Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztietara hedatzeko beharra kontuan hartuta, bereziki sexu-indarkeriara, emakumeen genitalen mutilaziora eta behartutako ezkontzara, GREVIOk Espainiako agintariak animatzen ditu beren ahaleginekin jarraitzera, helburu hauetarako:**

- a. **legea betearazteko ardura duten erakundeek, agintari judizialek eta osasun-zerbitzuek bildutako datuak sexuaren, biktimaren eta erasotzailearen adinaren, indarkeria motaren, erasotzaileak biktimarekin duen harremanaren, kokapen geografikoaren eta egokitzat jotzen diren beste faktore batzuen arabera banakatzen direla bermatzea.**

55. Ikus Barne Ministerioaren urteko estatistika-txostenak hemen: www.interior.gob.es/opencms/es/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/anuarios-y-estadisticas/anuarios-estadisticos-anteriores; eta Estatistika Bulego Nazionalak emandako datuak www.ine.es/.

56. 10/2022 Lege Organikoa, Sexu Askatasunari buruzkoa, 4.1 artikulua.

57. Genero Indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritza, hileko estatistika-buletinak. ATENPRO zerbitzua gizarte-zerbitzuek ematen diete biktimei. Biktimek teknologia duen telefono mugikor bat dute, berehalako eta urruneko arreta ematen duena eguneko 24 orduetan eta urte osoan.

- b. **ordena-indarren eta botere judizialaren arteko datu-bilketa bateratzea, kasu baten jarraipena zigor-arloko justizia-sistemaren etapa desberdinen bitartez egin ahal izateko eta, horrela, besteak beste, kondena-, higadura- eta berrerortze-indizeak ebaluatu ahal izateko;**
- c. **neurriak hartzea herrialde osoko osasun-sektoreko datuak biltzeko ahaleginak bateratzeko eta osasun-arreta publiko eta pribatuaren hornitzaileek bildutako datuetan emakumeen aurkako indarkeriaren biktimen eta lehen mailako arretaren eta perinatalen zerbitzuen hornitzaileen arteko harreman-kasuak barne hartzen direla bermatzeko;**
- d. **gizarte-zerbitzuek emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiei buruzko datuak biltzea, emakumeen genitalen mutilazioa, behartutako abortua eta behartutako esterilizazioa barne.**

III. Prebentzioaren, babesaren eta auzipetzearen arloko lehentasunezko eremuetan hautatutako xedapenen aplikazioa aztertzea

A. Prebentzioa

49. Istanbulgo Hitzarmenaren III. kapituluak prebentzioaren arloko betebeharrak orokor eta espezifikokoak biltzen ditu. Atal honetan, hasierako ebaluazioaren jarraipen-prozeduratik prebentzio-neurri goiztiarren aplikaziorantz egindako aurrerapenak aztertzen dira. Halaber, kapitulu honetan aurreikusitako prebentzio-neurri espezifikoenak hartzearekin lotuta egindako aurrerapenak aztertzen ditu, hezkuntzaren eta profesional egoki guztien prestakuntzaren esparruan, eta biktimizazio berriak prebenitzeko erasotzaileentzako programei dagokienez. Emakumeen aurkako indarkeria eta etxeko indarkeria mota guztiak modu eraginkorrean prebenitzen direla bermatzea urrats garrantzitsua da indarkeria hori onartezina izan dadin eta gauzatze-mailak murriztu daitezzen.⁵⁸ Era berean, emakumeak eta neskak gaitzen ditu beren esperientziei buruz hitz egiteko eta laguntza eta babesa bilatzeko.

1. Betebeharrak (12. artikulua)

50. 12. artikulua prebentzio-neurri orokor batzuk ezartzen ditu, alderdiek emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko duten betebeharraren printzipio orokorrak adierazten dituztenak. Horien artean, emakumeen eta gizonen portaera-eredu soziokulturaletan aldaketak sustatzeko betebeharrak dago, aurreiritziak, ohiturak, tradizioak eta emakumeen gutxiagotasunaren ideian edo emakumeen eta gizonen funtzio estereotipuetan oinarritutako beste edozein praktika desagerrarazteko. Gizonek eta hurrek modu positiboan lagundu dezakete aldaketa hori lortzen, eredu gisa jokatuz eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna eta elkarrekiko errespetua defendatuz; adibidez, indarkeria salatuz, emakumeen aurkako indarkeria desagerrarazteko beste gizon batzuk inplikaturik edo zaintza-erantzukizunak modu aktiboan hartuz. Gainera, kontuan hartuta emakumeen aurkako indarkeria genero-desberdintasunaren kausa zein ondorioa dela, 12. artikulua eskatzen du alderdiek neurri espezifikokoak har ditzatela emakumeak ahalduzkoak, diskriminazioa eta botere-harreman desorekatuak aitortu eta baztertu ahal izateko, eta, azken batean, emakumeek indarkeriarekiko duten kalteberatasuna murrizteko eta genero-berdintasun handiagoa lortzeko.

51. Hasierako ebaluazio-txostenetik, Espainiako agintariek sentsibilizazio-kanpainak martxan jartzen jarraitu dute, emakumeen aurkako indarkeria eta sexismoa prebenitzeko eta genero-berdintasuna sustatzeko. Neurri horiek Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Itunaren eta genero-indarkeriaren aurkako borroka hobetzeko eta eguneratzeko 2021eko premiazko neurrien katalogoaren parte dira.⁵⁹ Gainera, Genero Berdintasunerako III. Plan Estrategikoak (2022-2025), Indarkeria Matxistaren aurkako Estrategia Nazionalak (2022-2025) eta Haurren eta Nerabeen aurkako Indarkeria Desagerrarazteko Estrategia Nazionalak prebentzio- eta sentsibilizazio-neurriak dituzte lehentasunen artean. Halaber, lehentasuna eman zaie zenbait eskualdetan genero-indarkeriaren aurka borrokatzeko politiketan egiten diren prebentzio-ekimenei.⁶⁰ GREVIOk pozik hartu du dokumentu politikoetan prebentzio-neurri irmoak sartze hori, eta pozik ikusi du haren arretarako aipatu diren kanpainak genero-gaiekiko ikuspegi sentikorra dutela, eta arau patriarkalei eta aurreiritziei aurre egitea dutela helburu, eta, beraz, emakumeen aurkako indarkeriaren arrazoi sakonei heltzen saiatzen direla.⁶¹ Halaber, goraipatzen du agintariek emakumeen aurkako genero-indarkeriari buruzko aldizkako iritzi-inkestak egitea, horri buruzko joerak identifikatzen eta prebentzio-politikak egokitzen laguntzeko.

52. Hala ere, agintariek prebentzio-lanak berebiziko garrantzia duela aitortu arren, arlo horretan inplikaturik dauden gizarte zibileko erakundeetako ordezkariak prebentzio-lanaren jarraitutasunik ezaren, ahaleginen zatiketaren eta prebentzio-kanpainen eraginaren ebaluaziorik ezaren berri eman zioten GREVIOri.⁶² Bereziki, lan horretarako finantziario iraunkorrik eza eta prebentziorako programa eta kanpaina ofizialak prestatzerakoan

58. Ahalegin horren garrantzia berretsi eta indartu egin da Dublingo Adierazpenaren bidez, Europako Kontseiluko 38 estatu kidek 2022an Dublinen (Irlanda) onartutakoa, etxeko indarkeria, sexu-indarkeria eta genero-indarkeria prebenitzeari buruzkoa.

59. 2021eko Genero Indarkeriaren aurkako Hobekuntza eta Modernizazio Planaren premiazko neurrien katalogoa, ikus:

www.igualdad.gob.es/comunicacion/notasprensa/consejo-ministras-catalogo-medidas-violencia/.

60. Ikus, bereziki, Kataluniako Genero-indarkeriaren Prebentziorako Plan Nazionala (2023-2025).

61. Ikus <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campannas/violenciaGobierno/home.htm> eta <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/informacionUtil/PuntoVioleta/home.htm>.

62. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

gizarte zibilari kontsultarik ez egitea nabarmendu zuten. Bestalde, GREVIOk ikusi du, helarazi zaion informaziotik abiatuta, erreferentziazko ebaluazio-txostenean nabarmendu zen bezala, gehiago egin beharko litzatekeela emakume migratzaileen aurkako indarkeria prebenitzeko, ikuspegi iraunkor eta komunitario batean oinarrituta.⁶³ Azpimarratu du emakume horiek estereotipo eta aurreiritzi arrazisten eta genero-aurreiritzien elkargunean daudela, eta, beraz, indarkeriaren aurrean oso kalteberak direla. Horregatik, garrantzitsua da emakume etorkinei gailentzen zaizkien mito eta estereotipoak desmuntatzea eta emakume etorkinen eskubideei eta indarkeria-esperientzietarako eskura dagoen babesari buruz kontzientziaztea. GREVIOk pozik ikusten du Berdintasun Ministerioak eta eskualdeko agintari batzuek prebentzio-proiektuen deialdi berriak ireki dizkietela GKEi 2024an. Horri dagokionez dauden hutsuneak betetzen laguntzea espero du.

53. Sexu-askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren arabera, agintariak neurriak aplikatu behar dituzte sexu-indarkeria prebenitzeko, baita eremu digitalean ere, komunikabideetako eta publizitate-sektoreko profesionalak sentzibilizatuta. Ondorioz, agintari zentralek eta autonomikoek neurriak hartu dituzte eremu horretako sentzibilizazioa areagotzeko, bereziki sexu-ekintzetarako baimenari dagokionez, eta GREVIO pozik dago horrekin.⁶⁴ Gogoan hartu du, halaber, bortxaketa-drogen erabileraren aurkako egungo kanpaina, sexu-indarkeriako ekintzak egiteko. Hala ere, kezkatuta dago emakumeen genitalen mutilazioari eta behartutako ezkontzari buruzko sentzibilizazio-neurriak ez dagoelako, bai eta ohore deiturikoaren izenean edozein indarkeria-motari buruz ere. GREVIOk interes bereziz ikusten du duela gutxi gizoni eta hurrei eman zaien arreta, bai eta emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko egiten ari diren ahaleginetan inplikatzekoa ere.⁶⁵ Hainbat eskualdetan maskulinitatea landu da.⁶⁶ Emakumeen aurkako indarkeriaren dimentsio digitalari heltzeko neurriak ere hartu dira, bereziki gazteen artean.⁶⁷ Hala ere, GREVIOko zenbait solaskidek adierazi zuten beharrezkoa dela gehiago egitea gazteak kontzientziazteko emakumeen aurkako indarkeriari buruz, eremu digitalean eta eremu digitaletik kanpo, testuinguru honetan: batetik, emakumeen aurkako indarkeria eta indarkeria normalizatzea ukatzen duen diskurtsoa areagotu egin da, eta, bestetik, emakumeen eta nesken aurkako indarkeria areagotu egin da eremu digitalean.⁶⁸ Ildo horretan, kezka handiz aztertzen ditu 2023ko inkesta baten emaitzak. Inkesta horren arabera, mutilen eta gazteen % 23k (15-29 urte) uste du genero-indarkeria fikzio ideologikoa dela, eta % 19k uste du indarkeria ez dela arazoa intentsitate txikikoa bada.⁶⁹ Zifra horiek gorantz doaz aurreko azterlan konparagarriekin alderatuta. GREVIOk Genero-indarkeriaren 1/2004 Lege Organikoa onartu zenetik Espainiako agintariak genero-indarkeriaren inguruan egindako sentzibilizazio-lanaren garrantzia aitortzen du. Bilakaera garrantzitsua izan du gizarteak emakumeen aurkako indarkeriaz eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaz duen pertzepzioan. Beraz, oso garrantzitsutzat jotzen du lan horrekin jarraitzea eta zabaltzea, iraganeko lorpenak sendotzeko, lana testuinguruaren bilakaerara egokitzeko eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasun-printzipioaren eta emakumeek genero-indarkeriaren aurka babesteko duten giza eskubidearen aurkako atzerakada oro saihesteko.

54. **Dokumentu politikoetan eta estrategia nazionaletan prebentzio-neurrien ainguratze irmoa ospatuz, GREVIOk honako hauek egitera animatu ditu Espainiako agintariak:**

63. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

64. Ikus, adibidez, Sexu Indarkeria Prebenitzeko 2023-2027rako Plan Estrategikoa eta "Sex means only yes" («Sexua baieztoko bat baino ez da») kanpaina:

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campannas/violenciaGobierno/EISexoEsunSi/home.htm>.

65. Ikus, adibidez:

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/sensibilizacionConcienciacion/campannas/violenciaGobierno/entoncesqui/vgenere.htm>. Ikus, halaber, Indarkeria Matxistaren aurkako Estatu Estrategia, 2.7 Ildo Estrategikoa.

66. Ikus 16. artikulua, Prebentziorako esku-hartze programak eta tratamendua. Ikus, halaber, adibidez, Euskadin aplikatzen den Gizonduz programa: www.emakunde.euskadi.eus/informacion/gizonduz-intro/webema01-contentproyect/es/.

67. Barne Ministerioa emakumeen aurkako indarkeriari buruzko ikerketa bat egiten ari da eremu digitalean; Espainiako agintariak emandako informazioa da.

68. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, I. atala, Emakumeen aurkako indarkeriaren joera berriak.

69. Reina Sofia Fundazioa, FAD Gazteria, 2023: www.centroreinasofia.org/publicacion/resultados-violencia-genero-barometro-juventud-genero-2023/.

- a. emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiei buruzko prebentzio-neurriak praktikan aplikatzen direla bermatzeko ahaleginak areagotzea, besteak beste, sexu-indarkeriari, emakumeen genitalen mutilazioari, behartutako ezkontzari, ohorearen izenean egindako indarkeriari eta emakumeen aurkako indarkeriaren edozein adierazpen digitali dagokienez, eta ahalegin horietan emakumeen eskubideetan espezializatutako erakundeak inplikatzeari;
- b. desgaitasuna duten emakumeek eta bereizkeria interseksionala jasateko arriskuan dauden beste emakume batzuek –bereziki, emakume migratzaileek eta asilo-eskatzaileek– pairatzen duten genero-indarkeriari espezifiko helduko dion prebentzio-lan handiagoa egiten dela zaintzea;
- c. gizon gazteak eta haurrak prebentzio-neurrietan inplikatzeko jarraitzea, eta talde horrentzat dauden prebentzio-neurriak zabaltzea;
- d. sentsibilizazio-kanpainen eta hartutako lehen mailako prebentzio-neurrien eraginaren ebaluazioak egitea aldizka.

2. Hezkuntza (14. artikulua)

55. Hitzarmena idatzi zutenek aitortu zuten hezkuntza-ingurune formalek eta informalek zeregin garrantzitsua dutela emakumeen eta nesken aurkako indarkeriaren arrazoi sakonei heltzeko orduan. Horregatik, 14. artikulua honako hauek sustatuko dituen material didaktikoa diseinatzea eskatzen du: emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, estereotipatu gabeko genero-rolak, elkarrekiko errespetua, pertsonen arteko harremanetan gatazkak indarkeriarik gabe konpontzea eta osotasun pertsonalerako eskubidea, eta hezitzaileei emakumeen aurkako genero-indarkeria mota desberdinei buruzko informazioa ematea, hezitzaileen adinera eta gaitasunera egokituta eta alderdiek egokitzat jotzen duten lekuan. Printzipio horiek sustatzeko betebeharrak hezkuntza-instalazio ez-formaletara zabaltzen da, bai eta kirol-, kultura- eta aisialdi-instalazio guztietara ere. Testuinguru horretan, GREVIOk azpimarratu du garrantzitsua dela gurasoei informazioa ematea lotutako ikastaroen edukiari buruz, ikastaroak ematen dituzten pertsonen kualifikazioei buruz, eta zeinengana jo daitekeen edozein galdera egiteko.

56. GREVIOren erreferentziazko ebaluazioa egin zenetik, legegintza-bilakaerak are gehiago indartu du genero-ikuspegia hezkuntza formalean eta osasunari, sexu- eta ugalketa-eskubideei eta genero-indarkeriaren prebentzioari buruzko hezkuntzan txertatzeko betebeharrak.⁷⁰ Gainera, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak, Genero Indarkeriari buruzko 1/2004 Lege Organikoak bezala, printzipio hau ezartzen du: sexu-hezkuntza integrala eta genero-berdintasunerako hezkuntza ikuspegi feministatik eman behar dira. Irakasgai horiek zeharka irakatsi behar dira. Gainera, 2023ko unibertsitateen lege berri batek berdintasun-plan integralak egitea eskatzen du, unibertsitate berri bat sortzeko baldintza gisa.⁷¹

57. GREVIOk legegintza-aurrerapen horiek goraiatzeko dituen. Hala ere, ikusi du oraindik ere zaila dela eskoletan esparru juridikoa zein neurritan aplikatzen den ebaluatzea, hezkuntza, neurri handi batean, eskualdeetako agintarien eskumena baita. Zenbait autonomia-erkidegotan sexu-hezkuntza integrala derrigorrezkoa bihurtu bada ere,⁷² badirudi hitzarmeneko 14. artikuluan zerrendatutako gaiak buruzko ikastaroak hautazkoak direla eta modu irregularrean ematen direla.⁷³ Era berean, GREVIOk ezin du ebaluatu lege-esparru berria erabiltzen den material didaktikoan islatzen den ala ez. Estatuan berdintasunerako hezkuntzaren arloko prestakuntza sustatzen bada ere,⁷⁴ badirudi irakasleen prestakuntza ere aldatu egiten dela eskualde batetik bestera. 2020ko azterlan baten arabera, irakasleek prestakuntza hobea jaso nahi zuten genero-indarkeria, sexu-hezkuntza edo eremu digitaleko indarkeria bezalako gaiak jorratzeko moduari buruz.⁷⁵ GREVIOk gogoan hartu du Indarkeria Matxistaren aurkako Estatuko Estrategiak azpimarratzen duela

70. 3/2020 Lege Organikoa, Hezkuntzari buruzko 2/2006 Lege Organikoa aldatzen duena, eta 1/2023 Lege Organikoa, Sexu- eta Ugalketa-osasunari eta haurdunaldia borondatez eteteari buruzko 2/2010 Lege Organikoa aldatzen duena.

71. 2/2023 Lege Organikoa, Unibertsitate Sistemarena.

72. Nafarroan bezala.

73. Balio etikoen irakasgaia bezala.

74. Ikus, bereziki, Emakumearen Institutuak emandako prestakuntza:

www.inmujeres.gob.es/areasTematicas/AreaEducacion/Programas/EducarEnIgualdad.htm.

75. Adingabeak eta genero-indarkeria, Genero-indarkeriaren aurkako Gobernuaren Ordezkaritza, 2020, 4. kapitulua.

beharrezkoa dela berdintasunari eta genero-indarkeriaren amaierari buruzko material didaktikoa egitea.⁷⁶ Plan horiek berehala neurri praktiko bihurtzea espero du.

58. Gainera, GREVIOk kezka sortzen dio bere ezagutzara iritsi den informazioari. Horren arabera, konbentzioaren 14. artikuluan jasotako gaiei buruzko irakaskuntzaren zati handi bat GKEek ematen dutela dirudien arren,⁷⁷ zenbait eskualdetan, genero-berdintasunarekin, genero-indarkeriarekin eta sexu-hezkuntzarekin lotutako gaiei buruzko ikastaroak emateko aukerak, emakumeen eskubideen aldeko GKEak barne, mugatuak izan dira. Genero-desberdintasunak eta emakumeen aurkako genero-indarkeria zalantzan jartzen dituen diskurtso politikoak gero eta sentimendu handiagoa sortzen du, eta, horren ondorioz, arreta gutxiago jartzen zaio 14. artikuluan zerrendatutako gaietan hezkuntza integrala bermatzearen garrantziari. Bereziki, eskualde batzuek aukera eman diete ikasleei gai horiek lantzen diren eskoletara ez joateko.⁷⁸

59. 2021az geroztik, ikastetxeetan erreferentziatzeko pertsonak sortu dira indarkeria mota guztiak tratatzeko, emakumeen aurkako genero-indarkeriaz harago. «Ongizate-unitate» horiek genero-indarkeria jasaten duten edo horren eraginpean dauden ikasleak identifikatzeko ardura ere badute, etxeko indarkeria barne. Badirudi hainbat eskualdetan orientazioa dagoela eskolan genero-indarkeriako kasuak detektatzen laguntzeko. Hala ere, alde handiak jakinarazi zaizkio GREVIOri eskualdeen eta eskolen arteko identifikazio-neurriak aplikatzeari dagokionez, bai eta eskola-langileen baliabide eta prestakuntza faltari dagokionez ere.⁷⁹ Unibertsitateei dagokienez, GREVIOk goraiatu egiten du hainbat eskualdetan berdintasun-unitateak sortzea, ikasleen aurkako indarkeria prebenitzen, indarkeria-kasuak detektatzen eta zerbitzu espezializatueta bidaltzen lagun dezaketenak.⁸⁰

60. **Erreferentziako ebaluazio-txostenean emandako emaitzak gogoratu, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu emakumeen eta gizonen arteko berdintasun-printzipioak, estereotipatu gabeko genero-rolak, elkarrekiko errespetua eta pertsonen arteko harremanetan gatazkak indarkeriarik gabe konpontzea sustatzen jarraitzera, material didaktiko egokiaren bidez, irakasleek material hori nola erabiltzen duten gainbegiratzera eta, beharrezkoa denean, Istanbulgo Hitzarmenaren 14. artikuluan zerrendatutako gaiei buruzko programak curriculum formalean derrigorrezko irakasgai gisa sartzera.**

61. **GREVIOk, gainera, biziki animatzen ditu Espainiako agintariak ahalegin handiagoa egin dezaten hurrei sexu-harremanetan askatasunez emandako baimena irakasteko, indarkeriazko pornografiaren ondorio kaltegarriez kontzientziatzeko eta norberaren eta besteen irudi intimoak partekatzeko.**

3. Profesionalen prestakuntza (15. artikulua)

62. Genero-indarkeriako esperientziak dituzten emakumeei eta neskatoei laguntza, babesa eta justizia eskainiz gizartearen konfiantza eraikitzeko, hainbat eremutan ondo prestatutako profesionalak behar dira. Istanbulgo Hitzarmenak 15. artikuluan ezarritako araua edozein indarkeria-ekintzaren biktimekin edo egileekin lan egiten duten guztien hasierako eta etengabeko prestakuntza sistematikoa da. Eskatzen den prestakuntzak barne hartu behar ditu indarkeria horren prebentzioa eta detekzioa, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, biktimen beharrak eta eskubideak, eta bigarren mailako biktimizazioaren prebentzioa.

63. Erreferentziatzeko ebaluazio-txostenean, GREVIOk adierazi zuen zenbait profesional-talderi genero-indarkeriari eta genero-berdintasunari buruzko prestakuntza eman bazitzaien ere, eta legez nahitaezkoak ziren kategoria batzuetarako, desadostasunak antzeman zirela profesionaletako kideen prestakuntza-mailetan, eta prestakuntza, batez ere, bikoteko indarkerian zentratu zela. 2020tik, GREVIOk ikusi du legegintza-bilakaerak eta Indarkeria Matxistaren aurkako Estatuko Estrategiak (2022-2025)

76. Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategia, 2.5 lldo Estrategikoa.

77. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Segurtasun-indar eta -kidegoek emakumeen aurkako indarkeriari, genero-ziberindarkeriari, gizakien salerosketari eta esplotazioari eta sexu-delituen prebentzioari buruzko prestakuntza ere ematen dute eskoletan; agintariak emandako informazioa.

78. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

79. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, Arartekoaren urteko txostena 2023rako, 53-59 or.

80. Ikus, adibidez, Conexus GKEaren programak: <https://conexus.cat/es/atencion/programa-para-universidades-adolescentes-y-jovenes-para-la-prevencion-y-atencion-de-relaciones-abusivas-puja/>.

betebehar berriak sortu dituztela emakumeen aurkako indarkeriaren biktimei arreta ematen dieten profesionalen prestakuntzari dagokionez, bereziki sexu-indarkeriari eta haurren ikuspegia eta ongizatea kontuan hartzeko beharrari dagokionez.⁸¹ Hala ere, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Legean aurreikusitako sexu-indarkeriaren arloko prestakuntza ez da oraindik martxan jarri.⁸²

64. GREVIOk Genero Indarkeriarako Gobernu Ordezkaritzak prestakuntza-jarduera berriak abian jartzeko bete duen zeregin garrantzitsua goraiatzen du, baita BJKNrekin eta Lehendakaritza, Justizia eta Gorteekiko Harremanetarako Ministerioaren Azterlan Juridikoen Zentroarekin lankidetzan ere. Lan horren barruan sartzen da, halaber, Espainiako Udalen Elkartearekin lankidetzan aritzea, administrazio publikoetako langileentzat berdintasunari eta diskriminaziorik ezari buruzko prestakuntza-plan nazional bat sortzeko⁸³ eta landa-eremuetan lan egiten duten profesionalentzako prestakuntza diseinatzeko. GREVIOk interes handiz ikusten du funtzionario berri guztiek derrigorrezko modulu bat egin behar dutela genero-indarkeriari buruz, Genero Indarkeriarako Gobernu Ordezkaritzak emana. Hala ere, oraindik ere zaila da ebaluatzea prestakuntza berria zenbateraino iritsi den administrazio publikoko langileengana herrialde osoan. Dirudienez, eskualde batzuetan funtzionario publiko gutxi batzuek baino ez dute osatu, eta dauden protokoloen eta horien aplikazioaren ezagutza, berriz, urria da oraindik.⁸⁴

65. Epailtzako kideen prestakuntza zabaltzen jarraitu da GREVIOren erreferentziazko ebaluaziotik. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak, epaileen hasierako eta etengabeko prestakuntzaz arduratzen denak, jakinarazi du 2020tik nabarmen handitu dela epaileek genero-indarkeriari eta genero-berdintasunari buruzko ikastaro boluntario eta jarraituetan izan duten parte-hartzea, eta GREVIOk pozik hartu du hori.⁸⁵ Hala ere, emakumearen aurkako indarkeriari eta genero-aurreiritzi eta -estereotipoei buruzko hasierako prestakuntza nahitaezkoa den bitartean, gai horri buruzko etengabeko prestakuntzak aukerakoa izaten jarraitzen du, funtzio judiziala emakumearen aurkako indarkerian espezializatutako epaitegi batera aldatzen denean izan ezik. Zuzenbideko gainerako profesionalak prestatzeko ardura du Azterlan Juridikoen Zentroak, eta prestakuntza-plan integral bat garatu du berdintasunarekin, inklusioarekin eta emakumeen aurkako indarkeriarekin zerikusia duten gaitan, Genero-indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritzarekin lankidetzan estuan.⁸⁶ Gainera, 2020tik aurrera, fiskalen hasierako prestakuntzak nahitaezko ikastaroak biltzen ditu genero-ikuspegia txertatzeari, berdintasunari eta emakumeen aurkako genero-indarkeriaren erantzun eraginkorrari buruz. Auzitegiko medikuek emakumeen aurkako indarkeriari buruzko hasierako sei orduko prestakuntza-modulu bat ere jasotzen dute, eta zerbitzuan espezializatu daitezke, beren borondatez. Zigor-administrazioko profesionalak dagokienez, hasierako prestakuntza (2-4 ordu) genero-berdintasunari buruzko gai orokorretara mugatzen da, eta emakumeen aurkako indarkeriari buruzko berriazko prestakuntza falta da, baita etxeko indarkeriaren egileentzako programetan lan egiten duten langileen artean ere.⁸⁷ Halaber, GREVIOri jakinarazi zitzaion Lehendakaritza, Justizia eta Legebiltzarrarekiko Harremanetarako Ministerioak kudeatutako Delituen Biktimei Laguntzeko Bulegoetako langileen artean ez zegoela ikuspegi interseksionalik eta ez zekitela emakumeen aurkako indarkeria motei buruz.

66. Emakumeen aurkako genero-indarkeriari buruzko prestakuntza zabaltzeko neurriak hartu arren, GREVIO kezkatuta dago, erreferentziazko ebaluazioan ikusi zuen bezala, genero-indarkerian espezializatutako epaimahaietan lan egiten ez duten epaileek oraindik ez dutelako prestakuntza sistematikorik jasotzen emakumeen aurkako indarkeriarekin lotutako gaiari buruz. Jakitera eman den informazioak adierazten du epaile askok ez dutela oraindik biktimeetan eta traumatetan oinarritutako ikuspegiarik, ez eta diskriminazio interseksionala jasan behar duten emakumeek, hala nola emakume migratzaileek eta errefuxiatuek edo desgaitasuna duten emakumeek dituzten arazoei buruzko kontzientziaziorik ere.⁸⁸ Bereziki, epaileek, Auzitegiko Ebaluazioko Unitateetako langileek eta auzitegiei emakumeen aurkako indarkeriak, bereziki etxeko indarkeriak, indarkeria horren eraginpean dauden haurrengan duen eraginari buruzko ezagutza espezializatuak emateaz arduratzen diren beste profesional batzuek ez ulertzearekin lotutako

arazoak aipatu dira, baita banandu ondorengo egoeretan emakumeen eta haurren aurkako indarkeria areagotzeko arriskuak eta gurasoen alienazioaren sindromea deritzona bezalako kontzeptuetara kontrolik gabe jotzea ere.⁸⁹ GREVIOri hutsuneak ere aipatu zaizkio

-
81. Hurrenez hurren, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren eta Haurrak Babesteari buruzko 8/2021 Lege Organikoaren bidez.
 82. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.
 83. Estatuako Administrazio Orokorreko Genero Berdintasunerako III. Planaren esparruan.
 84. Ikus Plataforma CEB Sombra Cedaw-Estambul-Pekin GKEaren aurkezpena, 2023ko abendua, 27. orrialdea.
 85. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.
 86. Azterlan Juridikoen Zentroa arduratzen da Fiskaltzako kideak, abokatuak eta Justizia Administrazioko gainerako langileak prestatzeaz, auzitegiko medikuntzako profesionalak barne.
 87. Ikus 16. artikulua, Prebentziozko esku-hartze programak eta tratamendua.
 88. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.
 89. Ikus 31. artikulua, Zaintza, bisita-eskubideak eta segurtasuna.

sexu-indarkeriaren arloko epailetzaren prestakuntzari dagokionez.⁹⁰ Gainera, GREVIOk adierazi du epaileen prestakuntza batez ere botere judizialeko profesionalak ematen dutela, eta GKE espezializatuak, biktimen erronkei eta beharrei buruzko ikuspegia eskaintzeko ondo kokatuta daudenez, aukera gutxi dutela beren ezagutzak eta esperientzia emateko.⁹¹

67. GREVIOk botere judizialaren independentziaren funtsezko printzipioa eta prestakuntza antolatzeke autonomia judiziala erabat errespetatzen dituela azpimarratzen badu ere, aldi berean, botere judizialak Istanbulgo Hitzarmena eta bertako legeria nazionalean txertatutako printzipioak aplikatzean betetzen duen zeregin bakarra eta funtsezkoa adierazten du. Funtsezko eginkizun horren arabera, haren erabakiek zuzenean kolokan jar dezakete estatuen erantzukizuna.⁹² Epaileen prestakuntzari dagokionez, erreferentziako eta gaikako ebaluazioko txostenen corpus gero eta handiagoak sistematikoki hutsuneak adierazi ditu auzitegien eremuan, baita Espainian ere, batez ere epaile askoren artean emakumeen aurkako indarkeriaren izaera eta dinamika nahikoa ez dakitelako eta, ondorioz, emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiengatiko kondena-indize txikiak daudelako. Beraz, berebiziko garrantzia du, emakumeen aurkako indarkeriarekin lotutako kasu penalak eta zibilak epaitzerakoan, erabaki horiek ezagutza espezializatu egokietan oinarritu eta oinarritzeak, besteak beste, genero-estereotipoak jorratzeko. Izan ere, horrek ezagutza espezializatuak eskatzen ditu fenomeno oso konplexuei buruz –hala nola, traumak eragindako biktimen portaera; bortxaketen biktimen izozte, erorketa eta adiskidetasunaren erreakzioak; eta kalte eta epe luzerako ondorioak, etxeko indarkeria haurrengan ikustearen ondorioak– eta Istanbulgo Hitzarmeneko arauen ezagutza sakona. Prestakuntza-premia horiei ezin zaie behar bezala heldu ad hoc eta aukerako ikastaroen bidez; aitzitik, epaileek gai egokiei buruzko prestakuntza nahitaezkoa eta sakona izan behar dute. Pozgarria da hori gero eta gehiago aitortzea eta prestakuntza judizialeko akademiak emakumeen aurkako indarkeriari buruzko derrigorrezko prestakuntzarantz aurrera egiten ari direla, delitu horien izaera konplexuari heltzeko. Hori Europako Kontseiluaren 2020rako Justiziaren Eraginkortasunerako Europako Batzordeak (CEPEJ) bildutako informazioak babesten du. Informazio horrek erakusten duenez, Europako Kontseiluko 24 estatu kidek epaileentzako derrigorrezko etengabeko prestakuntzaren bat eskatzen dute, eta emakumeen aurkako indarkeriaren izaera konplexuak gai horiek sartzeari mereziko luke.⁹³ Beraz, botere judizialeko kideek indarkeriaren biktima diren emakumeei eta haien seme-alabei botere judizialarekiko konfiantza sortzeko eta justiziaren zentzu egokia emateko behar diren ezagutzak dituztela bermatzeko moduak aurkitu behar dira. Hori oso garrantzitsua da, zigor-arloko prozeduren testuinguruan ez ezik, familia-zuzenbideko kasuetan ere; izan ere, zaintzari eta bisita-erregimenari buruzko erabaki judizialek, askotan, ez dituzte behar beste kontuan hartzen abusuzko harremanak uzten dituzten emakumeen eta haurren segurtasun-kezkak eta -premiak, eta ez dituzte aintzat hartzen etxeko indarkeriaren salaketak, eta/edo akordioak onartzen dituzte, nahiz eta etxeko indarkeriaren historia bat izan.

68. Legea betearazteko ardura duten funtzionarioek (Polizia Nazionalekoak, Guardia Zibilekoak eta polizia autonomikoetakoak) emakumeen aurkako berdintasunari eta genero-indarkeriari buruzko derrigorrezko hasierako prestakuntza eta etengabeko prestakuntza jasotzen dute. Gainera, GREVIOri jakinarazi zaio polizia-agente guztiek arriskuak ebaluatzeko VioGén sistemaren erabilerari buruzko hasierako eta etengabeko prestakuntza jasotzen dutela.⁹⁴ Dauden unitate espezializatuetan (EMUMES eta UFAM)⁹⁵ lan egiten duten agenteek prestakuntza espezifikoa zabala dute, hasierakoa eta jarraitua, honako gai hauek barne hartzen dituena:

adikzioak eta emakumeen aurkako indarkeria, emakume transexualen aurkako indarkeria eta desgaitasuna duten emakumeak. Gainera, GREVIOk pozik ikusten du 2024an sexu-indarkeriari buruzko derrigorrezko prestakuntza sartu izana UFAMeko langileentzat. Azkenik, 2021az geroztik, Guardia Zibilak genero-indarkeriari buruzko hiru hilabeteko unibertsitate-ikastaroa eskaintzen du, Guardia Zibileko kideei ez ezik, epailetzako beste profesional batzuei, abokatuei eta GKEetako kideei ere irekia.

90. Ikus 50. artikulua, Berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa.

91. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

92. Emakumeen aurkako indarkeriaren arloko kasu ugarien artean, honako hauek dira adibideak: epaileen erabakiek estatuen erantzukizuna konprometitu dute Giza Eskubideen Europako Hitzarmenaren arabera, eta Hitzarmena urratu dela egiaztatu dute: *Vuckovic c. Kroazia* (2023ko abenduaren 12ko 15798/20 demanda), *J.L. c. Italia* (2021eko maiatzaren 27ko 5671/16 demanda) eta *Carvalho Pinto de Sousa Morais c. Portugal* (2017ko uztailaren 25eko 17484/15 demanda).

93. Justiziaren Eraginkortasunerako Europako Batzordearen Kontseilua (CEPEJ), *Qualitative Data on European Judicial Systems*, 2020, hemen eskuragarri: <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/QualitativeDataEN/QualitativeData>.

94. Ikus 51. artikulua, Arriskuen ebaluazioa eta kudeaketa.

95. Guardia Zibilaren Emakumeari eta Hurrei Laguntzeko Unitateak (EMUMES) eta Polizia Nazionalaren Emakumeari eta Familiari Laguntzeko Unitateak (UFAM).

69. GREVIOk emakumeen aurkako indarkeriari buruzko legea betearazteko ardura duten funtzionarioen prestakuntzan jarritako enfasia goraipatzen du, baita UFAM, EMUMES eta beste polizia-unitate espezializatu batzuen espezializazio-maila handia ere.⁹⁶ Hala ere, adierazi du beharrezkoa dela polizia-agenteei prestakuntza handiagoa izatea emakumeen aurkako genero-indarkeria mota guztiei buruz, bereziki landa-eremuetan, biktimek salaketa jartzea bereziki zaila baita. Emakume etorkinekin eta erromaniekin lan egiten duten GKEek, desgaitasuna duten emakumeekin eta diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden beste emakume batzuekin lan egiten duten GKEek ere jakinarazten dute polizia-agenteei ez dituztela askotan ulertzen emakume horiek dituzten zailtasunak, eta talde horietako emakumeen salaketak tratatzeko moduari buruzko ezagutza praktikoetan hutsuneak daudela, nahiz eta berriki ahaleginak egin diren legea betearazteko ardura duten funtzionarioen prestakuntza hobetzeko.⁹⁷ Gainera, GREVIOk duen informazioak ez du adierazten dagoen prestakuntzak zenbateraino jarraitzen dion trauman oinarritutako ikuspegiari.

70. Osasun-sektoreari dagokionez, emakumeen aurkako indarkeriari buruzko prestakuntza ematen jarraitzen da, emakumeen aurkako indarkeria mota desberdinen biktimek detektatzeko eta bideratzeko dauden protokoloak barne. Osasun Ministerioak ere prestakuntza eman du herrialde osoan, emakumeen aurkako indarkeriaren detekzioa hobetzeko. Gainera, gizarte-laguntzako profesionalak genero-berdintasunari eta genero-indarkeriari buruzko oinarritzko hasierako prestakuntza jasotzen dute (2-5 ordu). Genero-indarkerian espezializatutako etengabeko prestakuntzako ikastaroak daude, borondatezkoak eta, antza denez, lan-ordutegitik kanpokoak.⁹⁸ GREVIOk egiaztatu du, praktikan, osasun-arloko profesionalak detektatzeko gaitasunak mugatuak direla oraindik ere, batez ere indarkeria-moduei dagokionez, hala nola EMGri eta ezkontza behartuari dagokionez, horiei dagokionez prestakuntza mugatua baitago. Dirudenez, profesional horiek ere ez dira jabetzen diskriminazio interseksionalaz, eta badirudi profesionalen prestakuntzan emakume etorkinekin, desgaitasuna duten emakumeekin, emakume erromanikoekin edo LGBTI emakumeekin lan egiten duten GKEen parte-hartzea mugatua dela. Prestakuntza eman duten GKEek xede horretarako funts gutxi daudela jakinarazi dute.⁹⁹ GREVIOk espero du GKEen proiektuak finantzatzeko egin berri diren deialdiei profesionalen prestakuntzan esperientzia eta/edo oinarri komunitarioa duten emakumeen eskubideen aldeko GKEen parte-hartzea handitzea.

71. 016 laguntza-lerro nazionala eta ATENPRO zerbitzua bezalako zerbitzu espezializatuetan lan egiten duten profesionalak ere prestakuntza gehigarria jaso dute bikote-indarkeriaz bestelako indarkeria-mota batzuei buruz.¹⁰⁰ Hala ere, indarkeriaren biktimek diren emakumeekin lan egiten duten GKEek GREVIOri jakinarazi zioten oraindik hutsuneak daudela sexu-indarkeriari, EMGri, eremu digitaleko indarkeriari edo behartutako ezkontzari buruzko prestakuntzan, bai eta bereizkeria interseksionalaren eraginpean dauden emakumeen premiei buruzkoan ere.

72. GREVIOri jakinarazi zaio hutsune larriak daudela ikuskatutako bisita-instalazioen ardura

duten langileen eta familia-koordinatzaileen prestakuntzan, genero-indarkeriari eta indarkeria-mota horren eraginpean egoteak haurrengan duen inpaktu kaltegarriari buruz.¹⁰¹

73. Azkenik, GREVIOk ikusi du oraindik ere zaila dela ikuspegi orokorra lortzea profesionalentzat emakumeen aurkako indarkeriari buruz dauden prestakuntza-programei buruz, programa horiek nahitaezkoak direla eta emandako ikastaroen kalitateari buruz. Izan ere, ekimen ugari daude agintaritza-maila guztietan, eta dauden prestakuntza-programen ebaluazio sistematikorik ez dago.

74. **Erreferentziazko ebaluazio-txostenean argitaratutako emaitzak gogoratuz, eta ikusirik profesionalen prestakuntzan dauden hutsune iraunkorrak, konfiantzan oinarritutako laguntza-, babes- eta justizia-sistemari egiten dioten ekarpena funtsezkoa baita, GREVIOk Espainiako agintariei eskatzen die areagotu dezatela emakumeen aurkako indarkeriaren biktimekin eta egileekin tratatzen duten profesional guztien prestakuntza, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztiei eta talde kalteberetako emakumeen behar espezifikoiei dagokienez. Prestakuntza horrekin batera, biktimak identifikatzeko, laguntzeko eta beste zerbitzu batzuetara bideratzen jarraitzeko protokolo normalizatuak egin behar dira, eta aldian-aldian ebaluatu behar da. Arreta jarri behar du biktimen giza eskubideetan, segurtasunean, norbanakoen beharretan eta ahalduz, bigarren mailako biktimizazioaren prebentzioan**

96. Kataluniako Mossos d'Esquadraen kasuan bezala.

97. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

98. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

99. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

100. Ikus 22. artikulua ere, Laguntza-zerbitzu espezializatuak.

101. Ikus 31. artikulua (Zaintza, bisita- eta segurtasun-eskubideak) eta 48. artikulua (Gatazkak alternatiboki konpontzeko nahitaezko prozesuak edo epaiak debekatzeari).

prestakuntzak biktimak eta traumak izan behar ditu ardatz, eta justiziaren, legearen aplikazioaren, gizarte-laguntzaren, osasun-arretaren eta hezkuntzaren sektoreetako profesional guztiei eman behar zaie. Prestakuntza-ahalegin horien eragina ahalik eta handiena izan behar da, emakumearen eskubideen aldeko erakundeen eta zerbitzu espezializatuen hornitzaileen esperientzia aprobetxatuz.

75. GREVIOk, gainera, Espainiako agintariei eskatzen die jagoletzarekin eta bisita-eskubideekin lotutako kasuetan buru diren epaileen derrigorrezko prestakuntza berma dezatela honako gai hauei buruz:

- a. emakumeen aurkako indarkeria ikusteak haurrengan dituen ondorio negatiboak, eta kasu horiek kontuan hartzearen garrantzia kasu horietan erabaki bat hartzean eta/edo bitartekaritza adostean edo sustatzean;
- b. etxeko indarkeriaren izaera eta dinamika, alderdien arteko botere-harreman desberdinak barne, ezkontideen arteko gatazka-harreman soilari kontrajarrita.

4. Prebentziozko esku-hartze programak eta tratamendua (16. artikulua)

76. Erasotzaileentzako programak emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko ikuspegi integratu eta global baten elementu garrantzitsuak dira. Istanbulgo Hitzarmenaren 16. artikuluan arabera, aldeek programak ezarri edo babestu behar dituzte, etxeko indarkeriaren eta sexu-indarkeriaren egileak berrerortzea eragozteko eta indarkeriarik gabeko portaera-estrategiak hartzen laguntzeko. Biktimen segurtasuna, babesa eta giza eskubideak funtsezko kezka direnez, programa horiek funtsezko elementuak dira emakumeen segurtasuna bermatzeko, erasotzaile ezagunen aurrean. Hitzarmenak eskatzen du biktimei laguntzeko zerbitzu espezializatuekin koordinazio estua izatea.

a. Etxeko indarkeriaren erasotzaileentzako programak

77. GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean azpimarratzen denez, Genero

Indarkeriari buruzko 1/2004 Legea onartu zenetik, Espainian hainbat programa boluntario jarri dira abian genero-indarkeriaren erasotzaileentzat. Horietako gehienak zigor-justiziaren sistemaren testuinguruan ematen dira, espetxeetan edo zigor-zehapenen alternatiba gisa,¹⁰² zuzenean espetxe-administrazioak edo administrazioak egiaztatutako GKEek.¹⁰³ 2022an, mota horretako tratamendu-programak zeuden 56 espetxetan.¹⁰⁴ Erasotzaileentzako programak Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategian sartuta daude, prebentzio-elementu gisa.¹⁰⁵ GREVIOk interes handiz ikusi du, halaber, erasotzaileek biktimekiko duten enpatia hobetzeko errealitate birtualaren erabilera inplikatzan duten proiektu pilotuak probatzen ari direla.

78. GREVIOk Espainiako agintariek erasotzaileentzako programetan aspalditik jartzen duten enfasia goraipatzen duen arren, bere erreferentziazko ebaluazioan identifikatutako hutsune batzuen iraunkortasuna ikusten du, dauden programen eragina mugatzen baitute. Bereziki, kezkgarria iruditzen zaio erasotzaileentzako programa gehienek biktimei laguntzeko zerbitzuekiko lankidetzaren ez jasotzea, eta badirudi ez dagoela arriskuak ebaluatzeko eta segurtasuna kudeatzeko plan bateraturik, eta horrek baztertu egiten du segurtasunean eta biktimen babesean oinarritutako ikuspegia hartzeko aukera oro. GREVIOk berriro adierazi nahi du garrantzitsua dela erasotzaileentzako programek lehentasuna ematea biktimen segurtasunari eta segurtasun-sentsazio faltsua ematea saihestea.

79. Gizarte zibileko erakundeen ordezkari diren solaskideek GREVIOren aurrean nabarmendu zuten, tratamendu-programak emateaz arduratzen diren profesional guztiek ez dute emakumeen aurkako genero-indarkeriari buruzko berariazko prestakuntzarik jasotzen, ez zigor-administrazioak, ez GKEetakoak.¹⁰⁶ GREVIOk adierazi du, halaber, erasotzaileekin lan egiteko kalitate-arau eguneratuak falta direla, eta horrek

102. PRIA-MA eta reGEN@r programak.

103. Hala nola Fenix programa Gaztela eta Leonen.

104. Ikus Estatuaren txostena, 55. or. Kataluniak eta Euskadik beren programak kudeatzen dituzte, eremu horretako eskumenak bi autonomia-erkidego horiei transferituta baitaude.

105. Indarkeria Matxistaren aurka Borrokatzeko Estatuko Estrategia, 2.7 Ildo Estrategikoa.

106. Ikus 15. artikulua, Profesionalen prestakuntza.

ez duela laguntzen biktimen segurtasunerako jardunbide koherenteak sortzen herrialde osoan.¹⁰⁷ GREVIOren arretari buruzko beste kezka bat da erasotzaileentzako programa batean parte hartzeko agintzen duten epaien kopurua, espetxearen alternatiba gisa, erabaki judizial horien % 30 ingurura mugatzen dela oraindik.¹⁰⁸ Gainera, GREVIOk pozik ikusten badu ere dauden programen ebaluazioak egin direla eta berrerortze-tasa baxuen probak daudela, badirudi, oro har, azterlan horiek ez dituztela biktimaren ikuspegia, haren segurtasuna eta seme-alabena barne hartzen.¹⁰⁹

80. Azkenik, GREVIOk deitoratu du, antza denez, prebentzio-programa gutxi batzuk baino ez daudela polizia-agintarien aurrean salatu ez diren edo zigortu ez diren emakumeen aurkako indarkeria-ekintzen egileekin lan egiteko, batez ere programa horien finantzaketa mugatua delako.¹¹⁰

81. Erreferentziako ebaluazio-txostenean ateratako ondorioak gogoratu, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak Istanbulgo Hitzarmenaren 16. artikuluko 3. paragrafoa hobeto bete dezaten existitzen diren erasotzaileentzako programek, segurtasunean eta biktimaren babesean oinarritutako ikuspegia barne hartzen dutela eta biktimei laguntzeko zerbitzuekin lankidetzaren estuan aplikatzen direla bermatuz.

82. GREVIOk, halaber, erasotzaileekin egiten den lanean dauden kalitate-estandarrak eguneratzeko eta herrialde osoan modu koherentean aplikatzen direla bermatzeko deia egin die Espainiako agintariei.

83. Gainera, GREVIOk Espainiako agintariak animatzen ditu genero-indarkeriako erasotzaileekin lan egiteko prebentzio-programen garapena babestu eta sustatzera.

b. Sexu-indarkeriaren erasotzaileentzako programak

84. 2022an, 43 zigor-zentrok Sexu Erasoak Kontrolatzeko Programa eman zuten, 1999tik indarrean dagoena eta GREVIOren oinarritzko ebaluazioan deskribatua.¹¹¹ GREVIOk sexu indarkeriaren egileekin lanean jarraitzea goraipatzen du. Gainera, pozik hartzen du programa berritzaileen garapena, hala nola «Laguntzeko eta kontuak emateko zirkuluak», Katalunian proiektu pilotu gisa hasi zena eta orain beste eskualde batzuetara zabaldu dena, espetxe-administrazioaren laguntzarekin.¹¹² Proiektuaren helburua da sexu-indarkeriaren egileak berriz ez erortzea eta gizarteratzea, komunitatean oinarritutako laguntza baten bidez.¹¹³

B. Babesa eta laguntza

85. Istanbulgo Hitzarmenaren IV. kapituluak laguntza polifazetiko eta profesionalerako egitura bat eskatzen du, Hitzarmenean jasotako indarkeria-moduren bat jasan duen edozein emakume edo neskatorentzat. Biktimei zuzendutako laguntza-zerbitzu orokor eta espezializatuek, guztientzat eskuragarri eta kopuruz egokiak direnek, izugarri errazten dute lehengoratzeko, laguntza, babesa eta laguntza eskaintzen baitute indarkeria horren askotariko ondorioak gainditzeko. Hala, funtsezko zeregina betetzen dute hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztiei erantzun globala eta egokia emateko orduan.

107. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

108. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

109. Ikus, adibidez, Lucar Vidal F. eta Quintana Peña A. (2021), "Eficacia de un programa cognitivo-conductual para hombres maltratadores en la relación de pareja" *Revista de investigación en psicología*, 24(1), 137-157: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/8162661.pdf>; Fernández R. A., Vázquez M. J. eta Marcos V. (2020), "Treatment efficacy on the cognitive competence of convicted intimate partner violence offenders", *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 36(3), 3. artikulua. <https://doi.org/10.6018/analesps.428771>.

110. Programa horietako bat «Plural» zentroa da, etea Bartzelonako Udalak kudeatzen du.

111. Ikus Estatuaren txostena, 55. or.

112. Madril, Valentzia eta Alacant.

113. Ikus: www.fsyc.org/proyectos/circuitos-de-apoyo-y-responsabilidad-circuitos-espana-madrid-valencia-y-alicante/.

1. Betebehar orokorrak (18. artikulua)

86. Istanbulgo Hitzarmenaren 18. artikulua zenbait printzipio orokor ezartzen ditu, indarkeriaren biktimei babesa eta laguntza emateko zerbitzu orokor zein espezializatuetan errespetatu beharrekoak. Printzipio horietako bat da zerbitzuek modu itundu eta koordinatuan jardun behar dutela, inplikaturako erakunde guztien parte-hartzearekin. Zehazki, hitzarmenaren 18. artikuluko 2. paragrafoak koordinazio-mekanismo egokiak ezartzeko eskatzen die alderdiei, besteak beste, botere judizialaren, fiskalen, legea betearazteko ardura duten erakundeen, tokiko eta eskualdeko agintarien, GKEen eta bestelako erakunde eta erakunde egokien arteko lankidetzak eraginkorra bermatzeko. Ildo horretan, emakumeen eskubideen aldeko GKEek eta emakumei laguntzeko zerbitzu espezializatuek zeregin garrantzitsua dute hainbat erakunderen arteko lankidetzan biktimen eskubideak babesten direla bermatzeko. Artikulu honen arabera ezarritako beste printzipio orokor batzuen arabera, babes- eta laguntza-neurriak emakumeen aurkako indarkeria genero-ikuspegitik ulertzean oinarritu behar dira, eta emakumeen segurtasunean eta giza eskubideetan zentratu behar dira, biktimen, erasotzaileen, seme-alaben eta haien ingurune zabalagoaren arteko harremana kontuan hartuta, eta haien premiei modu holistikoa helduz. Laguntza-zerbitzu espezializatuen helburua indarkeriaren biktimei emakumeen ahalduntzea eta independentzia ekonomikoa bermatzea eta bigarren mailako biktimizazioa saihestea izan behar da. Xedapen horrek azpimarratzen du, halaber, oso garrantzitsua dela bermatzea zerbitzuetarako sarbidea ez dagoela biktimak erasotzaileen aurka karguak aurkezteko edo lekukotza emateko borondatearen mende.

87. GREVIOk pozik hartzen du 2023an emakumeen aurkako indarkeriari buruzko politiken eta zerbitzuen erreferentziako katalogo bat hartzea. Katalogo horretan, agintari guztiek bete beharreko gutxienezko arauak jasoko dira politika eta zerbitzuen arloan, honako arlo hauetan: datuen bilketa, prebentzioa, babes-zerbitzuak, justiziarako sarbidea eta politiken koordinazioa. GREVIOren erreferentziako ebaluazio-txostenean identifikaturako zerbitzuen kalitatean eta erabilgarritasunean eta zerbitzu-prestazioaren ikuspegiaren izandako aldaketa handiak berdintzeko

beharrari erantzuten dio. Eskualdeko eta tokiko agintariei zuzendutako katalogoak, bereziki, emakumeen aurkako indarkeriaren biktimei emandako erantzunaren eta laguntzaren koordinazioa areagotzeko gomendioak biltzen ditu, erakunde egoki guztien (polizia-agintariak, justizia, gizarte-eta osasun-zerbitzuak, zerbitzu espezializatuak) eta gizarte zibileko erakunde egokien artean formalizatutako lankidetzaprotokoloetan oinarrituta.¹¹⁴

88. GREVIOk aspalditik gorai patzen du, herrialde osoko eskualde eta udalerrri askotan, zerbitzu publikoek, emakumeen aurkako indarkeriaren arloko koordinazio-unitateek,¹¹⁵ polizia-agintariak (babes-agindua koordinatzeko unitateak barne) eta bestelako zerbitzu egokiek parte hartzen duten koordinazio-mekanismoak egotea, Genero Indarkeriari buruzko 1/2004 Lege Organikoak ezartzen duen bezala.¹¹⁶ Mekanismo horiek aukera ematen dute arriskuak ebaluatzeko txostenak partekatze eta biktimen beharrei erantzun koordinatuagoa emateko. Adibidez, GREVIOri jakinarazi zitzaion polizia-agintarien eta gizarte-zerbitzuen arteko lankidetzaprotokoloak zeudela, azken horiei sistematikoki jakinarazteko polizia-agintariak arrisku handiko egoera bat detektatu duten kasuak, eragindako emakumeei laguntzeko zerbitzuak automatikoki eskaini ahal izateko.¹¹⁷ Autonomia-erkidegoen mailako koordinazio-egiturak ere sortu dira.¹¹⁸

89. Hala ere, koordinazio-mekanismo asko dauden arren, GREVIOk jasotako informazioak adierazten du tresna horiek ez daudela leku guztietan. Dirudienez, tokiko agintariak sarritan ez dute mekanismo horiek sortzeko baliabiderik. Badaude, ez dira beti protokolo formalizatuetan oinarritzen, eta horrek ez du laguntzen haien iraunkortasuna bermatzen, eta zalantzak sortzen ditu inplikaturako alderdi bakoitzaren funtzioei eta erantzukizunei dagokienez. Gainera, emakumearen eskubideez arduratzen diren GKEek, zerbitzu espezializatuak kudeatzen dituztenak barne, ez dute sistematikoki parte hartzen koordinazio-lan horretan. GREVIO kezkatuta dago, halaber, dauden koordinazio-mekanismoen

114. Emakumeen aurkako indarkeriaren arloko politiken eta zerbitzuen erreferentziarako katalogoa, giza eskubideei buruzko nazioarteko arauekin bat etorritik, 4. arloa.

115. Genero-indarkeriaren Gobernu Ordezkaritzaren babespean funtzionatzen dute.

116. Mekanismo horiei «koordinazio-mahai» esaten zaie.

117. Adibidez, Gaztela eta Leonen. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

118. Adibidez, Katalunian Genero Indarkeriaren aurkako Ekintza Koordinaturako Batzorde Nazionala, indarkeriaren biktima diren emakumeak babesteko eta babesteko erakunde eta GKE/laguntza-zerbitzu guztien arteko koordinazio- eta lankidetzaprotokoloak ezartzen dituenak.

funtzionamendua ez ebaluatzeagatik, eta horrek zaildu egiten du tresna horiek dauden tokien eta aurre egin beharreko erronken ikuspegi orokorra lortzea.¹¹⁹ Azkenik, GREVIOren erreferentziarako ebaluazioan nabarmendu zen bezala, badirudi dauden koordinazio-tresnak bikote-indarkerian oinarritzen direla oraindik ere, leku gehienetan. GREVIOk espero du erreferentziarako zerbitzuen katalogoan emandako orientabideak autoritate-maila guztietan aplikatzea, indarkeriaren biktima diren emakumeek laguntza egokia jaso dezaten, beren premiei erantzuteko eta ahalduz bideratuta egon dadin, eta bigarren mailako biktimizazioaren eraginpean egon ez daitezten.

90. GREVIOk egiaztatu du indarkeriaren biktima diren emakumeei laguntzeko zerbitzuak ez direla leihatila bakarreko erregimenean ematen, Genero-indarkeriaren 1/2004 Legeak eta genero-indarkeriaren aurkako borroka hobetzeko eta eguneratzeko premiazko neurrien 2021eko katalogoak ezartzen duten bezala.¹²⁰ Espero du agintariak gai izatea helburu hori praktikan jartzeko, nazioartean dauden jardunbide egokiak erabiliz.

91. GREVIOk erreferentziarako ebaluazio-txostenean azpimarratu duen beste kezka bat da genero-indarkeriaren biktimak ofizialki aitortzeko hainbat ikuspegi daudela etengabe (askotan, «egiaztapen-sistema» esaten zaio), eta hori baldintza bat da laguntza-zerbitzuetara eta gizarte-eskubideetara iristeko edozein aukera izateko. 2021ean, Berdintasunerako Konferentzia Sektorialaren akordio bat onartu zen, gai horri dagokionez gutxieneko baldintza batzuk ezarri nahi zituenak.¹²¹ Aurrerapen hori gorabehera, GREVIOk egiaztatu du aitorten ofizialeko hainbat estandar daudela oraindik eskualdeko agintariak emandako zerbitzuak eskuratzeko. Aldaketa horien arrazoi nagusia da kasuan kasuko legeak, bakoitza emakumearen aurkako indarkeria-mota jakin batean zentratuta, aitorten-baldintza desberdinak ezartzen dituztela. Bereziki, desberdintasun nabarmenak daude bikote-indarkeriaren biktimei eskatzen zaizkien eskakizunen (Genero Indarkeriari buruzko 1/2004 Lege Organikoan aipatzen dira aitorten ofizialerako baldintzak) eta sexu-indarkeriaren biktimei harreman intimoen testuingurutik kanpo eskatzen zaizkien artean.

Gainera, GREVIOr jakinarazi zitzaion eskualdeko agintariak aitorten ofizialerako gutxieneko araei buruzko akordio horri betekizun gehigarriak ezartzen dizkiotela askotan.¹²² Adibidez, GREVIOren arretari dagokionez, langabeziagatiko prestazioen edo etxebizitza sozialaren eremuan indarkeriaren biktima diren emakumeentzat ezarritako neurri bereziak eskuratzeko baldintza administratiboei buruzko zailtasunak aipatu dira.¹²³ GREVIOk kezka ikusten du, praktikan, egoera horrek nabarmen atzeratu eta oztopatu dezakeela oinarrizko laguntza-zerbitzuetarako sarbidea, eta bigarren mailako biktimizazio funtsezkoa eragin dezakeela, biktimek laguntza-sisteman duten konfiantza arriskuan jarritz.

92. **GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak hau egitera:**

- a. **ahaleginak egiten jarraitzea, herrialde osoan erakunde arteko lankidetzamekanismoak ezartzeko. Mekanismo horietan erakunde ofizial guztiek eta bestelako erakunde egoki guztiek parte hartuko dute, laguntza-zerbitzu espezializatuak ematen dituzten GKEek barne. Koordinazio-mekanismo horiek Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztietara hedatu behar dira, hala nola bortxaketa eta sexu-indarkeria, emakumearen aurkako indarkeriaren adierazpen digitalak, ezkontza behartua eta emakumeen genitalen mutilazioa, eta baliabide egokiak izan behar dituzte;**
- b. **dauden koordinazio-mekanismoak kartografiatzea eta horien funtzionamenduaren aldizkako jarraipena bermatzea.**

93. **Gainera, GREVIOk Espainiako agintariari eskatzen die neurriak har ditzatela emakumeen aurkako indarkeria-mota guztien biktimak ofizialki aitortzeko prozesua sinplifikatzeko eta harmonizatzeko, herrialde osoan emakumeen aurkako indarkeriaren biktima guztiak babesteko eta laguntzeko zerbitzuak azkar eta eraginkortasunez eskura ditzaten, jasan duten indarkeria-mota edozein dela ere, eta, hala badagokio, aholkularitza- eta laguntza-zerbitzuak ezar ditzaten leihatila bakar gisa.**

119. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

120. Genero-indarkeriaren aurkako borroka hobetzeko eta eguneratzeko premiazko neurrien katalogoa, 6. puntua.

121. Berdintasunerako Konferentzia Sektorialak urtean behin baino gehiagotan biltzen ditu Estatuko Administrazio Orokorreko ordezkariak eta autonomia-erkidegoetako homologoak, agintaritza-maila guztien artean emakumeen aurkako indarkeriari buruzko politiken koordinazio politikoa bermatzeko.

122. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, Arartekoaren urteko txostena 2023rako, 82-87 or.

123. Ibid.

2. Laguntza-zerbitzu orokorrak (20. artikulua)

94. Laguntza-zerbitzu orokorrek, hala nola gizarte-zerbitzuek, osasun-zerbitzuek eta etxebizitza- edo enplegu-zerbitzuek, genero-indarkeriaren biktima diren adin eta jatorri guztietako emakumeei laguntza eta babesa eskaintzeko ekipatuta egon behar dute. Hitzarmenaren 20. artikulua alderdiei eskatzen die berma dezatela zerbitzu horiek baliabide egokiak dituztela eta langileak behar bezala prestatuta daudela emakumeen aurkako indarkeria-mota guztietan, eta gai direla biktimei modu solidarioan erantzuteko, bereziki emakumeek eta neskatok lehenik jotzen dituzten biktimei (osasun- eta gizarte-zerbitzuak).¹²⁴ Haien esku-hartzeak erabakigarriak izaten dira, askotan, biktimek indarkeriarik gabeko bizitzarako bidea jarrai dezaten, eta, beraz, konfiantzan oinarritutako babes- eta laguntza-sistema baten elementu nagusia izan dadin.

a. Gizarte zerbitzuak

95. GREVIOk pozik hartu du, erreferentziako ebaluazioa egin zenetik, Espainiako agintariak neurri berriak hartu izana indarkeriaren biktima diren emakumeek beren ahalduntze ekonomikoa bultzatzeko erabil ditzaketen zerbitzuen eta neurrien sorta zabaltzeko. Neurri horien barruan sartzen dira 2021eko legean ezarritako baldintza jakin batzuen salbuespenak, bikote-indarkeriaren biktima diren emakumeentzako laguntza hori jasotzeko gutxieneko diru-sarrerei buruzkoak.¹²⁵ Gainera, 2022an, indarkeria-delituen eta sexu-delituen biktimentzako prestazioak % 25 igo ziren kasu horiek sexu-indarkeriaren edo bikotekidearen indarkeriaren biktima diren emakumeei eragiten dietenean.¹²⁶ Horrez gain, neurriak hartu dira bikote-indarkeriaren biktimek alarguntza-pentsioa

jasotzeko aukera izan dezaten banantze edo dibortzio kasuetan, eta genero-arrazoiengatik erailketen biktime diren emakumeen umezurtzek zurztasun-pentsioa jasotzeko aukera izan dezaten. GREVIOk ere interes handiz ikusten du sexu-indarkeriaren biktimek, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren arabera, osasun mentaleko laguntza terapeutikoaren kostuak estalita izan beharko lituzketela. Hala ere, eraginkorra izateko, bigarren mailako legeria behar da, eta oraindik ez da onartu. Halaber, indarkeriaren biktimei enplegurako sarbidea errazteko neurri gomendagarriak hartu dira, hala nola bikote-indarkeriaren biktime diren emakumeei eta haien ondorengoei lehentasuna ematea enplegu-politikan, eta enplegu-emaileen eskura kontrataziorako pizgarriak jartzea.¹²⁷ Gainera, 2020ko Hezkuntza Legeak lehentasuna ematen die egoitzaz aldatu behar izan duten bikote-indarkeriaren biktimeen seme-alabei.¹²⁸

96. Gainera, GREVIOk eskualde-mailan zerbitzu eta laguntza-neurri osagarri ugari izatea goraipatzen du, hala nola zerga-murrizketak, etxebizitzarako laguntzak eta finantza-laguntza, ikasketak jarraitu nahi dituzten edo ardurapeko seme-alabengatiko prestazioak eskatu nahi dituzten biktimentzat.¹²⁹ GREVIOk pozik ikusten du neurri horiek bikote-indarkeria eta/edo sexu-indarkeria modu holistikoan jasan duten emakume biktimeen premia integralei erantzun nahi dietela eta, beraz, ahalduntze-mezu bat bidaltzen laguntzen dutela. Beren potentziala erabat garatzeko eta laguntza mota hori behar duten emakume eta nesken artean konfiantza sortzeko, beharrezkoa da herrialde osoan erabat aplikatzea. Aipatu bezala, deskribatutako neurrietarako sarbidea jasandako indarkeria motaren eta eskualde mailan indarrean dagoen errekonozimendu ofizialeko sistemaren arabera da.¹³⁰ Gainera, emakumeen aurkako indarkeriari buruzko politiken eta zerbitzuen 2023. erreferentziako katalogoa onartu den arren, laguntza-zerbitzuetarako sarbidea eta emandako zerbitzuen kalitatea ez dira berdinak.¹³¹

97. Gainera, gizarte zibileko ordezkariak GREVIOri adierazi ziotenez, diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden emakumeek gizarte-zerbitzuetarako sarbidea izatea askotan oztopatzen du profesionalak emakume horien beharrak eraginkortasunez asetzeko ikuspegi interseksionala aplikatzeko duten

124. Istanbulgo Hitzarmenaren azalpen-txostena, 127. atala.

125. 19/2021 Legea, bizitzeko gutxieneko diru-sarrerara ezartzen duena. Salbuespenak dira gutxieneko adina, bizileku-baldintzak, bizikidetzeta-baldintza eta dibortzio- edo banantze-prozesuak egotea.

126. 35/1995 Legea, indarkeria-delituen eta sexu-askatasunaren aurkako delituen biktimei laguntzekoa (6. artikulua, 2c paragrafoa).

127. 3/2023 Legea, Enpleguari buruzkoa.

128. 3/2020 Lege Organikoa, Hezkuntzari buruzko 2/2006 Lege Organikoa aldatzen duena (84. artikulua, 2. paragrafoa).

129. Gizarte-zerbitzuak ematea autonomia-erkidegoen eskumena da. 2020tik aurrera dauden zerbitzuen ikuspegi orokor baterako, ikus: <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaencifras/recursos-autonomicos/datos-estadisticos/dera2020/>.

130. Ikus 18. artikulua, Babesa eta laguntza, Betebehar orokorrak.

131. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, 3. Artikulua, Definizioak.

ezintasun iraunkorrak. Ondorioz, emakume ijito asko ez dira fidatzen Espainiako laguntza-zerbitzu orokorrekin. Desgaitasuna duten emakumeek askotan ez dute irisgarritasunik izaten zerbitzu horietako askotan.¹³² Migrazio-egoera irregularrean dauden emakumeei maiz ukatzen zaie sarbidea, beren administrazio-egoera dela eta. Gainera, GREVIOri kezka sortzen zaio bere ezagutzara iritsi den informazioan. Horren arabera, asilo-eskaera bat erregistratzeko prozesuak hainbat hilabete iraun dezake, eta, epe horretan, emakume errefuxiatuek oso sarbide mugatua dute zerbitzu orokoretarako, eta, aldi berean, areagotu egiten da genero-indarkeriaren aurrean duten kalteberatasuna. Testuinguru horretan, uste du neurri gehigarriak hartu behar direla arriskuan dauden edo bereizkeria interseksionala jasateko arriskuan dauden emakumeei beren eskubideen berri emateko, gizarte-langileek aurre egin beharreko erronka ugariei aurre egiteko beharrezko baliabideak dituztela bermatzeko eta interpreteen eskuragarritasun handiagoa ziurtatzeko. Egoera horretan kultura-bitartekariak eta komunitateko langileek izan dezaketen zeregin garrantzitsua ere nabarmentzen da. Testuinguru horretan, GREVIOk eskualde-mailan dauden etorkizun handiko jardunbideei erreparatu nahi die, diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden emakumeen beharrei heltzen dieten protokolo espezifikoak barne.

98. Gainera, GREVIOri jakinarazi zaio landa-eremuetako emakumeek oraindik ere zailtasunak izaten dituztela zerbitzu orokorrak jasotzeko, landa-eremuetako zerbitzuen eskasiagatik eta koordinazio faltagatik eta isolamendu geografikoagatik. GREVIOk adierazi du agintariak emakume horien beharrak hobeto asetzeko moduak identifikatzen saiatzen ari direla, adibidez, zerbitzu

telematikoak erabiliz,¹³⁴ eta ahalegin horiek areagotzea espero du, eskualde horietan bizi diren emakumeei laguntza eraginkorra emateko.

99. **Erreferentziazko ebaluazio-txostenean argitaratutako ondorioak gogoratu, GREVIOk Espainiako agintariei dei egiten die emakume eta neska guztiek laguntza-zerbitzu orokorretarako sarbide egokia dutela bermatzeko neurriak hobetzera eta emandako zerbitzuen kalitatean eskualdeen arteko desberdintasunak murrizteko ahaleginekin jarraitzera. Hori egitean, neurri gehigarriak hartu behar dira diskriminazio interseksionala jasateko arriskuan dauden edo diskriminazio horren eraginpean dauden emakumeen eta neskatoen premiei erantzun eraginkorrakoak emateko, besteak beste, dauden protokoloetan haien behar espezifikoak aintzat hartzea bermatuz.**

b. Osasun-zerbitzuak

100. GREVIOk pozik hartu du 2023an sexu-indarkeriari buruzko protokolo estandar bat ezartzea, osasun-sistema nazionalako osasun-profesional guztiei arreta emateko.¹³⁵ Aurrerapen horrek GREVIOk erreferentziazko ebaluazio-txostenean identifikatutako hutsune bat betetzen du, eta are beharrezkoagoa da, izan ere, azken urteotan eskualdeko agintari guztiek ez dituzte abian jarri sexu-indarkeriaren biktimei ikuspegi mediko batetik laguntzeko protokoloak. 2023an, halaber, orientabide berriak ezarri ziren osasun-sektorerako, haurren eta nerabeen aurkako indarkeriari erantzuteko moduari buruz.¹³⁶ Gainera, GREVIOri jakinarazitako informazioak adierazten du hobetu egin dela osasun-arloko profesionalen kontzientziazioa eta prestakuntza emakumeen aurkako indarkeriari buruz, baina egoerak asko alda daitezke eskualde batetik bestera. Ospitale batzuek genero-indarkerian espezializatutako unitateak sortu dituzte, eta eskualde batzuetan profesional medikoen prestakuntza zabalitzen saiatu dira, baita larrialdietako unitateetan ere. Beste eskualde batzuetan, ordea, GREVIOri jakinarazi zaio oraindik ez dagoela emakumeen aurkako indarkeriaren biktimak osasun-sisteman detektatzeko gaitasunik, eta ez dagoela prestakuntzarik dauden protokoloei buruz.¹³⁷ Gainera, ospitale publikoetan gero eta EMG kasu gehiago detektatzen badira ere, osasun-arloko profesional askok oraindik ez dituzte horri buruzko protokoloak ezagutzen, eta ez daude behar beste prestatuta EMGren biktimei laguntza eta arreta egokia emateko.¹³⁸ Azkenik, GREVIOk sentitzen du behartutako ezkontzei buruzko protokoloak falta izatea.

132. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

133. Ikus genero-indarkeriaren biktimei diren emakume ijitoei arreta espezifiko emateko protokoloa, Andaluziako Emakumearen Institututuak 2022an egina:

www.juntadeandalucia.es/institutodelamujer/index.php/publicaciones/novedades/mujeres-gitanas-victimas-de-violencia-de-genero-protocolo-para-la-atencion-especifica.

134. Ikerketa-jarduerak eta Espainiako agintariak emandako informazioa barne.

135. Protocolo Común del SNS para la Actuación Sanitaria ante la Violencia Sexual, 2023.

136. Protocolo común de Actuación Sanitaria frente a la Violencia en la Infancia y Adolescencia, 2023.

137. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

138. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Protokolo nazional bat eta 12 eskualde-protokolo daude EMGri buruz.

101. GREVIOk pozik hartzen du osasun-langileentzako protokolo ugari egotea. Hala ere, kezka ohartarazi du gaur egun ez dela ahalegin egiten indarrean dauden protokoloen eta protokolo nazionalen eta Istanbulgo Hitzarmeneko arauen arteko harmonizazioa ebaluatze eta bermatzeko. Gainera, GREVIOri jakinarazi zitzaion ez dela haren aplikazio-maila ebaluatzen, eta horrek eragotzi egiten duela profesionalak erantzukizunak eskatzea ez-betetzeen kasuan, eta zaildu egiten duela gaitasun profesionalak hobetzea, eta horrek, azken batean, arriskuan jartzen duela emandako laguntzaren kalitatea.¹³⁹

102. 2018an Espainian osasun publikorako sarbide unibertsala berriro sartu den arren, GREVIOk kezka agertu du egoera irregularrean dauden indarkeriaren biktimei diren emakume migratzaileek osasun-zerbitzuetarako sarbidean zailtasunak edo atzerapenak izaten jarraitzen dutelako, gobernu autonomikoek ezarritako baldintzak eta sarbide unibertsala berrezartzen duen 2018ko dekretuaren interpretazio desberdinak direla eta.¹⁴⁰ Testuinguru horretan, GREVIOk ospatzen du Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak aurreikusten duela sexu-indarkeriaren biktimei diren emakume guztiek, beren bizileku-egoera edozein dela ere, laguntza-zerbitzuetarako sarbidea izatea. Hala ere, uste du oraindik zaila izan daitekeela egoera horretan

dauden emakumeentzat deportazioaren beldurra gainditzea; izan ere, 10/2022 Lege Organikoaren arabera, egoitza-baimena eskuratzeko, ezinbestekoa da babes-agindu bat jasotzea edo indarkeriaren egilea kondenatzea.

103. GREVIOk pozik hartzen du protokolo batzuk hartzea, besteak beste, bikotearen indarkeria-arriskuen premiazko ebaluazioa egiteko (2020), sexu-indarkeriako egoerei aurre egin behar dieten auzitegi-medikuentzat (2021) eta delituak substantzia psikoaktiboan eraginpean egin diren egoerentarako (2022).¹⁴¹ Sexu-indarkeriari buruzko auzitegiko medikuen prestakuntza ere abian dagoela adierazi du. Gainera, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa onartu zenetik, emakumeen aurkako indarkeriaren biktimek probak doan jaso eta gordetzeko aukera dute, polizia-agintariei indarkeria salatu dieten alde batera utzita. Hala ere, aurrerapen laudagarri hori gorabehera, oraindik ez dago argi auzitegi-frogak jasotzeko eta biltegitratzeko prest dauden biktimei sistematikoki jakinarazten zaien poliziaren aurkako salaketa jada ez dela baldintza.¹⁴² 10/2022 Lege Organikoa aurreikusten du, halaber, auzitegi-medikuek bestelako profesional medikoek auzitegi-frogak jaso ahal izango dituztela, hala behar izanez gero, eta, ondorioz, orientabideak eman direla osasun-profesionalentzat eta auzitegi-erakundeentzat.¹⁴³ Hala ere, ez dago argi epaileek kontuan hartzen dituzten auzitegi-mediku batek jaso ez dituen frogak. Gainera, GREVIOri jakinarazitako informazioaren arabera, auzitegiko frogak jasotzea eta osasuneko beste profesional horiek biktimei emandako laguntza ez dira beti egokiak, nahiz eta horri buruzko jarraibideak argitaratu.¹⁴⁴ Azkenik, GREVIOk kezkatuta ezagutu ditu sexu-indarkeriaren biktimek diren emakumeei (asiloa eskatzen duten emakumeak, egoera irregularrean dauden emakume migratzaileak eta atzerriko ikasleak barne) ospitalean jasotako zerbitzuengatik ordaintzeko eskatu zaien kasuak.¹⁴⁵ GREVIOk goraiatu egiten du 2023ko sexu- eta ugalketa-osasunari buruzko legean nahitaezko esterilizazioaren, nahitaezko kontrazepzioaren eta nahitaezko abortuaren biktimei arreta emateko bide bat sartzeari, erabat sendatzeko.¹⁴⁶

139. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

140. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, Europako Kontseiluko Giza Eskubideen komisarioa, Dunja Mijatoviere, 2022ko azaroaren 21etik 25era Espainiara egindako bisitaren osteko txostena, 2023ko apirilaren 13a.

141. Presidentetza, Justizia eta Legebiltzarrekiko Harremanetarako Ministerioa, Protocolo de actuación médico-forense ante la violencia sexual en los Institutos de Medicina Legal y Ciencias Forenses, 2021; Ministry of Health, Pautas básicas comunes del SNS para la actuación sanitaria ante casos de agresión a mujeres por objeto punzante ("pinchazo") en contextos de ocio, 2022.

142. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

143. Presidentetza, Justizia eta Legebiltzarrekiko Harremanetarako Ministerioa, Guía de recomendaciones de actuación de los Institutos de Medicina Legal y Ciencias Forenses con las muestras biológicas y evidencias que se recojan y remitan por los centros sanitarios en el contexto de la Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de Garantía Integral de la Libertad Sexual, 2024.

144. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus Osasun Ministerioa, Guía de Pautas Básicas Comunes del SNS para la actuación sanitaria ante Violencia Sexual, 2023. Ikus, halaber, VISEM protokoloa, Madrilgo Autonomia Erkidegoan 2022tik erabiltzen dena.

145. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

146. 1/2023 Lege Organikoa, sexu- eta ugalketa-osasunari eta haurdunaldia borondatez eteteari buruzko 2/2010 Lege Organikoa aldatzen duena.

104. GREVIOk osasun-sektore publiko eta pribatuetan laguntza-ibilbide normalizatuak ezartzen jarraitzeko deia egin die Espainiako agintariei, generoarekiko sentikorra den eta aurreiritzirik ez duen ikuspegi batean oinarrituta, biktimen identifikazioa, diagnostikoa, tratamendua, jasandako indarkeria-motaren dokumentazioa (lesioen argazkiak barne) eta ondoriozko osasun-arazoak bermatzeko, bai eta laguntza espezializatu egokira bideratzeko ere.

105. GREVIOk Espainiako agintariei dei egiten die osasun-laguntzaren hornitzaileek dauden protokoloen aplikazioa aldira ebaluatzen eta diskriminazio interseksionalerako arriskuan dauden emakumeen eta nesken beharretara egokitzen direla bermatzera.

106. Gainera, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak sexu-indarkeriaren biktimek guztiek laguntza-zerbitzuak izango dituztela bermatzera, auzitegi-frogak doan eta kargurik aurkezteko betebeharririk gabe jasotzea eta biltegitratzea barne.

3. Laguntza-zerbitzu espezializatuak (22. artikulua)

107. Laguntza-zerbitzu espezializatuak biktimak ahalduntzeko lan konplexua bermatzen dute, haien behar espezifikotara egokitutako laguntza eta laguntza ezin hobearen bidez, eta konfiantzan oinarritutako babes- eta laguntza-sistema baten giltzarri ere badira. Emakumeen erakundeek eta tokiko agintariek ematen dituzten laguntza-zerbitzuek bermatzen dute, besteak beste, zeregin horren zati handi bat, emakumeen aurkako genero-indarkeriaren ezagutza sakona duten langile espezializatuekin eta esperientziadunekin. Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria motei heltzeko aukera izan behar dute, eta biktima-talde guztiei eman behar diete laguntza, baita iristeko zailak diren taldeei ere.

108. Erreferentziako ebaluazioan, GREVIOk Espainiako agintariak goraipatu zituen, bikoteko indarkeriaren biktimentzako zerbitzu espezializatuen sare zabalagatik, baina beste indarkeria-mota batzuen biktima diren emakumeen beharrak asetzeko zerbitzurik eza deitoratu zuen. Erreferentziako ebaluaziotik, badirudi zerbitzu-sarea zabaldu egin dela, eta GREVIOk pozik hartu du hori, baina zaila da gaur egun dauden laguntza-zerbitzu espezializatuen ikuspegi orokorra lortzea.¹⁴⁷ Gainera, GREVIOk pozik ikusten du, orduko egiaztapenari erantzunez, zerbitzu espezializatu batzuek emakumeen aurkako indarkeria mota guztiak estaltzen dituztela orain. Hori da, bereziki, 016 laguntzarako telefono-linea nazionalaren eta ATENPRO zerbitzuaren kasua, zeina sexu-indarkeriaren biktima diren emakumeen eskura ere baitago 2023tik.¹⁴⁸ Hala ere, kezkatuta dago behartutako ezkontzen eta EMGren biktimei GKEek emandako zerbitzuetatik kanpo laguntza ematen dieten zerbitzuen kopuru etengabe mugatuak, mugatuak baitira kopuruari eta hedadura geografikoari dagokienez.

109. GREVIOk erreferentziako ebaluazio-txostenean azaldu zuen beste kezka bat da ez datozela bat etxeko indarkeriaren aurkako babeslekuetara iristeko baldintzei buruz. GREVIOri emandako informazioak adierazten du zenbait eskualdetan hori biktimek karguak aurkezteko duten borondatearen araberakoa dela, eta hori ez dator bat Istanbulgo Hitzarmenaren 18. artikuluko 3. paragrafoarekin. Gainera, badirudi amarekin batera haurrak onartzeko mugak jartzen direla, eta aterpe batzuek uko egiten diote 14 urtetik gorako mutilak hartzeari. Dirudenez, kasu batzuetan indarkeriaren biktima diren emakume etorkinei sarbidea ukatzen zaie bizileku-egoeragatik edo biktimizazio-maila zalantzan jartzen delako.¹⁴⁹ Gainera, emakume ijitoek eta LBTik jazarpena eta tratu txarrak salatu dituzte harrera-zentro batzuetan, bai eta beren premia espezifikoak ez ulertu izana ere.¹⁵⁰ Azkenik, autonomia-erkidegoen arteko lankidetzeta-protokoloa, biktima bati eskualde batetik bestera joateko aukera ematen diona, badirudi ez dela aktibatzen beharrezkoa denean, baldin eta harrera-zentroetan arrisku handia badago edo plazarik ez badago.¹⁵¹

110. Desgaitasuna duten emakumeekin, LGBTI emakumeekin, emakume erromaniekin, emakume migratzaile eta errefuxiatuekin eta prostituzioan aritzen diren eta genero-indarkeria jasan duten emakumeekin lan egiten duten GKEek azpimarratu dute ez dagoela zerbitzu espezializaturik emakume horien beharrak behar bezala asetzeko.

147. Eskualde mailan eskuragarri dauden zerbitzuei buruzko datuak DERA sisteman jasotzen dira, eta 2020an eguneratu ziren azken aldiz.

148. Ikus 15. artikulua, Profesionalen prestakuntza.

149. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

150. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

151. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

¹⁵² Gabezia hori hainbat faktoreren ondorio da, besteak beste, baliabide falta, langileak interseksionalitatearen, interpretazioaren eta kultura-bitartekarien arloan ez trebatzea. Talde horietako emakumeak zerbitzu espezializatuera iristea zailtzen duen beste oztopo bat sarritan diskriminazio-arrazoietako bati erantzuten dioten zerbitzuetara bideratzen direla da, hala nola desgaitasuna, sexu-orientazioa edo errefuxiatuak izatea, emakumeen aurkako indarkeriaren biktima gisa dituzten premiak behar bezala kontuan hartu gabe. Zehazki, GREVIOk honako informazio hau jaso zuen: asiloa eskatzen duten emakumeak eta errefuxiatuak oso gutxitan bideratzen dituzte indarkeriaren biktima diren emakumeentzako zerbitzu espezializatuera, genero-indarkeriari aurre egin behar diotenean. Kezkagarria da hori; izan ere, badirudi errefuxiatuentzako zerbitzuek ez dutela emakumeen aurkako indarkeria detektatzeko eta emakume horiei laguntza espezializatu egokia emateko gaitasunik.¹⁵³

111. GREVIOk pozik ikusten du emakumeen aurkako indarkeriaren biktimek aholkularitza juridikoa jasotzeko aukera dutela, bai zerbitzu espezializatuen esparruan, bai Delituen Biktimei Laguntzeko Bulegoen bitartez. Bulego horiek prozedura osoan zehar biktimei informazioa eta aholkularitza juridikoa emateaz arduratzen dira, baita biktimak kargurik aurkeztu ez badu ere. GREVIOk ospatzen du 2022an protokolo bat argitaratzea Delituen Biktimei Laguntzeko Bulegoek zerbitzu sozialei eta espezializatu autonomikoei genero-indarkeriaren biktimei arreta eta deribazioa emateko.¹⁵⁴

112. **GREVIOk neurri gehigarriak hartzera animatu ditu Espainiako agintariak, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztien biktima diren emakumeek, EMG eta ezkontza behartua barne, laguntza-zerbitzu espezializatu irisgarriak eta kalitatezkoak benetan eskura izan ditzaten bermatzeko. Hori egitean, neurri espezifikoak hartu behar dira bermatzeko diskriminazio interseksionala jasateko arriskuan dauden edo diskriminazio horren eraginpean dauden emakume eta neskatok sistematikoki bideratzen direla emakumeen aurkako indarkeriaren biktima gisa dituzten premiei erantzuten dieten eta etxeko indarkeriaren biktimentzako harrera-zentroetara sarbidea duten laguntza-zerbitzu espezializatueta.**

4. Sexu-indarkeriaren biktimei laguntzea (25. artikulua)

113. Istanbulgo Hitzarmenaren 25. artikuluan arabera, alderdiek zerbitzu holistikoak eman behar dizkiete sexu-indarkeriaren biktimei, berehalako arreta medikoa eta traumatizazio laguntza barne, auzitegiko azterketekin batera, bai eta aholkularitza psikologikoa eta epe labur eta luzerako terapia ere, biktima sendatzen dela bermatzeko. Zerbitzu horiek behar bezala prestatutako eta espezializatutako langileek eman behar dituzte, biktimen premiei erantzuteko; ahal dela, bortxaketagatiko krisi-zentroetan edo sexu-indarkeriako kasuak deribatzen zuten zentroetan. Zentro horiek herrialde osoan ezarrita daude, erraz eskuratzeko moduan. Zentro horietako bat sortzea gomendatzen da 200.000 biztanleko.¹⁵⁵

114. GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean adierazi zen bezala, Espainiak sexu-indarkeriaren erreferentzia-zentroak eta bortxaketagatiko krisi-zentroak ditu eskualde gutxi batzuetan; bikote-indarkeriaren biktimentzako zerbitzuek, berriz, sexu-indarkeriaren biktimei ere lagundu diete. Hala ere, erreferentziazko ebaluazio-txostenean, GREVIOk adierazi zuen kezkatuta zegoela sexu-indarkeria bideratzeko zentroen eta bortxaketagatiko krisi-zentroen kopuru mugatuagatik. Beraz, oso pozik hartu du 2021ean iragarritako agintari nazionalen plana, sexu-indarkeriaren biktimentzako 24 orduko laguntza integraleko zentroak sortzeko eskualde eta probintzia guztietan.¹⁵⁶ GREVIOri jakinarazi zaio zentro horiek 2024aren amaiera baino lehen sortuko direla, eta Europar Batasunaren Coví osteko berreskurapen-funtsen kargura finantzatu direla. 16 urtetik gorako emakume eta neskatuentzako zerbitzuek laguntza psikologikoa, juridikoa eta soziala eskainiko diete sexu-indarkeriaren biktimei, bai aurrez aurre, bai telefonoz edo online, sexu-indarkeriaren arloan dauden erreferentziazko zentro batzuen ereduari jarraituz.¹⁵⁷ Lankidetzaproketoetan oinarritutako beste profesional batzuek bideratzea zerbitzu horietako zati garrantzitsu bat izango da, baina xehetasunak oraindik garatzeke daude. GREVIOk interes handiz ikusi du 2023an jada horrelako zentroak sortu direla zenbait eskualdetan.¹⁵⁸

152. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

153. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

154. Ikus www.mjusticia.gob.es/es/ciudadania/victimas/oficinas-asistencia-victimas.

155. Istanbulgo Hitzarmenaren azalpen-txostena, 142. atala.

156. «Espainiak babesten zaitu» planaren barruan 52 zentro sortuko dira.

157. Madrilgo Pilar Estebañez zentroa, esaterako.

158. Kantabria eta Euskadi.

115. GREVIOk adierazi du zentroak sortzeko prozesuan eskualdeko agintariak gai garrantzitsu batzuei egin behar dietela aurre, hala nola zentro berriek emandako zerbitzuak dauden laguntza-zerbitzuekin koordinatzeko beharrari eta zerbitzuak lurralde-berezitasunetara egokitzeko beharrari, hala nola biztanleria-dentsitate txikiko landa-eremuetara. Gainera, GREVIOren ustez, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoarekin bat etorritik, sexu-indarkeriari laguntzeko zentro espezializatuek batez ere larrialdiko laguntza eman behar dute, eta biktimak osoki sendatzeko zerbitzuek, berriz, epe ertain eta luzera laguntzeko aukera eman behar dute. Sexu-indarkeriaren biktimei epe laburrean eta luzean aholkularitza eta laguntza psikologikoa jasotzeko aukera bermatzearen garrantzia gogorarazi nahi du. Horregatik, GREVIOren ustez, garrantzitsua da zentro sortu berriei epe luzeagoko laguntza ematea, etorkizun handiko jardunbideen adibideei jarraituz.¹⁵⁹ Hori ez denean kasua, adierazi du garrantzitsua dela epe luzeagoko laguntza jasotzeko aukera bermatzea, laguntza psikologikoa barne, eta traumetarako, zerbitzu horiek eskaintzen dituzten erakundeekiko lankidetzak-akordioen bidez.

116. Gainera, GREVIOri jakinarazi zaio oraindik ez dela sartu sexu-indarkeriaren biktimak ofizialki aitortzeko sistemarik, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren arabera. Lege-neurri berriak behar dituen 10/2022 Lege Organikoaren beste elementu bat sexu-indarkeriaren biktimei doako laguntza juridikoa ematea da. 10/2022 Lege Organikoaren arabera, informazio hori prozeduraren hasieratik eman behar da, eta bortxaketagatiko krisi-zentro berriek eman behar dute. GREVIOk funtsezkotzat jotzen du ospitaleekin, guardiako zerbitzu mediko eta kirurgikoekin, farmaziekin eta segurtasun-indar eta -kidegoekin lankidetzak-protokoloak diseinatzea, sexu-indarkeriaren biktima diren emakumeak bortxaketagatiko krisi-zentroetara berehala bideratzen direla bermatzeko. Azkenik, azpimarratu du garrantzitsua dela zentro horiek diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden emakumeei laguntza egokia emateko beharrezko baliabideak eta gaitasuna izatea bermatzea, bereziki desgaitasun fisikoa edo intelektuala duten emakumeei, emakume migratzaile eta errefuxiatuei edo prostituzioan aritzen diren emakumeei, sexu-indarkeriaren aurrean oso kalteberak baitira.

117. **Sexu-indarkeriaren biktimei laguntza espezializatua emateko sare integral bat sortzeko egindako ahaleginak pozik hartuta, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu honako hau bermatzera:**

- a. **sexu-indarkeriaren biktima guztiak eskura izatea osasun-arreta eta berehalako eta epe luzean aholkularitza eta laguntza psikologikoa, biktimei laguntza sentikorra eta traumari buruzko informazioa eskaintzen dieten profesional kualifikatuek emana;**
- b. **sexu-indarkeriaren biktimak ofizialki aitortzeko sistema irisgarri eta harmonizatu bat diseinatzea;**
- c. **diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden emakumeen premia bereziak eta landa-eremuetan bizi diren emakumeek zerbitzu horiek benetan eskura izatea erabat kontuan hartzea.**

C. Zuzenbide substantiboa

118. Istanbulgo Hitzarmenaren V. kapituluak zuzenbide substantiboarekin lotutako xedapen batzuk biltzen ditu, bai zuzenbide zibilaren eremuan, bai zuzenbide penalaren eremuan. Xedapen horien helburua da beharrezko lege-esparrua sortzea, emakumeak eta neskak biktimizatzen jarrai ez dadin, eta legea betearazteko ardura duten erakundeek esku-hartze eta prozesamendu gogorra izango dutela bermatzea. Atal honek zuzenbide substantiboaren eremuan hitzarmenaren xedapen jakin batzuei dagokienez lortutako aurrerapenak ditu ardatz, bereziki zaintzari, bisita- eta segurtasun-eskubideei buruzko 31. artikulua eta emakumearen aurkako indarkeria-kasuetan gatazkak konpontzeko edo kondenak ezartzeko nahitaezko prozesu alternatiboak debekatzeari buruzko 48. artikulua.

1. Zaintza, bisita-eskubideak eta segurtasuna (31. artikulua)

119. Tratu txarren aurrekariak dituzten familiekiko zaintzari eta bisita-erregimenari buruzko erabakiek interes desberdinen arteko oreka zaindua eskatzen dute. Istanbulgo Hitzarmenaren 31. artikulua bermatu nahi du Hitzarmenean jasotako indarkeria-intzidenteak, bereziki etxeko

indarkeria, zaintza- eta bisita-eskubideei buruzko erabakietan kontuan hartzen direla, eskubide horiek baliatzeak biktimaren

159. Adibidez, sexu-erasoen biktimentzako krisi-zentroak Asturiasen: <https://iam.asturias.es/violencia-de-genero/centro-de-crisis-para-victimas-de-agresiones-sexuales>.

edo seme-alaben eskubideei eta segurtasunari kalterik egiten ez diela bermatzeko. Xedapen horrek zuzenean laguntzen du agintariengan konfiantza izan dezaten, banantzearen ondorengo tratu txarren aurkako funtsezko babesa eskaintzen baitu.¹⁶⁰

120. Erreferentziazko ebaluazio-txostenean, GREVIOk ikusi zuen Espainiako ordenamendu juridikoak aukera ugari eskaintzen zituela tratu txarrak ematen zituzten gurasoen guraso-ahala etetea, mugatzea edo arautzea, baina praktikan erabilera mugatua izan zela. Halaber, bere kezka larria adierazi zuen prozedura judizialetan maiz erabiltzen delako gurasoen alienazio-sindromea. Horrenbestez, GREVIOk pozik ikusten du erreferentziazko ebaluazio-txostenetik agintariak neurri gehigarriak hartu izana zaintzari eta bisita-eskubideei buruzko erabakietan haurren eta haien amen segurtasuna hobetzeko, etxeko indarkeriaren aurrekariak dituzten kasuetan. Bereziki ondo hartzen ditu Haurrak Babesteko 8/2021 Lege Organikoaren xedapenak, zaintza- eta bisita-eskubideak eteteko printzipioa ezartzen dutenak haurrak etxeko indarkeriaren eraginpean egon diren kasuetan, zigor-prozedura bat hasi denean edo indarkeria horren zantzu oinarrituak daudenean, salbu eta haurren interes gorenak zaintza- eta bisita-eskubideak mantentzea eskatzen duenean.¹⁶¹ Praktikan, lege-aldaketa horrek esan nahi du epaileek justifikatu egin behar dutela zaintza- eta bisita-eskubideak ez eteteko edozein erabaki, seme-alabek gurasoetako batek bestearen aurka indarkeria jasan dutenean. Gainera, legeak aurreikusten du epaileak haurrak entzun behar izatea kontu guztiei dagokienez, zaintzari eta bisita-araubideari buruzkoak barne.¹⁶²

121. GREVIOk pozik ikusten du legearen zuzenketa hauek indarrean jarri zirenetik babes aginduen testuinguruan zaintza eta bisita eskubideak eteten dituzten erabakien kopurua nabarmen handitu dela. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak emandako zifrek adierazten dutenez, 2023an 4.026 ebazpen eman ziren bisita-erregimena eteteko (2021ean, berriz, 2.008), eta 2.411 ebazpenek zaintza eta jagoletza etetea erabaki zuten (2021ean, 1.470).¹⁶³ GREVIOk dakienera arte, ez dago daturik zaintza etetera daramaten erabakien kopuruari eta prozedura zibilen testuinguruan hartutako bisita-eskubideei buruz.

122. GREVIOko zenbait solaskidek azpimarratu zuten, hala ere, adingabeak babesteko 8/2021 Lege Organikoak paradigma aldatu zuen arren, bisita-eskubideak maiz ordenatzen jarraitzen dutela, bereziki auzitegi zibilek, nahiz eta gurasoetako batek bestearen aurkako indarkeria-aurrekariak izan. Praktikan, badirudi eten egiten direla, batez ere, bikotekidearen aurkako indarkeriagatik emakumeek prozedura penal paraleloak hasi dituzten kasuetan, baina ez hainbeste salaketa penalik aurkeztu ez den kasuetan, baina oraindik ere etxeko indarkeriaren aurrekariak azaltzen edo alegatzen direnetan, dibortzio-prozeduren testuinguruan, adibidez.¹⁶⁴ GREVIO bereziki kezkatuta dago bisita-eskubideak batzuetan epaile zibilek ezartzen dituztela adierazten duen informazioarekin, babes-aginduak daudenean edo guraso bortitz baten kondena lortu denean.¹⁶⁵ Testuinguru horretan, GREVIOk kezka handiz ikusten du 2024ko urtariletik maiatzera bitartean zazpi haur hil zituztela Espainian, amaren aurkako genero-indarkeriaren testuinguruan; 2022an, bi, eta 2023an, bi.¹⁶⁶

160. Aipatzekoa da *Bizdîga c. Moldaviako Errepublika* auzian (15646/18 demanda, 2023ko urriaren 17koa), Giza Eskubideen Europako Auzitegiak adierazi zuela seme-alabak zaintzeko eta bisitatzeko eskubideei buruzko prozeduretan, etxeko indarkeriaren testuinguruan, haurren interes gorena arreata-zentroa izan behar dela, eta, beraz, indarkeria-arriskuen edo bestelako tratu txarren arriskuen ebaluazioa prozedura horien parte izan behar dela. Hori dela eta, uste izan zuen etxeko indarkeriaren uestezko historia faktore egokia eta nahitaezkoa zela, eta kontuan hartu behar zela agintari nazionalak bisita-eskubideari buruz erabakitzean egindako ebaluazioan (§ 62). *Luca v. Moldaviako Errepublika* auzian (55351/17 demanda, 2023ko urriaren 17koa), Auzitegiak ondoriotzatu zuen Giza Eskubideen Europako Hitzarmenaren 8. artikulua urratu zela, Moldaviako agintariak ez zituztelako kontuan hartu etxeko indarkeriaren intzidenteak adingabeen bisita-eskubideak zehazteko orduan.

161. Alderdiak eskatuta. Ikus Haurrak eta Nerabeak Indarkeriaren aurka Osorik Babesteko 8/2021 Lege Organikoa, Kode Zibilaren 94. artikulua eta Prozedura Kriminalaren Legearen 544 *ter* artikulua aldatzen dituenak.

162. Haurrak Babesteko 8/2021 Lege Organikoaren 11. artikulua.

163. Datuak Babesteko Kontseilu Nagusiaren urteko txosten estatistikoak 2021erako eta 2023rako, ikus: www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Datos-estadisticos/.

164. Ikus Themis, Estudio del tratamiento judicial dado a las mujeres y a sus hijas e hijos menores de edad en los procedimientos de familia en los que se constata la existencia de violencia de género, 2021.

165. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa. Ikus, halaber, Público, “Un juez ordena a una mujer que regrese a la ciudad de su maltratador para cumplir con el régimen de visitas de sus hijos”, 2024ko otsailaren 1a eta “El juzgado otorgó el régimen de visitas para el asesino de las dos niñas de Almería pese a lo que dicta la ley”, 2024ko martxoaren 18a.

166. Genero-indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritza, Genero-indarkeriaren testuinguruan hildako adingabeen estatistika, 2024. 2024an egindako bi hilketatan erasotzailearen aurkako kautelazko neurriak zeuden.

123. Indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten abokatuak eta gizarte zibileko erakundeak GREVIOri adierazi diotenez, hainbat arrazoik azal dezakete erabaki judizial askok zaintza- eta bisita-eskubideak izaten jarraitzea indarkeria-aurrekariak dituzten kasuetan, baita, kasu batzuetan, seme-alaben aurka zuzenean egindako indarkeria ere. GREVIOri behin eta berriz adierazi zaion elementuetako bat da epaileek, batez ere epaile zibilek, ez dutela etengabe prestakuntzarik jasotzen indarkeria-mota horren eraginpean egoteak hurrengan duen eragin negatiboari buruz. Era berean, ez dakite guraso-ahal partekatua erabiltzea bitarteko bat izan daitekeela etxeko indarkeriaren egileak amaren eta seme-alaben gaineko kontrola eta nagusitasuna izaten jarrai dezan, eta, beraz, bikotekidearekiko indarkeriak funtsezko faktorea izan behar duela seme-alaben zaintza eta beste guraso-eskubide batzuk zehazteko orduan. Gainera, dirudenez, familia-epaileek ez dituzte ezagutzen paraleloan hasitako prozedurak, hala nola prozesu penalak edo genero-indarkerian espezializatutako auzitegien aurreko prozedurak, eta horrek mugatu egiten du zaintzari eta bisita-eskubideei buruzko erabakietan emakumeen aurkako indarkeria erabat kontuan hartzeko gaitasuna. GREVIOk adierazi du 2022an Presidentetza, Justizia eta Gorteekiko Harremanetarako Ministerioaren Azterlan Juridikoen Zentroak gida bat eman zuela emakumearen aurkako indarkeriaren arloko prozedura penal eta zibilen eremuan koordinazioa hobetzeko, eta Justizia Ministerioak zirkular bat argitaratu zuela, Zuzenbideko profesional guztiei, bereziki familia-epaitegietan, SIRAJ sistema erabat erabil zezaten eskatzeko, beste auzitegi batek genero-indarkeriarekin zerikusia duen edozein neurriren berri izateko.¹⁶⁷ Hala ere, ez dago argi gomendio hori sistematikoki aplikatzen duten auzitegi guztiek, eta egungo sistemak etxeko indarkeria-gertakariekin lotutako erabakiak automatikoki detektatzeko aukera ematen duen.¹⁶⁸

124. Bestalde, GREVIOk pozik hartu du Adingabeak Babesteko 8/2021 Lege Organikoak ezarritako guraso-alienazioaren sindromea erabiltzeko debekua. Legegintza-neurri hori aurrerapauso garrantzitsua da bermatzeko kontzeptu hori eta lotutako beste batzuk ez direla erabiliko indarkeria-ekintzen egileei zaintza eta bisita-eskubideak emateko eta indarkeriarik gabeko gurasoari zaintza hori kentzeko.¹⁶⁹

125. Neurri garrantzitsu horiek gorabehera, GREVIOk kezkatuta jarraitzen du sindrome deritzon hori maiz aipatzen jarraitzen duten txostenen iraunkortasunarekin, hurrek gurasoekin (bortitzak) kontaktua ukatzeko azalpen gisa. Zuzeneko aipamenik egiten ez denean, antzeko nozioetara jotzen da, amak manipulatu, gehiegizko babesle edo jeloskor gisa kokatuz, edo haurren instrumentalizazioa edo «sexu-indarkeriaren gehiegizko pertzepzioa» aipatuz.¹⁷⁰ Gainera, epaileek adituen txostenetan oinarrituta hartzen dituzte erabakiak, ebaluazio psikologikoak eta bisita gainbegiratuak aplikatzeaz arduratzen diren erakundeetako langileek, aditu psikosozialek eta guraso-koordinatzaileek haien berri emandako txostenak barne.¹⁷¹ Indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten abokatuak GREVIOri jakinarazi ziotenez, txosten horiek guraso-alienazioaren sindromearen antzeko nozioei buruzkoak izaten dira maiz.

126. Ondorioz, GREVIOk kezka handiz ikusten du epaileek sarritan argudiatzen dutela haurrarentzat onena indarkeriazko gurasoekin harremana izatea dela, eta interes hori haurraren segurtasunerako egon daitezkeen arriskuen gaintik egon daitekeela. Indarkeriazko gurasoari zaintza emateko kasuen berri eman zitzaion, baita haurrak harrera-erakundeetan barneratze kasuen berri ere, ustez gurasoen eta seme-alaben arteko harremana oztopatzen duten amen eraginetik bereizteko.¹⁷² Beste kasu batzuetan, ama bikotekidearen indarkeriaren biktima izan da guraso-gaitasunak gutxiesteko, lekukotza ezesteko eta guraso-ahala

167. Justizia Ministerioa, Emakumearen aurkako indarkeriaren arloko prozedura penal eta zibilen eremuko koordinazio-irizpideei buruzko gida, 2022ko maiatza. SIRAJ sistema eremu nazionalako datu-base bat da, justizia-administrazioko letraduek elikatzen dutena. Zuzenbideko profesional guztien eta segurtasun-indar eta -kidegoen arteko koordinazioa eta informazio-trukea ahalbidetzen du, genero-indarkeriagatiko aurrekaririk edo prozedurarik dagoen adierazteko.

168. Ikus Arartekoaren urteko txostena 2022ako, 41.or. Ikus, halaber, Estatuko Fiskaltza Nagusiaren 2023rako urteko

txostena.

169. Hainbat lege autonomikok ere debeketzen dute guraso-alienazioaren sindromea erabiltzea, hala nola EAEko, Gaztela-Mantxako, Kataluniako eta Errioxako genero-indarkeriari buruzko legeek.

170. Ikus GKEaren txostena, akademiko talde batek aurkeztua, «Amen eta seme-alaben aurkako indarkeria instituzionala; guraso-alienazioaren sindrome faltsuaren aplikazioa Espainian», 2024. GREVIOk kontzeptu horiek erabiltzen zituzten zenbait erabaki judizial nazional ere eskuratu zituen.

171. Ikus, halaber, 48. artikulua, Gatazkak modu alternatiboan ebazteko nahitaezko prozesuak edo epaiak debekatzea artikulua.

172. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa. Ikus, halaber, Público, «Una niña de diez años de Pontevedra, arrancada de los brazos de su madre por el falso Síndrome de Alienación Parental», 2024ko apirilaren 8a.

erabiltzeari uzteko.¹⁷³ GREVIO oso kezkatuta dago praktika horiek biktimen aurkako indarkeriaren aurkako babes-mekanismoak itzultzen dituztelako eta bigarren mailako biktimizazio baten eraginpean jartzen dituztelako, guraso-eskubideen erabilera murrizten dutelako.¹⁷⁴ GREVIOri jakinarazitako kasu batzuetan, seme-alabak salbu edukitzen eta aitaren indarkeriatik babesten saiatzen ziren emakumeek, agintariek emandako babes-neurri egokirik ezean, kondenatuak izateko arriskua zuten, bisita-eskubidea erabiltzea arriskuan jartzeagatik.¹⁷⁵

127. Testuinguru horretan, GREVIOk pozik hartu du agintari nazionalak lantalde bat sortu izana emakumeen aurkako «indarkeria instituzionalari» buruz, lehen aipatutako gaiei heltzeko, eta horrek erakusten du gero eta ulergarriagoa dela bikoteko indarkeriaren izaera integrala. GREVIOk ohartarazi nahi du banantzearen ondoren familia-zuzenbideko prozedurak beste abusu batzuk egiteko erabil daitezkeela, eta horri gero eta gehiago deitzen zaio auziagatiko abusua. Hori etxeko indarkeriaren etengabeko alderdi bat da, eta garrantzitsua da alderdi interesatu guztien ezagutza eta esperientzia bateratzea, emakumeen eskubideen GKEak, laguntza-erakunde espezializatuak eta arlo horretan esperientzia duten abokatuak barne.

128. Gainera, GREVIOk informazio kezkarria jaso zuen ikuskatutako bisitaldietarako instalazioen funtzionamenduari buruz («familia-elkargune» ere esaten zaie), eta kezka hori nabarmendu zen erreferentziako ebaluazioan.¹⁷⁶ Zentro horietako gehienak GKEek kudeatzen dituzte, eta GKE horietako langileek oraindik ez dute prestakuntzarik funtsezko alderdiei buruz, hala nola bikote-indarkeriaren dinamikari buruz, erasotzaileek bisita-eskubideak bidegabe erabiltzeko aukerari buruz ama-seme-alaben gaineko kontrola eta indarkeria erabiltzen jarraitzeko, eta desegokitasunari eta oinarri zientifikorik ezari buruz, hala nola gurasoek gurasoekin harremanak izateko duten sindromea edo haiekiko beldurra azaltzeko. GREVIOren erreferentziako ebaluazio-txostenean azpimarratu zen bezala, indarkeriaren biktima diren emakumeei laguntzeko zerbitzu espezializatuekiko koordinazioa eta trukeak eskasak dira etengabe; hori dela eta, ikuskatutako bisita-zentroetako langileek ez dute ezagutzen kasu partikularren bilakaera, eta arriskuak ebaluatzeko edozein prozedura dinamikotatik kanpo geratzen dira. Gainera, GREVIOri jakinarazi zitzaion familia-elkarguneek ez zutela ikuskapen judizialik egin erabaki judizialen aplikazioari buruz, bisita-eskubideei buruzkoak barne, hainbat eskualdetan ez baitzen erregulatu erakunde horien eta auzitegien arteko komunikazioa.¹⁷⁷ Azkenik, GREVIOri jakinarazitako informazioak adierazten du sarritan ez dutela funts nahikorik eta gainezka daudela, batez ere Adingabeak Babesteko 8/2021 Lege Organikoa indarrean sartu ondoren ikuskatutako bisitak agintzen dituzten erabakiak nabarmen handitu direlako. Egoera horrek itxaron-zerrenda luzeak sortzen ditu ikuskatutako bisitetara sartzeko. Landa-eremuetan, familia-elkarguneak urriak direnez, emakumeek eta haurrek distantzia luzeak egin behar izaten dituzte bisita horiek agintzen dituzten erabaki judizialak betetzeko.

129. GREVIOren ustez, zaintza eta bisita-eskubideak etxeko indarkeriaren aurrekariak behar bezala kontuan hartu gabe eta haurrentzat eta haien amentzat dauden segurtasun-arriskuen ebaluazio nahikorik gabe antolatzeak ez ditu betetzen Istanbulgo Hitzarmenaren 31. artikuluko baldintzak. Gogoratu guraso batek bestearen aurka eragindako indarkeria-istiluek ondorio larriak dituztela haurrengan. Indarkeria-mota horrekiko esposizioak beldurra sortzen du, traumak eragiten ditu, haurren garapenari kalte egiten dio eta indarkeria psikologikoaren modutzat hartzen da.¹⁷⁸ Azpimarratu nahi du, halaber, gurasoen alienazio-sindromea etengabe erabiltzeak areagotu egiten duela emakumeen eta haien seme-alaben aurkako indarkeria ezkutatzeko eta oharkabean pasatzeko arriskua, ez baitu kontuan hartzen etxeko indarkeriaren genero-izaera eta haurren ongizatearen funtsezko alderdiak. Bere ustez, praktika jarraitu hori ez dator bat Espainiako agintariek azken urteotan emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko egindako ahalegin garrantzitsuekin, eta, bereziki, sistema judizialean indarkeriaren biktima diren emakumeen konfiantza handitzeko egindako ahaleginekin. Horrenbestez, 2020tik aurrera

Espainiako agintariek emakumeen aurkako indarkeria-intzidenteak zaintza- eta bisita-eskubideei buruzko erabakien testuinguruan benetan kontuan hartzen direla bermatzeko hartutako neurriak goraipatzen dituen bitartean, ezinbestekotzat jotzen du aipatutako lege-xedapen berrien aplikazioaren

173. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

174. Ikus, halaber, Giza Eskubideen Europako Auzitegia, *I.M. eta beste batzuk Italia* (2022ko azaroaren 10eko 25426/20 demanda).

175. Ikus GKEaren txostena, akademiko talde batek aurkeztua, 2024.

176. Bisita gainbegiratuak antolatzea eskualdearen eskumena da.

177. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, Arartekoaren urteko txostena 2023rako, 198. or.

178. Ikus NBEko Haurren Eskubideen Batzordea, 13. ohar orokorra, 2011ko apirilaren 18an onartua, 21.e paragrafoa, CRC/C/GC/13.

ebaluazio zehatza egitea, baita epaile zibilek ere, praktikan dauden hutsuneak eta legea erabat betetzen dela bermatzeko moduak identifikatzeko.¹⁷⁹

130. Espainiako agintariek zaintza- eta bisita-eskubideen arloan hartutako lege-neurri garrantzitsuak asebetz, GREVIOk biktimen eta haien seme-alaben segurtasuna bermatzeko ahaleginetan jarraitzea animatzen ditu:

- a. indarkeria-urrekariak dituzten gurasoen banantze-kasuetan epaileak zaintza- eta bisita-eskubideak kentzera behartzen dituzten lege-xedapenei buruzko praktika judiziala zehatz-mehatz berrikustea, egungo praktika Istanbulgo Hitzarmenaren 31. artikuluan xedatutakoarekin bat datorren zehazteko;
- b. indarkeriaren biktima diren emakumeen bigarren mailako biktimizazioa prebenitzeko ahaleginak areagotuz, biktimei errua botatzea saihestuz, biktimak gutxietsiz eta/edo haien erantzukizunak puztuz, eta seme-alabak erretiratzeko edo tratu txarrak ematen ez dituzten gurasoen guraso-eskubideak mugatzeko jardunbideari amaiera emanez, guraso-alienazioaren sindromea edo antzeko kontzeptuak izenekoan oinarrituta;
- c. auzitegi zibilen eta penalen arteko erakundeen arteko lankidetzeta eta informazio-trukea indartzeko neurriak areagotzea;
- d. erabakitako neurriak hartzea ikuskatutako bisita-zentroek baliabide egokiak dituztela, haurren eta haien amen segurtasunean zentratzen direla eta emakumeen bigarren mailako biktimizazioa saihesten dutela bermatzeko.

2. Gatazkak modu alternatiboan ebazteko nahitaezko prozesuak edo epaiak debekatzea (48. artikulua)

131. Istanbulgo Hitzarmenaren 48. artikulua 1. paragrafoak alderdiei exijitzen die gatazkak konpontzeko edozein prozesu alternatibotan nahitaez parte hartzea debekatzea, bitartekaritza eta adiskidetzeta barne, hitzarmenean emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiei dagokienez. Xedapen hori printzipio honetatik eratortzen da: emakumearen aurkako indarkeria botere-harreman desorekatuen adierazpena da, eta indarkeria horren biktimak ezin dira inoiz sartu gatazkak erasotzailearekin berdintasunean konpontzeko prozesu alternatiboetan. Indarkeria-mota horren birprivatizazioa saihesteko eta biktimak justizia bila dezan ahalbidetzeko, Estatuaren erantzukizuna da kontraesaneko prozedura judizialeterako sarbidea erraztea, zigor-xedapen sendoetan eta xedapen zibiletan oinarrituta.

132. Hasierako ebaluazio-txostenean, GREVIOk goraipatu egin zuen bitartekaritza esplizituki debekatuta egotea bikotekideen arteko indarkeria-kasuetan, bai prozedura zibiletan, bai penaletan, baldin eta ikerketa penal bat abian bazegoen edo zigor-arloko epai bat eman bazen. Hala ere, bitartekaritzak familia-zuzenbidean dituen arriskuak aipatu ditu, dibortzio-kasuetan proposa baitaiteke, eta bikotean indarkeria-esperientzia erakutsi ez duten emakumeak bitartekaritzan inplikatzeko eragin dezake, harremanaren menderatze- eta abusu-historia aztertu gabe. GREVIOk atsekabetuta ikusi du kezka horrek bere horretan dirauela, ustez ez dagoelako prozedura sistematikorik familia-zuzenbideko prozeduretan etxeko indarkeria kasuak detektatzeko. Egoera horretan dauden emakumeek ere parte har dezakete akordio informaleko prozesuetan, nahiz eta bitartekaritza-prozesu batean sartzeko moduan ez egon, erasotzailearen maila berean.¹⁸⁰ GREVIOk gogorarazi du biktimen eta tratu txarrak ematen dituzten artean adiskidetasunezko

akordio edo konponketak egitea iradokitzen duten jardunbideak, biktimentzat emaitza negatiboak ekar ditzaketen ezezkoekin, nahitaezko bitartekaritzaren baliokideak izan daitezkeela (ia nahitaezko bitartekaritza).¹⁸¹ Gainera, banantzearen ondoren auzi zibiletarako konponbide bideragarriak bermatzearen garrantzia onartzen duen arren, eta elkarrekin lortutako konponbide onargarriak prozedura judizial luzeak baino hobeak izan daitezkeela onartzen duen arren, GREVIOk azpimarratzen du etxeko indarkeriaren biktima diren emakumeak ez direla sartzen bitartekaritza-prozesuetan erasotzaileekin baldintza berdinetan. Horrenbestez, adierazi du beharrezkoa dela bermatzea epaileek prozedura zibiletan egiten duten

179. Emakumearen Aurkako Indarkeriaren Aurkako Koordinazio Unitateak legegintza-esparru berriaren aplikazioaren lehen ebaluazioa egin du, 2021eko bigarren seihilekoan emandako 1 060 babes-agindu biltzen dituen.

180. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

181. GREVIOren erreferentziako ebaluazio-txostenen Tarteko Berrikuspen Horizontala, 411-412 atalak eta GREVIOk Alemaniari buruz egindako erreferentziako ebaluazio-txostena, 286. atala.

bitartekaritza-eskaintza oro indarkeria-aurrekariak antzemateko prozesu sendo baten ondoren egingo dela, eta eragindako biktimen erabateko oniritziarekin eta baimen informatuarekin.

133. Gainera, GREVIO kezkatuta dago guraso-koordinatzaileen sistema gero eta gehiago erabiltzen delako. Eskualde askotan eskualdeko agintariek sortu dituzte, «gatazka handiko banantze-prozesuan» dauden familiei laguntza emateko, erabaki judizialak aplikatzerakoan. Prozesu hori legez araututa ez badago ere, badirudi bere helburua neurri judizialen betearazpena gainbegiratzea dela, gomendioak emanez eta erabaki judizialak adostasun-espíritu batean aplikatzeko neurriak hartuz, gatazka-egoerek haurrengan duten eragina arintze aldera.¹⁸² GREVIOk adierazi du erabaki judizialek gurasoen koordinazioa behartzen dutela maiz, baita zaintzari eta bisita-erregimenari buruzko erabakiak aplikatzeari dagokionez ere.¹⁸³ Azpimarratu nahi du «oso gatazkatsutzat» hartzen diren harremanek askotan salatu gabeko bikote-indarkeria ezkututzen dutela. Guraso-koordinatzaile askok emakumeen aurkako indarkeriari buruzko prestakuntzarik ez dutela ematen duenez, askotan ez dira gai abusu-egoerak eta botere-harreman desberdinak detektatzeko. Gainera, GREVIOri jakinarazi zitzaion guraso-koordinatzaileek maiz erabiltzen zituztela guraso-alienazioaren sindromearen antzeko nozioak.¹⁸⁴ Familia-koordinazioa erregulartasunez proposatzen dela dirudenez, GREVIOri kezka sortzen zaio salatu gabeko edo antzeman gabeko bikote-indarkeriaren biktima diren emakume asko prozesu horietan sartu ahal izatea, erabateko eta informatutako baimenik gabe, eta hori ebazpen judizialen betearazpenaren zati gisa ia derrigorrezkoa den bitartekaritza bat ezartzearen baliokide izatea. Prozesu hori legez araututa ez egoteak ez die inolako bermerik ematen indarkeriaren biktima diren emakumeei beren eskubideak errespetatuko direla ziurtatzeko, eta Espainiako legerian irmoki ezarritako printzipio orokorra aplikatuko dela ziurtatzeko, bikotekideen arteko indarkeria-egoeretan bitartekaritza erabiltzea debekatzeari buruzkoa. Gainera, badirudi ez dela ebaluatzen guraso-koordinatzaileen lana.

134. GREVIOk kezka handiz ikusten du bilakaera hori, gainerakoan Espainiako agintariek bigarren mailako biktimizazioa murrizteko egindako ahaleginen aurka baitoa. Beraz, funtsezkotzat jotzen du gurasoen arteko koordinazioaren erabilera arautzea, emakumeen aurkako indarkeria-aurrekariak dituzten familiak prozesu horietan parte hartzera behartuta ez daudela bermatzeko. Era berean, garrantzitsua da bermatzea familia-koordinatzaileek prestakuntza sistematikoa eta egokia dutela emakumeen aurkako indarkeriarekin lotutako gaietan. Prestakuntza horrek hainbat gai hartu behar ditu bere baitan, hala nola etxeko indarkeriaren izaera eta dinamika, alderdien arteko botere-harreman desberdinak ezkontideen arteko harreman gatazkatsu hutsarekin kontrajarrita, eta emakumeen aurkako indarkeriak haurrengan dituen ondorio negatiboak. Tratu txarrak detektatzeko duen gaitasuna handitzea izan behar du helburu.¹⁸⁵

135. GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak beharrezko neurri guztiak hartzera, familia-zuzenbideko prozeduretan gauzatutako bitartekaritza-prozedurak etxeko indarkeriaren aurrekariak dituzten kasuetan ia nahitaezko bitartekaritza ez direla bermatzeko. Horretarako, besteak beste, honako hauek egin beharko lituzkete:

- a. familia-zuzenbideko prozesuetan epaileek eta bitartekariak etxeko indarkeria sistematikoki hautematen dutela bermatzeko detekzio-mekanismoak ezartzea;**
- b. babes egokiak ezartzea indarkeriaren biktima diren emakumeen adostasun askea**

eta informatua bermatzeko borondatezko familia-bitartekaritzako prozesu guztietan, eta prozesu horiek biktimen eskubideak, beharrak eta segurtasuna erabat errespetatzea bermatzeko.

136. Gainera, GREVIOk Espainiako agintariei eskatzen die neurriak har ditzatela familia-koordinazioko sistema arautzeko, bereziki bermatzeko ez dela derrigorrezkoa bikotean indarkeria-aurrekariak dituzten kasuetan, eta familia-koordinazioko prozesuak aldizka ebaluatzeko sistema bat ezar dezatela.

182. Ikus Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren 2022ko ekainaren 8ko prentsa-oharra: «Eskualdeko familia-epaitegietan guraso-koordinatzailea ezartzea aztertzen ari dira».

183. Nafarroako Foru Komunitateko legean baino ez da jasotzen.

184. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

185. Ikus 15. artikulua, Profesionalen prestakuntza.

D. Ikerketa, epaitzea, prozesu-zuzenbidea eta babes-neurriak

137. Emakumeen aurkako indarkeria-ekintza guztien kontu emateko, erantzun egokia eman behar dute legea betearazteko ardura duten erakundeek eta zigor-arloko justiziaren sektoreak. Istanbulgo Hitzarmenaren VI. kapituluak hainbat neurri ezartzen ditu ikerketa penalak, auzipetzeak eta kondenak bermatzeko, emakumeen eta nesken indarkeria-esperientziak balidatzeko, bigarren mailako biktimizazioa saihesteko eta prozeduraren fase guztietan babesa eskaintzeko. Atal honetako xedapenak funtsezkoak dira genero-indarkeria jasateko arriskua duten edo indarkeria hori jasan duten emakume eta neska guztiei babesa eta justizia eskaintzeko.

1. Betebehar orokorrak (49. artikulua) eta berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa (50. artikulua)

138. Emakumeen aurkako indarkeriari erantzun egokia emateko funtsezko printzipioetako bat ikerketa eta prozesu judizial azkar eta eraginkorrak egitea da. Ikerketa eta prozesu horiek mota horretako delituak genero-ikuspegitik ulertzea izango dute oinarri, eta biktimaren eskubideak kontuan hartuko dituzte fase guztietan. Ordena-indarrek edo botere judizialak ez diete lehentasunik ematen emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren intzidenteei, eta horrek erasotzaileen zigorgabetasuna areagotzen du, eta gizartean indarkeria-mota hori «onargarria» delako ideia okerra indartzen du.¹⁸⁶ Emakumeen aurkako indarkeriako eta etxeko indarkeriako intzidenteei lehentasun txikia ematearen ondorio bat ikerketak eta prozesu judizialak hasteko atzerapenak dira, eta horrek, aldi berean, bizi-frogak galtzea eta biktimak indarkeria errepikatzeiko arrisku handiagoa izatea ekar dezake. Arrazoi horiek direla eta, hitzarmenaren 49. artikulua aldeei exijitzen die ikerketak eta prozedura judizialak bidegabeko atzerapenik gabe egingo direla bermatzeko, eta, aldi berean, biktimen eskubideak errespetatzeko prozesu horien fase bakoitzean. 50. artikulua are gehiago indartzen ditu betebehar horiek, legea betearazteko ardura duten erakundeek azkar eta egoki erreakziona dezaten eskatzen baitu emakumearen aurkako indarkeria-kasuetan, bereziki biktimei berehalako babesa eskainiz eta indarkeriaren prebentzian parte hartuz. GREVIO txostenen ardatza 50. artikulua zigor-arloko justizia-prozesuaren funtsezko faseetan aplikatzea da, bereziki salaketa, ikerketa, epaitzea eta kondena, horiek guztiek modu erabakigarrian laguntzen baitute biktimek laguntza, babesa eta justizia jasotzen dutela senti dezaten.

a. Salaketa, berehalako erantzuna eta ikerketa segurtasun-indarren aldetik

139. GREVIOk atsegin handiz ikusten du Espainiako segurtasun-kidegoetan jarduten duten genero-indarkeriako unitateek are gehiago zabaldu dutela beren prestakuntza eta espezializazioa, GREVIOren erreferentziazko ebaluazioan aurretik ere goraipatu izan dena.¹⁸⁷ Garai hartako txostenean, ordea, GREVIOk hutsuneak deitoratu zituen sexu-indarkeria kasuei erantzuteko gaitasunari dagokionez. Beraz, etorkizun handikoa da, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa onartu ondoren, sexu-indarkeriari buruzko prestakuntza gehigarria ematen hastea legea

betearazteko ardura duten funtzionarioen artean. 2022an sexu-indarkeriari buruzko prozedura operatibo normalizatuak hartu ziren. Agintarien arabera, sexu-indarkeriaren biktimak sistematikoki hartu behar dituzte polizia judizialean prestatutako polizia-agenteeak.

140. Gizarte zibileko ordezkariak eta arlo horretako adituek egiaztatu dute emakumeen aurkako indarkeriaren biktimgenganako ordena-indarren ikuspegiaren hobekuntza orokor nabarmena izan dela, bereziki unitate espezializatuen artean, eta benetan etorkizun handiko praktikak egin direla zenbait lekutan, eta hori pozik hartu du GREVIOk. Hala ere, polizia-agenteen erantzun desberdinek kezka sortzen dute zenbait lekutan, bereziki unitate espezializatuetaoak ez direnen artean. Badirudi gutxiagotan salatzen diren indarkeria-moduen ezagutza, hala nola behartutako ezkontzarena edo emakumeen genitalen mutilazioarena, mugatua izaten jarraitzen duela, nahiz eta azkenaldian ahaleginak egin diren polizia-agintari guztiek sexu-indarkeriaren arloan prestakuntza handiagoa izan dezaten.

141. GREVIOk adierazi du bikotekidearengan indarkeria salatzen duten kasuen kopuruak gora egin duela etengabe: 2021ean 162 848 kasu salatu ziren, 2022an 182 065 eta 2023an 199 282.

186. Istanbulgo Hitzarmenaren azalpen-txostena, 255. atala.

187. Horien artean, Polizia Nazionalea (unitate zentral espezializatu bat eta 173 lurralde-unitate, UFAM) eta Guardia Zibila (unitate zentralizatu espezializatu bat eta 269 lurralde-unitate, EMUMES).

Horrek esan nahi du emakumeen aurkako indarkeria kasuek gora egin dutela, baina sistema judizialean konfiantza handiagoa dutela.¹⁸⁸ Sexu-indarkeriaren salaketak ere gero eta ugariagoak dira, nahiz eta, oro har, oso baxuak izaten jarraitzen duten. Kezka hori identifikatuta dago GREVIOren erreferentziatzko ebaluazioan.¹⁸⁹ Salaketa-tasek gora egin duten arren, GREVIOk bere erreferentziatzko ebaluazio-txostenean adierazitako kezka berretsi du: emakumeen aurkako indarkeria-kasu asko, bereziki sexu-indarkeriakoak, ezetsi edo artxibatu egiten dira, kasu gehienetan, egindako ikerketak nahikoak ez direlako.¹⁹⁰

142. Neurriak hartu dira polizia-agintarien aurrean emakumeen aurkako indarkeriaren salaketa-mailak are gehiago areagotzeko. Adibidez, unitate espezifikokoak sortu dira Guardia Zibilean eta Kataluniako polizia autonomikoan, indarkeriaren biktima diren eta desgaitasuna duten emakumeen salaketak jasotzeko, eta informazioa zeinu-hizkuntzan ematea sustatu da. Emakume migratzaileen salaketa sustatzeko, emakumeen aurkako indarkeria-kasuetan eskuragarri dagoen babesari buruzko informazioa zabaldu da atzerriko kontsulatuetan. Protokolo bat ere jarri da martxan, asiloa eskatzen duten emakumeen eta emakume errefuxiatuen artean bikote-indarkeriaren salaketa hobetzeko.¹⁹¹ Biktimak poliziarekin harremanetan jartzeko beste tresna batzuk ere badaude, hala nola AlertCops aplikazioa. Aplikazio horrek zuzeneko kanal bat eskaintzen du ordena-indarrekin, gertaeren berri emateko, eta SOS botoi bat, larrialdietan. Gainera, GREVIOk pozik ikusten du bikote-indarkeriaren eta sexu-indarkeriaren biktima diren emakumeek zuzenean jar dezaketela salaketa ospitaleetatik.

143. Ahalegin horiek egiten ari diren arren, GREVIOk ikusten du oraindik ere eragozpenak daudela polizia-agintarien aurrean indarkeria salatu nahi duten emakumeentzat, bereziki bereizkeria interseksionala jasateko arriskuan dauden edo horren eraginpean dauden emakumeentzat. Desgaitasuna duten emakumeek irisgarritasun-arazoei aurre egin behar diete oraindik ere, eta, polizia-agententzako orientabide berriak izan arren, ez dira gai askotan modu inklusiboan komunikatzeko, edo ez dakite nola erantzun erasotzailea zaintzailea den salaketei.¹⁹² Emakume ijituek poliziarengan konfiantza falta etengabea adierazten dute, aspalditik beren aurka dituzten aurreiritziak direla eta.¹⁹³

144. Gainera, erreferentziatzko ebaluazio-txostenean emakumeen aurkako indarkeria-esperientziak salatzeko oztopo gisa identifikatutako hainbat emakume-taldek justiziara iristea eragozten dieten zailtasunei eta jarrerai aurre egiten jarraitzen dute. Adibidez, egoera irregularrean dauden emakume etorkinak deportatzeko beldur dira oraindik, izan ere, beren kasua kondena batera edo babes-agindu bat ematera iristen bada bakarrik libratuko dira pauso horretatik. Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak baldintza bera ezartzen du, GREVIOk adierazi dituen kezkek gorabehera, deportazio-salbuespenak salaketaren emaitza onargarriarekin lotuta egoteari buruz, salaketa jarri nahi duen pertsonaren kontroletik kanpoko faktore askoren mende egon baitaiteke. Gainera, legea betearazteko ardura duten funtzionario batzuen artean

aurreiritziak daude oraindik, salaketa egoitza-baimena lortzeko egiten dela orokorrean jasotzea barne.¹⁹⁴ Genero-arrazoiengatik hilketen biktimen artean emakume etorkinen proportzio handia dagoenez,¹⁹⁵ GREVIOk uste du gehiago nabarmendu beharko litzatekeela emakume etorkinei, herrialdean duten legezko egoera edozein dela ere, ordena-indarren babes eta babesa eskuratzeko aukera ematea. Azkenik, landa-eremuetako emakumeek eta neskek oztopo handiak dituzte oraindik ere salatze eta, ondoren, ordena-indarrak babesteko, isolamendu geografikoaren eta estigmatizazioaren beldurraren ondorioz. GREVIOk adierazi du Espainiako agintariak erronka horien jakitun direla eta emakume horiengana iristeko moduak aurkitzeko lanean ari direla. Adibidez, segurtasun-indarrak eta -kidegoak emakume horiengana iristeko tresna digital espezifikoak jarri dira martxan.

188. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak emandako datuak. Ikus, bereziki, genero-indarkeriari buruzko 2023ko txostenari buruzko prentsa-komunikatua, 2024ko martxoaren 20koa.

189. 2020an, 13.174 kasu erregistratu ziren, eta 2022an, berriz, 19.013. Ikus Barne Ministerioaren urteko estatistika-txostena, 2022. Epaitegiek 2023an ikertutako genero-indarkeriako kasu guztien % 1,3 baino ez ziren sexu-indarkeriari buruzkoak; ikus Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren 2023. urteko txostena.

190. Amnesty Internationalek CEDAWri 2023an egindako komunikazio baten arabera, 2017 eta 2022 artean genero-indarkeriako kasuen % 42 artxibatu edo ezetsi egin zituen botere judizialak, ikerketarik egin ez zelako. Ikus Amnistia Internazionala, Submission to the UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, 85th session, 2023ko maiatzaren 8-26.

191. 2021eko protokoloa, genero-indarkeriaren aurkakoa, asiloa hartzeko sisteman. Protokolo horren aplikazioak ACNURen laguntza du SEMilla 2022 proiektuaren bidez.

192. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

193. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

194. Ikus AIETI GKEen, Emakume Karibear eta Latinoamerikarren sarearen eta Aspacia Fundazioaren komunikazioa, 2024ko urtarrila, 17-18. or.

195. Ikus 11. artikulua, Datu-bilketa.

145. Emakumeen aurkako indarkeriari poliziak ematen dion erantzuna hobetzeko egiten ari diren ahaleginak pozik hartuz, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak legea betearazteko ardura duten agintari guztiek Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria mota guztiei, sexu-indarkeria, emakumeen genitalen mutilazioa, ezkontza behartua eta jazarpena barne, azkar, egoki eta genero-ikuspegiarekin erantzuteko beharrezkoak diren baliabideak, ezagutzak eta eskumenak izan ditzaten bermatzeko neurriak hartzera.

146. Gainera, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak legea betearazteko ardura duten erakundeei emakumeei eta neskatoei beren emakumeen aurkako indarkeria-esperientziak salatzea eragozten dien edozein faktore identifikatu eta jorratzera, bereziki emakume migratzaileen, asilo-eskatzaileen eta migrazio-egoera irregularrean dauden emakumeen esperientzietan, bai eta landa-eremuko emakumeen esperientzietan ere.

b. Ikerketa eta auzipetze eraginkorrak

147. Erreferentziazko ebaluazio-txostenean, GREVIOk deitoratu zuen biktimen deklarazioarekiko mendekotasun handiegia zegoela ikerketetan, eta hori da emakumeen aurkako indarkeria-kasuak ezestera eramaten duen faktoreetako bat, frogarik ez zegoelako. Horregatik, pozik agertu da 2021ean poliziaren jardura-protokolo berri bat argitaratu zela genero-indarkeriaren biktimekiko harremanean, «zero protokoloa» izenez ere ezagutzen dena.¹⁹⁶ Tresna berri horren bidez, polizia-agenteeek bikotean indarkeria-egoerak detektatzeko eta frogak biltzeko duten gaitasuna indartu nahi da, zigor-arloko prozesu bat hasi ahal izateko, nahiz eta biktimak salaketarik ez jarri edo erretiratu.¹⁹⁷ Polizia-agenteeek proaktiboki bilatu behar dituzte frogaiturri guztiak, baita beste pertsona batzuen testigantzak eta hain agerikoak ez diren indarkeria-zantzuak ere. Helburua da, halaber, babes egokia eskaintzea biktimei, salaketa jarri ala ez. Aurrerapen garrantzitsu hori pozik hartzen duen arren, GREVIOk deitoratu du, indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten abokatuek jakinarazi dioten informazioaren arabera, polizia-agente guztiek protokoloa sistematikoki aplikatu ez izana.¹⁹⁸ Gainera, GREVIO kezkatuta dago auzitegiko frogak jasotzeko prozesuak eragindako etengabeko arazoekin.¹⁹⁹

148. Erreferentziako ebaluazio-txostenean azpimarratzen den bezala, GREVIOk pozik ikusten du genero-indarkeriari buruzko auzitegi bereziek eta Fiskaltzaren emakumearen aurkako

indarkeriari buruzko unitate bereziek zeregin garrantzitsua betetzen jarraitu dutela emakumearen aurkako indarkeriaren jazarpenaren eraginkortasuna hobetzen eta kondena-tasak handitzen.

149. Hasierako ebaluazio-txostenean, GREVIOk azpimarratu zuen Prozedura Kriminalaren Legearen 416. artikuluan aurreikusitako aukera, hau da, emakume biktimek erasotzailearen aurka deklaratzeari uko egitea baldintza jakin batzuetan, genero-indarkeriagatiko kondenak oztopatzen ari zela.²⁰⁰ GREVIOk kezka ikusi du dispentsa hori oraindik ere emakumeen aurkako indarkeria-kasuak artxibatzeko eta erasotzaileak absolbitzeko arrazoi garrantzitsua dela.²⁰¹ Nahiz eta Haurrak Babesteko 8/2021 Lege Organikoak erreforma bat egin duen genero-indarkeriaren biktimak aitortzetik salbuetsita geratzeko aukerak mugatzeko,²⁰² biktimen % 10 inguruk eskubide horri heltzen jarraitzen du prozesuko fase desberdinetan. Hala ere, azken deklarazioaren fasean, 2021etik 2022ra bitartean deklaratzeari uko egin zioten emakumeen ehunekoak behera egin zuela ikusi zen. Profesionalen arabera, murrizketa hori lege-erreformari egotz daki.²⁰³ ITestuinguru horretan, GREVIOk kezka ikusten du biktimek dispentsaren erabilera jarraitua hainbat faktoreren emaitza dela, besteak beste, egilearekiko beldurra eta haiengan eragindako presioa, baina baita

196. 5/2021 Jarraibidea, Barne Ministerioarena, genero-indarkeriaren biktima babesgabeekin lehen harreman poliziaerako protokoloa ezartzen duena («zero protokoloa»).

197. Bikote-indarkeria ofizioz iker daiteke Espainian.

198. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

199. Ikus 20. artikulua, Laguntza-zerbitzu orokorrak, eta 51. artikulua, Arriskuen ebaluazioa eta kudeaketa.

200. «Dispentsa» esaten zaio.

201. Estatuko Fiskaltza Nagusia, 2023ko urteko txostena.

202. Adingabea Babesteko 8/2021 Lege Organikoak baztertu egiten du zenbait egoeratan deklaratzetik salbuetsia izateko aukera, prozesu penaletan desgaitasuna duten haurren eta haurren babesa bermatze aldera. Ikusi Prozedura Kriminalaren Legea aldatzeko azken xedapenetatik lehena, 1882ko irailaren 14koa.

203. % 10etik % 5,5era; Genero Indarkeriaren Fiskaltzak emandako zifrak.

prozedura luzeetan behin baino gehiagotan deklaratzeko exigentzia ere. Gainera, kezka handiz erreparatzen die bere hasierako deklarazioa autoakusazioak aurkeztuz edo arazo psikologikoak aipatuz aldatzen duten emakumeengandik jasotako jarraibideei, bere testigantza jada legez eman ezin denean.²⁰⁴ Lekukotza faltsuagatiko prozeduren aurrean jartzean, esperientzia horiek larriki ahulduko dute biktimek justizia penalaren sisteman duten konfiantza eta justizia eta erreparazioa lor dezaketen konfiantza. Testuinguru horretan, GREVIOk aitortzen du agintari fiskalak jakitun direla kezka horretaz eta kezka horri aurre egiteko egindako ahaleginez. Bat dator agintari fiskalen iritziarekin, egoera hori konpontzeko konponbideak aurkitu behar direla uste baitute, baita legegintzako neurri egokien edo bestelakoen bidez ere. Horrek berekin ekar lezake frogan bilketa hobetzea, biktimaren lekukotasunik gabe ere epaitzea ahalbidetzeko, bai eta prozedura judizialtan lekukotza ematen duten emakumeei babes-neurri eraginkorrak ematea ere.²⁰⁵

150. GREVIOk deitoratu egiten du, halaber, bikote-harremanetan «indarkeria ohiko moduan erabiltzeagatik»²⁰⁶ epaitutako kasuen ehuneko txikia, tratu txar psikologiko edo fisikoak behin eta berriz egitea barne hartzen duena, antza denez, delitu horietarako frogak biltzeko zailtasunak daudelako. Aitortzen du agintariak kontzientziatu egiten direla delitu horien ikerketa eta jazarpena hobetu beharraz, eta hori lehen urratsa dela, eta jarraipena egin behar zaiola, etxeko indarkeriaren oinarrian dagoen indarkeria-mota horri ematen zaion erantzuna hobetzeko.²⁰⁷

151. Azkenik, GREVIOk arreta handiz hartu du kontuan genero-indarkerian espezializatutako auzitegiak eta unitate fiskal espezializatuak, gehienak hirietan daudenak, landa-eremuetan bizi diren indarkeriaren biktima diren emakumeei hurbiltzeko hartutako neurri buruzko informazioa.²⁰⁸

152. **GREVIOk neurri berriak hartzeko eskatu die Espainiako agintariei:**

- a. ikerketan zehar biktimizazio sekundarioan laguntzen duten faktore legegileak eta prozesalak identifikatzea eta jorratzea;
- b. genero-indarkeriako kasuetan higadura eragiten duten faktoreei buruzko ikerketa sakona abiaraztea.

153. GREVIOk, halaber, Espainiako agintariei dei egiten die dauden tresnen erabateko aplikazioa bermatzera, ikerketetan frogan bilketa hobetzeko, zigor-prozesuetan biktimaren deklarazioaren zentraltasuna ezabatzeko eta Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen

aurkako indarkeria mota guztien aurkako biktimaren babesa hobetzeko.

c. Kondena-tasak

154. GREVIOk pozik hartu du kondena-tasaren etengabeko igoera; izan ere, % 80 ingurukoa izango da bikotearen aurkako indarkeria-kasuetan 2023an.²⁰⁹ Sexu-indarkeriari buruzko datu zehatzak falta diren arren, GREVIOk kezka ikusten du sexu-indarkeriagatiko epaien kopurua txikia dela oraindik.²¹⁰ Aipatu bezala, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak sartutako paradigma-aldaketak oraindik ez du ekarri sexu-indarkeriako kasuak salatzeko, epaitzeko eta kondenatzeko tasak handitzea. GREVIOk adierazi du kezkatuta dagoela, legeak aldaketa berritzaileak egin dituen arren, sexu-indarkeriaren biktimek bigarren mailako biktimizazioa jasaten jarraitzen dutelako prozedura judizialean, haien sinesgarritasuna zalantzan jartzen jarraitzen dutelako, epaileen artean bortxaketen biktimei buruzko estereotipoak daudelako, adierazpenak errepikatu behar direlako eta biktimen intimitatea ez delako errespetatzen prozeduren zati gisa.²¹¹

204. Estatuko Fiskaltza Nagusia, 2023ko urteko txostena.

205. Ikus 56. artikulua, Babes-neurriak.

206. Zigor Kodearen 173. artikuluko 2. paragrafoa. Kasu horiek 2022an jazartitako delituen % 5,34 baino ez ziren izan. Ikus Estatuko Fiskaltza Nagusia, 2023. urteko txostena.

207. Ikus, bereziki, emakumeen aurkako indarkerian espezializatutako fiskalen 2022rako 17. mintegiaren ondorioak (gazteleraz soilik).

208. GREVIOk, adibidez, Extremaduran egindako proiektu pilotu bat aipatzen du, zeinaren bidez emakumeek auzitegi espezializatu batean deklaratu ahal izango duten bideokonferentziak, Guardia Zibilaren bulegoetatik. Antzeko proiektuak daude 22 hiritan.

209. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren prentsa-oharra, genero-indarkeriari buruzko 2023ko txostenari buruzkoa, 2024ko martxoaren 20koa. Tasa % 72koa izan zen 2020an.

210. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

211. Ikus, halaber, 56. artikulua, Babes-neurriak.

155. GREVIOk adierazi du genero-indarkerian espezializatutako epaitegiek ere sexu-indarkeriako delituak epaituko dituztela, baina oraindik ez direla 10/2022 Lege Organikoaren xedapen hori aplikatzeko beharrezko estatutuak onartu. GKEek eta Zuzenbideko profesionalek GREVIOri adierazi diote kezkatuta daudela sexu-indarkeriako kasuak auzitegi espezializatuak esleitzearekin batera prestakuntza eta finantza- eta giza baliabide egokiak eman behar zaizkielako.

156. GREVIOk kezka ikusten du, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa indarrean sartu eta sexu-eraso eta sexu-abusu delituak bateratu ondoren, zigor gehiago jarri zirela, eta horri esker, legea indarrean sartu ondoren sexu-indarkeriaren egileei ezarritako ehunka zigor murriztu zirela. Bilakaera tamalgarri horrek sexu-indarkeriaren zigorgabetasun-sentimendua indartzen eta biktimek sistema judizialean duten konfiantza kaltetzen lagundu besterik ezin zuen egin. Ondorioz, 10/2022 Lege Organikoa aldatu zen, eta bi motatako sexu-delituak ezarri ziren, indarra edo indarkeria erabiliz egindako sexu-ekintzak barne.

157. Aurrerapen horiek gorabehera, GREVIOk uste du 10/2022 Lege Organikoa erabat aplikatzeak sexu-indarkeriaren zigorgabetasun-maila nabarmen murrizteko potentziala duela, salaketak areagotzea eta sexu-indarkeriako kasuak ikertzeko eta epaitzeko eraginkortasun handiagoa eragiten duelako. Legea sexu-indarkeriari ekiteko moduan eta prozedura judizialeko biktimenzako aldaketetan modu eraginkorrean aldatzeko, GREVIOk azpimarratu du garrantzitsua dela epaileek eta Zuzenbideko beste profesional batzuek sentsibilizazio-lan handia egitea askatasunez emandako baimenari buruzko ikuspegi berriari buruz eta bortxaketari eta beste estereotipo batzuei buruzko mitoetatik aldentzeko beharrari buruz.²¹²

158. **GREVIOk Espainiako agintariak hau egitera bultzatzen ditu:**

- a. berehala legegintzako eta bestelako neurriak hartzea, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren xedapenak erabat aplikatzeko eta sexu-indarkeriaren egileek beren egintzei erabat erantzungo dietela bermatzeko;**
- b. genero-indarkerian espezializatutako auzitegiek eta beste organo judizial**

espezializatu batzuek sexu-indarkeria mota guztiak behar bezala ikertu eta epaitu ahal izateko beharrezko baliabideak jasotzen dituztela bermatzea.**2. Arriskuen ebaluazioa eta kudeaketa (51. artikulua)**

159. Istanbulgo Hitzarmenean jasotako etxeko indarkeriaren, bortxaketaren, jazarpenaren, sexu-jazarpenaren, behartutako ezkontzaren eta beste indarkeria-mota batzuen egile askok indarkeria larriarekin mehatxatzen dituzte biktimak, baita heriotzarekin ere, eta biktimak indarkeria larriaren pean jarri dituzte iraganean, heriotza eragin ez duen itotzea barne. Indarkeria mota horren dimentsio digital gero eta handiagoak are gehiago areagotzen du emakumeen eta nesken beldurraren sentsazioa. Hala, bada, 51. artikulua arabera, kasu horietan egiten den edozein esku-hartzeren erdigunean dago haien segurtasunarekiko kezka; izan ere, profesionalen erakundeen arteko sare bat ezartzea eskatzen du, arrisku handiko biktimak babesteko, jasandako kaltea larriagotu gabe. Betebehar hau ezartzen du: agintari egoki guztiek, ez polizia-agintaritzek bakarrik, eraginkortasunez ebaluatzea eta plan bat diseinatzea biktima batek, kasuz kasu, prozedura normalizatuen arabera eta elkarrekiko lankidetzan, aurre egin behar dien segurtasun-arriskuak kudeatzeko.

160. Erreferentziazko ebaluazio-txostenean, GREVIOk goraiatu egin zuen Genero Indarkeria Kasuen Jarraipen Integraleko Sistemaren (VioGén) erabilera normalizatua eta profesionala, 2007tik martxan zegoena, baina deitoratu egin zuen, hala ere, segurtasun-indarrek jasotako informazioaz soilik elikatu izana eta arrisku-maila altuak ez detektatzea, eta horrek heriotzak eragin ditu. Horrenbestez, GREVIOk pozik hartu du beste erakunde batzuen informazioa, hala nola gizarte-zerbitzuena eta berdintasunerako eskualde-erakundeena, orain VioGén-en sartu ahal izatea, betiere biktimak datuak partekatzea onartzen badu.

212. Ikus GREVIOren jardueren 4. txosten orokorra, 2022ko urtarriletik abendura, sexu-indarkeria, bortxaketa barne, zigortzeari eta jazartzeari buruzko Istanbulgo Hitzarmenaren parte diren estatuetan hartutako ikuspegiei buruzko atala, 26-54. or.

161. SIRAJ sistemarekin elkarreragingarritasun handiagoa lortu da, agintari polizialen eta judizialen arteko informazio-trukea maximizatzeke eta biktimen segurtasuna hobetzeko. Halaber, hainbat protokolo berri diseinatu dira 2020az geroztik, dauden tresnak eguneratzeko eta arriskuen ebaluazioa hobetzeko, VioGén erabiliz.²¹³ GREVIOk positibotzat jotzen du VioGének «alarma-seinaleen» zerrenda zabala izatea, hilgarria ez den itotzea barne, indarkeria fisikoaren modu bereziki arriskutsua, jakina baita eskalada fisikoaren eta indarkeria hilgarriaren arriskua izugarri handitzen duela. Hala ere, informazioak adierazten du legea betearazteko arduraren duten funtzionarioek ez dutela beti erabiltzen VioGének eskaintzen duen aukera, hau da, arriskuaren ebaluaziorako datu osagarri egokiak sartzeko aukera, eta horrek ebaluazio zehaztugabeak eta gutxietsiak eragin ditzake.²¹⁴ Testuinguru horretan, GREVIOk ikusi du 2023an genero-arrazoiengatik erailketak jasan zituzten emakumeen artean, % 24k alde aurretik salatu zutela polizia-agintarien aurkako indarkeria; 2022an, berriz, % 40k, eta 2021ean, % 20k.²¹⁵ Horrek adierazten du GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean arriskuen ebaluazioaren fidagarritasunari buruz adierazitako kezka batzuek bere horretan jarraitzen dutela.

162. Biktimentzako banakako segurtasun-planak arriskuen ebaluazioan oinarrituta diseinatzen dira. Biktimaren seme-alabak har ditzakete, baita eskolan daudenean ere. Haren aplikazioa segurtasun-indarrek gainbegiratzen dute. Hala ere, GREVIOri jakinarazi zitzaion kasu batzuetan sistematikoki soilik aplikatzen direla arriskua oso handia dela uste den emakumeei dagokienez.²¹⁶ Aldi berean, GREVIOk 2020tik aurrera arrisku-egoeran dauden emakumeen babesa eta laguntza hobetzeko hartutako neurri gehigarriak ikusten ditu. Zehazki, 2023tik aurrera, segurtasun-indarretako agenteek biktimari erasotzailearen aurrekariari berri eman behar diote, beste emakume batzuek haren aurkako salaketak aurkeztu zituzten kasuetan. GREVIOren ustez, neurri hori tresna garrantzitsua da indarkeriaren biktima diren emakumeen segurtasuna hobetzeko.

163. VioGén sistemaren esparruan egindako arriskuen ebaluazio-txostenak fiskalekin eta epaileekin partekatzen dira. Azken horiek hasierako eta ondorengo arrisku-ebaluazioak jasotzeak

ekintza judiziala bultza dezake hasierako ebaluazioa berrikusi ondoren arrisku handiagoak identifikatzen diren kasuetan. Hala ere, ez daude behartuta txosten horietan oinarrituta jardutera. Auzitegiek auzitegi-ebaluazio berezia eska dezakete, eta hori, GREVIOk erreferentziako ebaluazioan nabarmendu zuen bezala, prozesu luzea da, Auzitegiko Ebaluazio Integraleko Unitateek ez baitute baliabiderik eta ez baitaude eskualde guztietan eskuragarri.²¹⁷ Ondorioz, fiskalek eta epaileek, bereziki guardiako epaitegiek eta landa-eremuetan jarduten dutenek, askotan babes-aginduei buruzko erabakiak hartu behar izaten dituzte, auzitegiko unitate batek emandako arriskuaren ebaluaziorik gabe. Egoera horrek eskualdeen artean adierazitako desadostasunak eragin ditzake emandako babes-aginduen kopuruan.²¹⁸

164. GREVIOk interes handiz ikusi du sexu-indarkeriaren arriskua ebaluatzeko tresna berri bat prestatzen ari direla, VioGén bikotearen indarkeriaz soilik arduratzen baita. Tresna berri honen helburua sexu-indarkeria erregistratzea, gainbegiratzea eta prebenitzea izango da.

165. Gainera, GREVIOk ospatu egiten ditu 2022an hartutako neurriak, genero-arrazoiengatik izandako emakumeen hilketen atzera begirako azterketa-sistema bat ezartzeko, hilabeteko epean genero-arrazoiengatik bost hilketa edo gehiago gertatzen direnean deitzen diren krisi-batzordeen bidez. Krisi-batzordeetan Berdintasun Ministerioak, kasuan kasuko autonomia-erkidegoetako agintariek eta eskualde horietako epaile eta fiskalek hartzen dute parte, eta zorigaiztoko amaiera ekarri duten hutsuneak identifikatzea eta konpontzea dute helburu. 2022tik krisi-batzordearen zortzi bilera deitu dira.

213. Ikus Estatuaren txostena, 96-97. or.

214. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

215. Genero Indarkeriarako Gobernuaren Ordezkaritza, bikotekideek edo bikotekide ohiek genero-arrazoiengatik egindako hilketen biktima diren emakumeei buruzko hileroko buletinak.

216. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

217. Ikus Estatuko Fiskaltza Nagusia, 2023ko memoria.

218. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

166. GREVIOk pozik hartu ditu Espainiako agintariek bikoteko indarkeriaren biktimen arriskuaren ebaluazioa hobetzeko eta segurtasuna handitzeko egiten dituzten etengabeko ahaleginak, eta ebaluazio horien zehaztasuna handitzeko eta Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako indarkeria mota guztietara zabaltzeko ahaleginekin jarraitzea animatu ditu.

3. Larrialdiko debeku-aginduak (52. artikulua)

167. Istanbulgo Hitzarmenaren 52. artikulua araberak, berehalako arrisku-egoeretan, agintariek ahalmena dute larrialdi-urruntzeko agindu bat emateko, delitugileari aginduz biktimaren edo arriskuan dagoen pertsonaren bizilekua uzteko epe jakin batean, eta debekatuta dutela egoitzan sartzea edo biktimarekin edo arriskuan dagoen pertsonarekin harremanetan jartzea. Larrialdiko urruntze-aginduak delitu bat prebenitzeko eta segurtasuna lehenesteko tresnak dira.²¹⁹ Beraz, denboran mugatuta eta gorabeheretan oinarrituta egon behar dute, eta berritzeko aukera izan behar dute etengabeko arriskua dagoenean. Hala ere, epe luzerako babesa auzitegi batek eman behar du babes-agindu baten bidez, biktimak eskatu ondoren. Hasiera batean, larrialdiko debeku-agindu bat babesa behar duten haurrentzat ere izan beharko litzateke, eta berehalako eragina izan beharko luke.

168. Erreferentziako ebaluazio-txostenean, GREVIOk ikusi zuen eskura zeuden babes-aginduek (harremanetarako eta egoitza partekatuan sartzeko debekua barne) ez zituztela betetzen larrialdiko debeku-aginduztat hartzeko baldintzak, Istanbulgo Hitzarmenaren 52. artikulua eskatzen duen bezala. GREVIOk deitoratzen du erreferentziako ebaluazio-txostenetik aintzira hori betetzeko neurririk hartu ez izana. Azpimarratu du garrantzitsua dela indarkeriaren biktimek eta haien seme-alabek aukera izatea, berehalako arrisku-egoeretan, beren etxean salbu egoteko, prozedura luze baten mende egon beharrik gabe, eta harrera-zentro batean edo beste leku batean

presaka segurtasuna bilatu beharrik izan gabe.²²⁰ Gainera, GREVIOk azpimarratu du larrialdiko urruntze-aginduak ez direla biktima erasotzailearengandik bereizten duten beste neurri batzuk bezain murriztaileak, hala nola atxiloketa eta espetxeratzea. Indarrean dagoen legeriaren arabera, babes-neurriak, askotan kautelazko neurri gisa ematen direnak, 72 ordu arte iraun dezakete emateko, eta hori denbora gehiegi da larrialdiko debeku-agindutzat hartzeko, Hitzarmenaren 52. artikuluan definitzen den bezala.²²¹ Gainera, GREVIOk adierazi zuen erasotzailea etxetik ateratzeko erabakiak oso gutxitan hartzen dituztela epaileek, eta kasu gehienetan biktimari etxetik kanpo segurtasuna ematea dela aukera gogokoena.²²² Testuinguru horretan, berretsi du larrialdiak murrizteko aginduak bat datozela Hitzarmenaren betekizunekin, eta, beraz, biktimak babesteko agintaritzak judizial penalek dituzten tresna guztien parte izan behar dutela.

169. GREVIOk Espainiako agintariei legezko edo bestelako neurriak hartzeko eskatzen die, agintari eskudunek Istanbulgo Hitzarmenaren 52. artikuluko baldintzak betetzen dituzten larrialdiak murrizteko aginduak eskura izan ditzaten, biktima diren emakumeen eta haien seme-alaben segurtasuna etxean bertan bermatzeko.

170. Gainera, GREVIOk biziki bultzatzen ditu Espainiako agintariak larrialdiko murrizketa-agindu mota guztien gainbegiratze eraginkorra berma dezaten eta agindu horiek ez betetzeagatik zehapenak benetan aplika ditzaten.

4. Urruntzeko edo babesteko aginduak (53. artikulua)

171. Urruntzeko edo babesteko aginduen helburua da urgentziazko urruntze-aginduek biktimari eta haren seme-alabei eskainitako babesaren luzatzea, eta azken horiek emandako babesaren osagarritzat har daitezke. Istanbulgo Hitzarmenaren 53. artikularen arabera, emakumearen aurkako indarkeria-mota guztien biktimek berehala babesteko babes-agindu bat lortu ahal izan behar dute, eta horrek ez du ekarriko bidegabeko finantza- edo administrazio-kargarik biktimarentzat, beste edozein prozedura judizial abian jartzea erabakitzen duten edo ez kontuan hartu gabe.

219. Ikus Danimarkari buruzko GREVIOren hasierako ebaluazio-txostenak, 207. paragrafoa, eta Maltari buruzkoak, 218. paragrafoa.

220. Istanbulgo Hitzarmenaren azalpen-txostena, 264. atala.

221. Prozedura Kriminalaren Legearen 544 *bis* eta *ter* artikulua.

222. Ebaluazio-bisita jasotako informazioa.

172. GREVIOk ikusi du genero-indarkeriaren biktimei emandako babes-aginduen kopurua eta babes-aginduen eskaerak ukatzeko tasa egonkor mantendu direla erreferentziazko ebaluazio-txostenetik.²²³ Hala ere, 2020an azpimarratu zen bezala, GREVIOk kezka handiz ikusten du Espainiako eskualdeen artean desadostasun nabarmenak daudela arbuio horien tasetan. 2022an, eskatutako babes-aginduen % 83 Errioxa, Aragoi eta Valentziako eskualdeetan eman ziren, eta tasa hori % 48koa izan zen Madril eta Kataluniako eskualdeetan.²²⁴ GREVIOk deitoratu du 2020tik ez dela berriazko ikerketarik egin desberdintasun horien arrazoiak hobeto ulertzeko.

173. Beste kezka iraunkor bat egoera irregularrean dauden emakume etorkinek babes-aginduak eskuratzeko duten aukerari buruzkoa da; izan ere, emakume horiek eskubidea dute legez, baina badirudi zailagoa dela horiek lortzea praktikan, beren legezko egoera dela eta.²²⁵ 2023an, emakume atzeritarrak babes-agindu bat eskatzen zuten pertsonen % 30 inguru ziren.²²⁶ Ez dago informaziorik nazionalitatearen arabera emandako aginduen kopuruari buruz. Hala ere, GREVIOk berriro adierazi du bere kezka, erreferentziako ebaluazio-txostenean adierazia, etorkinen komunitate handiak hartzen dituzten eskualdeetan babes-aginduen indize txikiak eragin bereziki negatiboa izan dezaketela emakume horien, kontuan hartuta, gainera, babes-agindu bat beharrezkoa dela laguntza-zerbitzu asko eskuratzeko, eta kanporatze-prozedurak babes-agindu bat ukatu den kasuetan hasi behar direla.

174. GREVIO pozik dago Espainian babes-aginduak bikoteko indarkeriaren biktimen seme-alabei aplikatu ahal zaizkielako, baita ikastetxean edo etxetik kanpoko beste lokal batzuetan daudenean ere. Emakumeen aurkako indarkeriaren adierazpen digitaletarako eman ahal izatea ere ospatzen du. GREVIOk duen informazioak ez du adierazten zenbat babes-agindu aplikatu diren emakumeen aurkako indarkeriaz bestelako kasuetan, baina, hala ere, jakinarazten da ez

dela hain ohikoa babes-agindu bat ematea indarkeria psikologikoko kasuetan eta, beraz, online egindako indarkeria-kasuetan.²²⁷

175. GREVIOk adierazi du 2023an emandako babes-aginduen % 92 biktimek eurek eskatu zituztela. % 2 soilik eman zituen ofizioz epaile batek, eta % 5 fiskalek.²²⁸ Epaileen eta fiskalen ekimenez emandako babes-aginduen tasa baxu horren arrazoiak ez daude argi, eta aztertu egin beharko lirateke.

176. Babes-aginduen betearazpenaren jarraipenari dagokionez, GREVIO pozik dago epaileek babes-aginduak berehala jakinarazteagatik beste alderdi interesdun batzuei, gizarte-zerbitzuei barne, eta informazioa gehienez 24 orduko epean SIRAJ sisteman sartzegatik. Neurri horiek funtsezkoak dira biktimaren segurtasunerako. GREVIOk ere pozik ikusten du erasotzaileen mugimenduak zaintzeko gailu elektronikoen erabilera sexu-delituen egileetara zabaldu dela.²²⁹ Hala ere, uste du babes-aginduak sarritan urratzen direla, nahiz eta auzitegiek gero eta ez-betetze gehiago ikertzen dituzten.²³⁰ Badirudi polizia-agintariek ez dutela baliabiderik agindu horien aplikazioaren kontrol sistematikoa bermatzeko.²³¹ GREVIOk berretsi du babes-aginduak ez betetzea heriotza-arrisku handiarekin lotu dela.²³²

223. 2019an 33.687 babes-agindu eman ziren eta, 2023an, 35.551. 2017az geroztik, babes-aginduak eman dira eskaeren % 70 inguruan. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak emandako datuak.

224. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak emandako datuak. Ikus, halaber, El diario.es, "España protege de forma desigual a las víctimas de violencia de género: algunos juzgados rechazan el 70% de las órdenes", 2023ko abenduaren 1a.

225. 4/2000 Lege Organikoa, atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei buruzkoa. Ikus, halaber, 50. artikulua, Berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa.

226. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren prentsa-oharra, genero-indarkeriari buruzko 2023ko txostenari buruzkoa, 2024ko martxoaren 20koa.

227. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, GREVIOren 1. Gomendio Orokorra, emakumeen aurkako indarkeriaren dimentsio digitalari buruzkoa, 2021.

228. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak emandako informazioa.

229. Eskumuturreko elektronikoak eta ATENPRO zerbitzua. Ikus Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoa, Prozedura Kriminalaren Legearen 544 bis artikulua aldatzen duen 1.3 azken xedapena.

230. 2023an, babes-aginduak urratzeko 19.798 delitu gertatu ziren (hau da, emandako babes-agindu guztien % 55 inguru). Presidentetza, Justizia eta Gorteekiko Harremanetarako Ministerioak emandako informazioa. Genero-indarkerian espezializatutako epaitegiek ikertutako arau-haustekak 29.508 izan ziren 2020an, eta 44.162 2023an.

231. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

232. GREVIOren erreferentziako ebaluazio-txostena, 269. paragrafoa.

177. Erreferentziako ebaluazio-txostenean ateratako ondorioak gogoratu, GREVIOk Espainiako agintariei eskatu die herrialdeko zenbait lekutan babes-aginduak arbuizatzeko tasa nabarmen handien arrazoiak aztertzeko eta emakumeen aurkako indarkeriaren egileek babes-aginduak ez betetzeari aurre egiteko neurriak areagotzeko.

5. Babes-neurriak (56. artikulua)

178. Istanbulgo Hitzarmenaren 56. artikulua funtsezko xedapena da prozedura judizialtan konfiantza sortzeko Hitzarmenean jasotako edozein indarkeria mota jasan duten edo horren lekuko diren emakume eta neskentzat. Prozeduraren fase guztietan, ikerketetan eta epaiketan, indarkeriaren biktimak larderiatik, errepresalietatik eta bigarren mailako biktimizaziotik babesteko prozeduren zerrenda ez zehatza ezartzen du. Idazleek zerrenda hori adierazgarria izatea nahi zuten, eta alderdiek hitzarmenean aurreikusitakoak baino onuragarriagoak diren babes-neurri gehigarriak har ditzakete. Gainera, bigarren mailako larderia eta biktimizazioa erasotzaileen esku ez ezik, ikerketak eta prozedura judizialak emakumeen aurkako indarkeria genero-ikuspegitik ulertzean oinarritzen ez direnean ere gerta daiteke; horregatik, babes-neurrien aplikazio praktikoak ulermen horretan sendo finkatuta egon behar du.

179. Erreferentziako ebaluazio-txostenean, GREVIOk pozik hartu zuen Biktimei Laguntzeko Bulegoen sareak egindako lana. Bulego horiek laguntza eta aholkularitza juridikoa eta psikologikoa ematen diete indarkeriaren biktima diren emakumeei, eta, horrela, biktimek sistema judizialean duten konfiantza handitzen laguntzen dute. GREVIOk pozik hartzen du bulego horiek biktimei egilearen epaiaren betearazpenean izandako edozein aldaketaren berri ematerakoan betetzen

duten rola, edo liberazio edo liberazio aurreratuaren kasuan, Istanbulgo Hitzarmenaren 56. artikuluan 1*b* paragrafoarekin bat etorri.²³³ Gainera, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak erakunde horiek sexu-indarkeriaren biktimei laguntzeko berariazko prestakuntza eta laguntza jasoko dutela aurreikusten duela ospatzen du. Testuinguru horretan, GREVIOk adierazi du baliabide nahikoak bermatu behar direla bulego horiek beren eginkizunak eraginkortasunez bete ahal izateko, eta berariazko neurriak hartu behar direla landa-eremuetan bizi diren biktimengana iritsi ahal izateko.²³⁴

180. Legeak ezartzen du biktimak eskubidea duela prozedura judizialean erasotzailearekin harremanik ez izateko.²³⁵ Gainera, etxeko indarkeriaren eta sexu-indarkeriaren biktimak bigarren mailako biktimizazioaren aurka babestu behar dira prozedura judizialean, lekukotzak grabatzeko tresna teknologikoak erabiliz.²³⁶ Praktikan, badirudi eskubide horiek ez direla beti modu eraginkorrean aplikatzen, eta indarkeriaren biktima diren emakumeek ez dutela beti erasotzailearekin harremanetan jartzea edo baliabide teknikoak erabiltzea eragozten dieten instalazio egokietarako sarbiderik izaten, auzitegiko aretoan egon gabe entzun ahal izateko.²³⁷ GREVIOren ustez, egoera hori auzitegiek baliabiderik ez izatearekin lotuta egon ohi da, eta, batzuetan, Zuzenbideko profesionalak bigarren mailako biktimizazioa saihesteko beharraz ez kontzientziaztearekin.²³⁸ Halaber, adierazi du haurren biktimen eta desgaitasuna duten biktima kalteberen froga-testigantzak grabatzeko aukera Espainiako legedian eskuragarri dagoela,²³⁹ baina ez zaiela aplikatzen genero-indarkeriaren edo sexu-indarkeriaren biktima heldu kalteberei.²⁴⁰ Azkenik, GREVIOk adierazi du Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoak

233. Bat dator Delituaren Biktimaren Estatutuaren 4/2015 Legearen 7. artikularekin.

234. Ikus Estatuko Fiskaltza Nagusia, 2023. urteko txostena.

235. Delituaren Biktimaren Estatutuaren 4/2015 Legearen 20. artikulua eta Sexu Askatasunaren 10/2022 Lege Organikoaren 26. artikulua.

236. Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren azken xedapenetako lehena, Prozedura Kriminalaren Legea aldatzen duena, 1882ko irailaren 14ko Errege Dekretuaren bidez onartua. Ikusi, halaber, 6/2023 Errege Dekretuaren 137 *bis* artikulua, justiziaren zerbitzu publikoaren, funtzio publikoaren, toki-araubidearen eta mezenasgoaren eremuan Berreskuratze, Eraldatze eta Erresilientzia Plana gauzatzeko premiazko neurriak onartzen dituena.

237. Ikus Arartekoaren urteko txostena 2022rako, 190. or.

238. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa.

239. «Aldez aurretik eraturako ebidentzia» bezala ezagutzen da. Ikus Haurrak eta Nerabeak Indarkeriaren Aurka Osorik Babesteko 8/2021 Lege Organikoaren azken xedapenetako lehena, Prozedura Kriminalaren Legea aldatzen duena, 1882ko irailaren 14ko Errege Dekretuaren bidez onartua, 449 *bis* artikulua.

240. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, Themis, Estudio comparado de la regulación del consentimiento en los delitos contra la libertad e indemnidad sexual, Buenas prácticas y estrategia para combatir la violencia sexual desde la perspectiva de género, 2023.

sexu-indarkeriaren biktimek bizitza pribatua babesteko duten eskubidea ezartzen duen arren, indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten abokatuek horri buruzko kezka salatzen jarraitzen dutela.²⁴¹

181. Azkenik, GREVIOk aintzat hartu du "Barnahus" zentroak sortzeko egungo prozesua, sexu-indarkeriaren biktima diren haurren beharrei hobeto erantzuteko, eta, aldi berean, bigarren mailako biktimizaziotik babesteko.

182. Prozedura judizialean indarkeriaren biktima diren emakumeak babesteko dauden babesak pozik hartzearekin batera, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu emakumeen aurkako indarkeria mota guztien biktimentzat sistematikoki aplikatzen direla bermatzera.

241. Ebaluazio-bisitan jasotako informazioa. Ikus, halaber, 50. artikulua, Berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa.

I. eranskina

GREVIoren proposamenen eta iradokizunen zerrenda

II. Aldaketak definizioetan, politika global eta koordinatuetan, finantzaketan eta datu-bilketan emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren eremuan

A. Definizioak (3. artikulua)

1. Definizioak Istanbulgo Hitzarmeneko betekizunekin harmonizatzeko egindako aurrerapenak onartuta, baina eskualdeen arteko aldaketa iraunkorrak kontuan hartuta, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu legegintza-neurri berriak edo beste mota batekoak hartzera, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako indarkeria-moduen definizioak Espainiako Hitzarmenaren 3. artikuluan aurreikusitako definizioekin harmonizazio handiagoa bermatzeko. (20. paragrafoa)

B. Politika globalak eta koordinatuak (7. artikulua)

2. GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak ahalegin handiagoa egin dezaten emakumeen aurkako genero-indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko dauden politikak modu koherentean aplikatzen direla bermatzeko, eremu nazionalean, eskualdekoan eta tokikoan bereziki, hau eginez:

- indarkeriaren biktima diren eta bereizkeria intersektionalaren eraginpean dauden emakumeen behar espezifikoak asetzera bideratutako politika eta neurrien aplikazioa bermatuz;
- bere politikak aldizka ebaluatzea, Istanbulgo Hitzarmenak eskatzen duen ikuspegi politiko global eta koordinatua lortzeko. Ebaluazio horiek aurrez definitutako adierazleetan oinarrituta egin beharko lirarteke, haien eragina ebaluatzeko eta politikak datu fidagarrietan oinarritzen direla bermatzeko;
- genero-indarkeriaren biktima diren emakumeekin lan egiten duten GKEek politikak egiten eta politiken eta neurrien jarraipena eta ebaluazioa egiten aldizka parte hartzen dutela bermatzea. (31. paragrafoa)

C. Finantza-baliabideak (8. artikulua)

3. Espainian emakumeen aurkako indarkeria prebenitzeko eta horri aurre egiteko funts-esleipen garrantzitsua aitortzearekin batera, Espainiako agintariak lehentasunak eta gastu-helburuak ezartzeko neurriak hartzera animatu ditu GREVIOk, bereziki honako hauen bidez:

- tokiko eta eskualdeko agintariei emandako orientabideak indartuz, Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna aplikatzeko jasotako funtsen erabilerari dagokionez;
- finantzaketa egokia eta iraunkorra bermatzea indarkeria mota guztien biktima diren emakumeei laguntzeko zerbitzu espezializatuak kudeatzen dituzten emakumeen GKEentzat, oinarri komunitarioko GKE txikiak barne, zerbitzuak etengabe ematea ahalbidetzen duten finantzaketa-aukeren bidez, hala nola epe luzerako dirulaguntzak. zerbitzu horiek kontratatzeko prozeduretan, hautaketa-irizpide gisa, eskakizun kualitatiboak sartu behar dira, hala nola emakumeen aurkako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren ikuspegi sentikorra bermatzeko beharra, bai eta zerbitzuak ematen esperientzia izatea ere. (38. paragrafoa)

D. Datu-bilketa (11. artikulua)

3. Gizarte zerbitzuak

4. GREVIOren erreferentziazko ebaluazio-txostenean argitaratutako emaitzak gogoratu, eta

datuak biltzeko ahaleginak Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztietara hedatzeko beharra kontuan hartuta, bereziki sexu-indarkeriara, emakumeen genitalen mutilaziora eta behartutako ezkontzara, GREVIOk Espainiako agintariak animatzen ditu beren ahaleginekin jarraitzea, helburu hauetarako:

- a. legea betearazteko ardura duten erakundeek, agintari judizialek eta osasun-zerbitzuek bildutako datuak sexuaren, biktimaren eta erasotzailearen adinaren, indarkeria motaren, erasotzaileak biktimarekin duen harremanaren, kokapen geografikoaren eta egokitzat jotzen diren beste faktore batzuen arabera banakatzen direla bermatzea.
- b. ordena-indarren eta botere judizialaren arteko datu-bilketa bateratzea, kasu baten jarraipena zigor-arloko justizia-sistemaren etapa desberdinen bitartez egin ahal izateko eta, horrela, besteak beste, kondena-, higadura- eta berrerortze-indizeak ebaluatu ahal izateko;
- c. neurriak hartzea herrialde osoko osasun-sektoreko datuak biltzeko ahaleginak bateratzeko eta osasun-arreta publiko eta pribatuaren hornitzaileek bildutako datuetan emakumeen aurkako indarkeriaren biktimen eta lehen mailako arretaren eta perinatalen zerbitzuen hornitzaileen arteko harreman-kasuak barne hartzen direla bermatzeko;
- d. gizarte-zerbitzuek emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiei buruzko datuak biltzea, emakumeen genitalen mutilazioa, behartutako abortua eta behartutako esterilizazioa barne. (48. paragrafoa)

III. Prebentzioaren, babesaren eta auzipetzearen arloko lehentasunezko eremuetan hautatutako xedapenen aplikazioa aztertzea

A. Prebentzioa

1. Betebehar orokorrak (12. artikulua)

5. Dokumentu politikoetan eta estrategia nazionaletan prebentzio-neurrien ainguratze irmoa ospatuz, GREVIOk honako hauek egitera animatu ditu Espainiako agintariak:

- a. emakumeen aurkako indarkeria-mota guztiei buruzko prebentzio-neurriak praktikan aplikatzen direla bermatzeko ahaleginak areagotzea, besteak beste, sexu-indarkeriari, emakumeen genitalen mutilazioari, behartutako ezkontzari, ohorearen izenean egindako indarkeriari eta emakumeen aurkako indarkeriaren edozein adierazpen digital dagokienez, eta ahalegin horietan emakumeen eskubideetan espezializatutako erakundeak inplikatzeko;
- b. desgaitasuna duten emakumeek eta bereizkeria interseksionala jasateko arriskuan dauden beste emakume batzuek –bereziki, emakume migratzaileek eta asilo-eskatzaileek– pairatzen duten genero-indarkeriari espezifikoki helduko dion prebentzio-lan handiagoa egiten dela zaintzea;
- c. gizon gazteak eta haurrak prebentzio-neurrietan inplikatzeko jarraitzea, eta talde horrentzat dauden prebentzio-neurriak zabaltzea;
- d. sentsibilizazio-kanpainen eta hartutako lehen mailako prebentzio-neurrien eraginaren ebaluazioak egitea aldizka. (54. paragrafoa)

2. Hezkuntza (14. artikulua)

6. Erreferentziako ebaluazio-txostenean emandako emaitzak gogoratuz, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu emakumeen eta gizonen arteko berdintasun-printzipioak, estereotipatu gabeko genero-rolak, elkarrekiko errespetua eta pertsonen arteko harremanetan gatazkak indarkeriarik gabe konpontzea sustatzen jarraitzea, material didaktiko egokiaren bidez, irakasleek material hori nola erabiltzen duten gainbegiratzera eta, beharrezkoa denean, Istanbulgo Hitzarmenaren 14. artikuluan zerrendatutako gaiei buruzko programak curriculum formalean derrigorrezko irakasgai gisa sartzera. (60. paragrafoa)

7. GREVIOk, gainera, biziki animatzen ditu Espainiako agintariak ahalegin handiagoa egin dezaten hurrei sexu-harremanetan askatasunez emandako baimena irakasteko, indarkeriazko pornografiaren ondorio kaltegarriez kontzientziatzeko eta norberaren eta besteen irudi intimoak partekatzeke. (61. paragrafoa)

3. Profesionalen prestakuntza (15. artikulua)

8. Erreferentziazko ebaluazio-txostenean argitaratutako emaitzak gogoratuz, eta ikusirik profesionalen prestakuntzan dauden hutsune iraunkorrak, konfiantzan oinarritutako laguntza-, babes- eta justizia-sistemari egiten dioten ekarpena funtsezkoa baita, GREVIOk Espainiako agintariei eskatzen die areagotu dezatela emakumeen aurkako indarkeriaren biktimekin eta egileekin tratatzen duten profesional guztien prestakuntza, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztiei eta talde kalteberetako emakumeen behar espezifikoek dagokienez. Prestakuntza horrekin batera, biktimak identifikatzeko, laguntzeko eta beste zerbitzu batzuetara bideratzen jarraitzeko protokolo normalizatuak egin behar dira, eta aldiari-aldiari ebaluatu behar da. Arreta jarri behar du biktimen giza eskubideetan, segurtasunean, norbanakoen beharretan eta trebakuntzan, bigarren mailako biktimizazioaren prebentzioan, biktimarengan zentratutako eta traumari buruzko informazioa duen ikuspegi baten bidez, eta justiziaren, legearen aplikazioaren, gizarte-ongizatearen, osasun-laguntzaren eta hezkuntzaren sektoreetan lan egiten duten guztiei eman behar die. Prestakuntza-ahalegin horien eragina ahalik eta handiena izan behar da, emakumearen eskubideen aldeko erakundeen eta zerbitzu espezializatuen hornitzaileen esperientzia aprobetxatuz. (74. paragrafoa)

9. GREVIOk, gainera, Espainiako agintariei eskatzen die jagoletzarekin eta bisita-eskubideekin lotutako kasuetan buru diren epaileen derrigorrezko prestakuntza berma dezatela honako gai hauei buruz:

- a. emakumeen aurkako indarkeria ikusteak haurrengan dituen ondorio negatiboak, eta kasu horiek kontuan hartzearen garrantzia kasu horietan erabaki bat hartzean eta/edo bitartekaritza adostean edo sustatzean;
- b. etxeko indarkeriaren izaera eta dinamika, alderdien arteko botere-harreman desberdinak barne, ezkontideen arteko gatazka-harreman soilari kontrajarrita. (75. paragrafoa)

4. Prebentziozko esku-hartze programak eta tratamendua (16. artikulua)

a. Etxeko indarkeriaren erasotzaileentzako programak

10. Erreferentziako ebaluazio-txostenean ateratako ondorioak gogoratuz, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak Istanbulgo Hitzarmenaren 16. artikuluko 3. paragrafoa hobeto bete dezaten existitzen diren erasotzaileentzako programek, segurtasunean eta biktimaren babesean oinarritutako ikuspegia barne hartzen dutela eta biktimei laguntzeko zerbitzuekin lankidetzan estuan aplikatzen direla bermatuz. (81. paragrafoa)

11. GREVIOk, halaber, erasotzaileekin egiten den lanean dauden kalitate-estandarrak eguneratzeko eta herrialde osoan modu koherentean aplikatzen direla bermatzeko deia egin die Espainiako agintariei. (82. paragrafoa)

12. Gainera, GREVIOk Espainiako agintariak animatzen ditu genero-indarkeriako erasotzaileekin lan egiteko prebentzio-programen garapena babestu eta sustatzera. (83. paragrafoa)

B. Babesa eta laguntza

1. Betebehar orokorrak (18. artikulua)

13. GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak hau egitera:

- a. ahaleginak egiten jarraitzea, herrialde osoan erakunde arteko lankidetzan-mekanismoak ezartzeko. Mekanismo horietan erakunde ofizial guztiek eta bestelako erakunde egoki guztiek parte hartuko dute, laguntza-zerbitzu espezializatuak ematen dituzten GKEek barne. Koordinazio-mekanismo horiek Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztietara hedatu behar dira, hala nola bortxaketa eta sexu-indarkeria, emakumearen aurkako indarkeriaren adierazpen digitalak, ezkontza behartua eta emakumeen genitalen mutilazioa, eta baliabide egokiak izan behar dituzte;

-
- b. dauden koordinazio-mekanismoak kartografiatzea eta horien funtzionamenduaren aldizkako jarraipena bermatzea. (92. paragrafoa)

14. Gainera, GREVIOk Espainiako agintariei eskatzen die neurriak har ditzatela emakumeen aurkako indarkeria-mota guztien biktimak ofizialki aitortzeko prozesua sinplifikatzeko eta harmonizatzeko, herrialde osoan emakumeen aurkako indarkeriaren biktima guztiak babesteko eta laguntzeko zerbitzuak azkar eta eraginkortasunez eskura ditzaten, jasan duten indarkeria-mota edozein dela ere, eta, hala badagokio, aholkularitza- eta laguntza-zerbitzuak ezar ditzaten leihatila bakar gisa. (93. paragrafoa)

2. Laguntza-zerbitzu orokorrak (20. artikulua)

a. Gizarte zerbitzuak

15. Erreferentziarako ebaluazio-txostenean argitaratutako ondorioak gogoratuz, GREVIOk Espainiako agintariei dei egiten die emakume eta neska guztiek laguntza-zerbitzu orokorretarako sarbide egokia dutela bermatzeko neurriak hobetzera eta emandako zerbitzuen kalitatean eskualdeen arteko desberdintasunak murrizteko ahaleginekin jarraitzea. Hori egitean, neurri gehigarriak hartu behar dira diskriminazio intersekzionala jasateko arriskuan dauden edo diskriminazio horren eraginpean dauden emakumeen eta neskatoen premiei erantzun eraginkorragoak emateko, besteak beste, dauden protokoloetan haien behar espezifikoak aintzat hartzea bermatuz. (99. paragrafoa)

b. Osasun-zerbitzuak

16. GREVIOk osasun-sektore publiko eta pribatuetan laguntza-ibilbide normalizatuak ezartzen jarraitzeko deia egin die Espainiako agintariei, generoarekiko sentikorra den eta aurreiritzirik ez duen ikuspegi batean oinarrituta, biktimen identifikazioa, diagnostikoa, tratamendua, jasandako indarkeria-motaren dokumentazioa (lesioen argazkiak barne) eta ondoriozko osasun-arazoak bermatzeko, bai eta laguntza espezializatu egokira bideratzeko ere. (104. paragrafoa)

17. GREVIOk Espainiako agintariei dei egiten die osasun-laguntzaren hornitzaileek dauden protokoloen aplikazioa aldizka ebaluatzea eta diskriminazio intersekzionalerako arriskuan dauden emakumeen eta nesken beharretara egokitzen direla bermatzera. (105. paragrafoa)

18. Gainera, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak sexu-indarkeriaren biktima guztiek laguntza-zerbitzuak izango dituztela bermatzera, auzitegi-frogak doan eta kargurik aurkezteko betebeharririk gabe jasotzea eta biltegitratzea barne. (106. paragrafoa)

3. Laguntza-zerbitzu espezializatuak (22. artikulua)

19. GREVIOk neurri gehigarriak hartzera animatu ditu Espainiako agintariak, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria-mota guztien biktima diren emakumeek, EMG eta ezkontza behartua barne, laguntza-zerbitzu espezializatu irigarriak eta kalitatezkoak benetan eskura izan ditzaten bermatzeko. Hori egitean, neurri espezifikoak hartu behar dira bermatzeko diskriminazio intersekzionala jasateko arriskuan dauden edo diskriminazio horren eraginpean dauden emakume eta neskatoak sistematikoki bideratzen direla emakumeen aurkako indarkeriaren biktima gisa dituzten premiei erantzuten dieten eta etxeko indarkeriaren biktimentzako harrera-zentroetara sarbidea duten laguntza-zerbitzu espezializatueta. (112. paragrafoa)

4. Sexu-indarkeriaren biktimei laguntzea (25. artikulua)

20. Sexu-indarkeriaren biktimei laguntza espezializatu emateko sare integral bat sortzeko egindako ahaleginak pozik hartuta, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu honako hau bermatzera:

- a. sexu-indarkeriaren biktima guztiek eskura izatea osasun-arreta eta berehalako eta epe luzeko aholkularitza eta laguntza psikologikoa, biktimei laguntza sentikorra eta traumari buruzko informazioa eskaintzen dieten profesional kualifikatuek emana;
- b. sexu-indarkeriaren biktimak ofizialki aitortzeko sistema irigarri eta harmonizatu bat

diseinatzea;

- c. diskriminazio interseksionalaren eraginpean dauden emakumeen premia bereziak eta landa-eremuetan bizi diren emakumeek zerbitzu horiek benetan eskura izatea erabat kontuan hartzea. (117. paragrafoa)

C. Zuzenbide substantiboa

1. Zaintza, bisita-eskubideak eta segurtasuna (31. artikulua)

21. Espainiako agintariek zaintza- eta bisita-eskubideen arloan hartutako lege-neurri garrantzitsuak asebetez, GREVIOk biktimen eta haien seme-alaben segurtasuna bermatzeko ahaleginetan jarraitzera animatzen ditu:

- a. indarkeria-aurrekariak dituzten gurasoen banantze-kasuetan epaileak zaintza- eta bisita-eskubideak kentzera behartzen dituzten lege-xedapenei buruzko praktika judiziala zehatz-mehatz berrikustea, egungo praktika Istanbulgo Hitzarmenaren 31. artikuluan xedatutakoarekin bat datorren zehazteko;
- b. indarkeriaren biktima diren emakumeen bigarren mailako biktimizazioa prebenitzeko ahaleginak areagotuz, biktimei errua botatzea saihestuz, biktimak gutxietsiz eta/edo haien erantzukizunak puztuz, eta seme-alabak erretiratzeko edo tratu txarrak ematen ez dituzten gurasoen guraso-eskubideak mugatzeko jardunbideari amaiera emanez, guraso-alienazioaren sindromea edo antzeko kontzeptuak izenekoan oinarrituta;
- c. auzitegi zibilen eta penalen arteko erakundeen arteko lankidetzeta eta informazio-trukea indartzeko neurriak areagotzea;
- d. erabakitako neurriak hartzea ikuskatutako bisita-zentroek baliabide egokiak dituztela, haurren eta haien amen segurtasunean zentratzen direla eta emakumeen bigarren mailako biktimizazioa saihesten dutela bermatzeko. (130. paragrafoa)

2. Gatzak modu alternatiboan ebazteko nahitaezko prozesuak edo epaiak debekatzea (48. artikulua)

22. GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak beharrezko neurri guztiak hartzera, familia-zuzenbideko prozeduretan gauzatutako bitartekaritza-prozedurak etxeko indarkeriaren aurrekariak dituzten kasuetan ia nahitaezko bitartekaritza ez direla bermatzeko. Horretarako, besteak beste, honako hauek egin beharko lituzkete:

- a. familia-zuzenbideko prozesuetan epaileek eta bitartekariak etxeko indarkeria sistematikoki hautematen dutela bermatzeko detekzio-mekanismoak ezartzea;
- b. babes egokiak ezartzea indarkeriaren biktima diren emakumeen adostasun askea eta informatua bermatzeko borondatezko familia-bitartekaritzako prozesu guztietan, eta prozesu horiek biktimen eskubideak, beharrak eta segurtasuna erabat errespetatzea bermatzeko. (135. paragrafoa)

23. Gainera, GREVIOk Espainiako agintariei eskatzen die neurriak har ditzatela familia-koordinazioko sistema arautzeko, bereziki bermatzeko ez dela derrigorrezkoa bikotean indarkeria-aurrekariak dituzten kasuetan, eta familia-koordinazioko prozesuak aldizka ebaluatzeko sistema bat ezar dezatela. (136. paragrafoa)

D. Ikerketa, epaitzea, prozesu-zuzenbidea eta babes-neurriak

1. Betebehar orokorrak (49. artikulua) eta berehalako erantzuna, prebentzioa eta babesa (50. artikulua)

a. Salaketa, berehalako erantzuna eta ikerketa segurtasun-indarren aldetik

24. Emakumeen aurkako indarkeriari poliziak ematen dion erantzuna hobetzeko egiten ari diren ahaleginak pozik hartuz, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak legea betearazteko ardura duten agintari guztiek Istanbulgo Hitzarmenean jasotako indarkeria mota guztiei, sexu-indarkeria, emakumeen genitalen mutilazioa, ezkontza behartua eta jazarpena barne, azkar, egoki

eta genero-ikuspegiarekin erantzuteko beharrezkoak diren baliabideak, ezagutzak eta eskumenak izan ditzaten bermatzeko neurriak hartzera. (145. paragrafoa)

25. Gainera, GREVIOk biziki animatzen ditu Espainiako agintariak legea betearazteko arduradunen erakundeei emakumeei eta neskatoei beren emakumeen aurkako indarkeria-esperientziak salatzea eragozten dien edozein faktore identifikatu eta jorratzera, bereziki emakume migratzaileen, asilo-eskatzaileen eta migrazio-egoera irregularrean dauden emakumeen esperientzietan, bai eta landa-eremuko emakumeen esperientzietan ere. (146. paragrafoa)

b. Ikerketa eta auzipetze eraginkorrak

26. GREVIOk neurri berriak hartzeko eskatu die Espainiako agintariei:

- a. ikerketan zehar biktimizazio sekundarioan laguntzen duten faktore legegileak eta prozesalak identifikatzea eta jorratzea;
- b. genero-indarkeriako kasuetan higadura eragiten duten faktoreei buruzko ikerketa sakona abiaraztea. (152. paragrafoa)

27. GREVIOk, halaber, Espainiako agintariei dei egiten die dauden tresnen erabateko aplikazioa bermatzera, ikerketetan frogan bilketa hobetzeko, zigor-prozesuetan biktimaren deklarazioaren zentraltasuna ezabatzeko eta Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako indarkeria mota guztien aurkako biktimaren babesa hobetzeko. (153. paragrafoa)

c. Kondena-tasak

28. GREVIOk Espainiako agintariak hau egitera bultzatzen ditu:

- a. berehala legegintzako eta bestelako neurriak hartzea, Sexu Askatasunari buruzko 10/2022 Lege Organikoaren xedapenak erabat aplikatzeko eta sexu-indarkeriaren egileek beren egintzei erabat erantzungo dietela bermatzeko;
- b. genero-indarkerian espezializatutako auzitegiek eta beste organo judizial espezializatu batzuek sexu-indarkeria mota guztiak behar bezala ikertu eta epaitu ahal izateko beharrezko baliabideak jasotzen dituztela bermatzea. (158. paragrafoa)

2. Arriskuaren ebaluazioa eta kudeaketa (51. artikulua)

29. GREVIOk pozik hartu ditu Espainiako agintariak bikoteko indarkeriaren biktimen arriskuaren ebaluazioa hobetzeko eta segurtasuna handitzeko egiten dituzten etengabeko ahaleginak, eta ebaluazio horien zehaztasuna handitzeko eta Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako indarkeria mota guztietara zabaltzeko ahaleginekin jarraitzera animatu ditu. (166. paragrafoa)

3. Larrialdiko debeku-aginduak (52. artikulua)

30. GREVIOk Espainiako agintariei legezko edo bestelako neurriak hartzeko eskatzen die, agintari eskudunek Istanbulgo Hitzarmenaren 52. artikuluko baldintzak betetzen dituzten larrialdiak murrizteko aginduak eskura izan ditzaten, biktima diren emakumeen eta haien seme-alaben segurtasuna etxean bertan bermatzeko. (169. paragrafoa)

31. Gainera, GREVIOk biziki bultzatzen ditu Espainiako agintariak larrialdiko murrizketa-agindu mota guztien gainbegiratze eraginkorra berma dezaten eta agindu horiek ez betetzeagatik zehapenak benetan aplika ditzaten. (170. paragrafoa)

4. Urruntzeko edo babesteko aginduak (53. artikulua)

32. Erreferentziako ebaluazio-txostenean ateratako ondorioak gogoratu, GREVIOk Espainiako agintariei eskatu die herrialdeko zenbait lekutan babes-aginduak arbuizatzeko tasa nabarmen handien arrazoiak aztertze eta emakumeen aurkako indarkeriaren egileek babes-aginduak ez betetzeari aurre egiteko neurriak areagotzeko. (177. paragrafoa)

5. Babes-neurriak (56. artikulua)

33. Prozedura judizialtan indarkeriaren biktima diren emakumeak babesteko dauden babesak pozik hartzearekin batera, GREVIOk Espainiako agintariak animatu ditu emakumeen aurkako indarkeria mota guztien biktimentzat sistematikoki aplikatzen direla bermatzera. (182. paragrafoa)

II. eranskina

GREVIOk kontsultak izan zituen agintari nazionalen, beste erakunde publiko batzuen, gobernuz kanpoko erakundeen eta gizarte zibileko erakundeen zerrenda

Agintari nazionalak

Hezkuntza, Lanbide Heziketa eta Kirol Ministerioa
Osasun Ministerioa
Barne Ministerioaren Inklusio, Gizarte Segurantza eta Migrazio Ministerioa
Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioa Zientzia, Berrikuntza eta Unibertsitate Ministerioa
Presidentetza, Justizia eta Gorteekiko Harremanetarako Ministerioa
Eskubide Sozialen, Kontsumoaren eta Agendaren Ministerioa 2030
Gazteria eta Haurtzaro Ministerioa

Gaztela eta Leon:

Hezkuntza Saila
Familia eta Aukera Berdintasuneko Kontseilaritza
Gobernuaren Gaztela eta Leongo Ordezkaritza/Guardia Zibila eta Polizia Nazionala

Katalunia:

Barne Ministerioaren Hezkuntza eta Osasun Saila Berdintasun eta Feminismo Saila
Herrizaingo Saila
Justizia Saila Gizarte Eskubideen Zuzendaritza

Erakunde publikoak

Botere Judizialaren Kontseilu Nagusia
Arartekoa (Legebiltzarreko Oinarrizko Eskubideetarako eta Askatasun Zibiletarako Goi Komisarioa)

Gobernuz kanpoko erakundeak

AIETI - Latinoamerikarekin zerikusia duten gaiei buruzko ikerketak egiten dituen erakundea Amnistia Internazionala, Espainia
ASPACIA Fundazioa - Indarkeriaren biktima diren emakumeei laguntzeko zerbitzuak ematen dituen erakundea
"Gitanas Feministas por la Diversidad" elkarte
Sexu-erasoen eta bestelako tratu txarren biktimei laguntzeko elkarte (ADAVASYMT), Valladolid
Themis Emakume Juristen Elkarte
CERMI Mujeres Fundazioa - desgaitasuna duten emakumeei laguntzeko erakundea Munduko Medikak, Espainia
Eurozentralasian komunitate lesbikoa*
Gaztela eta Leongo Emakume Aurrerakoien Federazioa

Emakume ijitoei laguntzeko Artemisa Sarearen Federazioa Emakume gazteen federazioa
Gizarte-aldaketaren aldeko feministak
Karibu - Afrikako emakume etorkinei laguntzeko erakundea
LesWorking - emakume lesbianen nazioarteko sare profesionala
Madrilgo Foro Feminista
Emakume Bizidunak - Genero indarkeriatik bizirik atera diren emakumeei laguntza Latinoamerikako eta Karibeko Emakumeen Sarea
Cedaw-Istanbul-Beijing Shadow - nazioarteko itunen organoei txosten alternatiboak ematen dizkien aterki erakundea
Genero Eraginaren Plataforma - Generoarekiko sentikorrak diren aurrekontuak sustatzen dituen plataforma
YO SÍ TE CREO #StopSAP plataforma - genero-indarkeriako egoeretan zaintza- eta bisita-eskubideez arduratzen den erakundea
Ama Babesleen Sarea – genero-indarkeriako egoeretan zaintza- eta bisita-eskubideez arduratzen den erakundea
"Emakumeen genitalen mutilaziorik gabe" Sare Nazionala
Neska bat salbatu Belaunaldi bat salbatu
Errefuxiatuei Laguntzeko Espainiako Batzordea (CEAR)
Lesbiana, Gay, Transexual, Bisexual eta Intersexualen Espainiako Federazioa + (FELGBTI+) Trabe Elkarteak - genero-indarkeriaz eta prostituzioaz arduratzen den erakundea Familiari Laguntzeko Erakundeen Batasuna (UNAF)
Valladolideko Abokatuen Elkargoa/Plaza Mayor
Emakumeari Laguntzeko Elkarteak, Salamanca

Gizarte zibileko ordezkariak:

Débora Ávila Canto, Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea, María del Carmen Peñaranda Emakumearen Ikasketa eta Ikerketa Zentroa, Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea
Helena Soletó Muñoz, Alonso Martínez Tania Sordo Ruz
Institutuko zuzendaria, abokatua eta ikertzailea

GREVIO, Emakumeen aurkako Indarkeriaren eta Etxeko Indarkeriaren aurkako Ekintzari buruzko Adituen Taldea, giza eskubideak zaintzeko organo independentea da,

eta alderdiek emakumeen aurkako indarkeria eta etxeko indarkeria prebenitzeko eta borrokatzeko Europako Kontseiluaren Hitzarmena (Istanbulgo Hitzarmena) aplikatzen duten gainbegiratzeaz arduratzen da.

Erreferentziako ebaluazio-txostenetan azaldutako balantze-ariketa zehatzaren ondoren, GREVIoren gaikako ebaluazioaren lehen txandak emakumeen eta nesken arteko konfiantza sustatzeko egindako aurrerapenak identifikatzen ditu, Istanbulgo Hitzarmenean jasotako emakumeen aurkako edozein indarkeria-motari laguntza, babesa eta justizia emanez. Txosten honetan, legeriak eta politikek biktimak babesteko eta babesteko, ikerketa penalerako eta indarkeria-egintzak epaitzeko hitzarmeneko xedapenei dagokienez izan duten bilakaera aztertzen da. Indarkeria-aurrekariak eta prebentzio-neurri zabalagoak dituzten kasuetan, seme-alaben zaintza eta bisita-eskubideak zehazteko bilakaera ere estaltzen du.

www.coe.int/conventionviolence

Europako Kontseilua kontinenteko giza eskubideen erakunde nagusia da. 46 estatu kidek osatzen dute, Europar Batasuneko kide guztiak barne.

Europako Kontseiluko estatu kide guztiak sinatu dute Giza Eskubideen Europako Hitzarmena, giza eskubideak, demokrazia eta zuzenbide-estatua babesteko diseinatutako ituna.

Giza Eskubideen Europako Auzitegiak Hitzarmena estatu kideetan aplikatzen dela gainbegiratzen du.

www.coe.int